

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**MÜZİK SOSYOLOJİSİ BAĞLAMINDA POPÜLER KÜLTÜR VE HARPUT
MUSİKİSİ**

Tolgahan BAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Prof. Dr. Erdal YILDIRIM

TUNCELİ-2022

T.C.
MUNZUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**MÜZİK SOSYOLOJİSİ BAĞLAMINDA POPÜLER KÜLTÜR VE HARPUT
MUSİKİSİ**

Tolgahan BAY
(20180100301)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Prof. Dr. Erdal YILDIRIM

TUNCELİ-2022

T.C.
MUNSUR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MÜZİK SOSYOLOJİSİ BAĞLAMINDA POPÜLER KÜLTÜR VE HARPUT
MUSİKİSİ

Tolgahan BAY
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

Bu tez 27/05/2022 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

İmza

Doç. Dr. Handan KARAKAYA
DEMİR

(Fırat Üniversitesi)

BAŞKAN

İmza

Prof. Dr. Erdal YILDIRIM

(Munzur Üniversitesi)

DANIŞMAN

İmza

Prof. Dr. Murat Cem

(Munzur Üniversitesi)

ÜYE

Bu tez, Enstitümüz Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı'nda hazırlanmıştır.

Doç. Dr. Murat KORUNUR
Enstitü Müdürü
İmza ve Mühür

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak verilmeden kullanımı, 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu”ndaki hükümlere tabidir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Tolgahan BAY
YILDIRIM

Danışman
Prof. Dr. Erdal

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez çalışmamın hazırlanmasında ve yürütülmesinde görüş ve önerileriyle çalışmalarımın her noktasına katkı sağlayan çok değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Erdal YILDIRIM başta olmak üzere yüksek lisans sürecimde her konuda fikirleri, önerileri ve destekleri için Prof. Dr. Murat Cem DEMİR ve Dr. Öğr. Üyesi Arif KALA hocalarıma teşekkür ederim. Araştırmamın uygulama aşamasındaki yardımları için Elazığ Kaya Karakaya Güzel Sanatlar Lisesi'nde birlikte görev yaptığım müzik öğretmenleri arkadaşlarıma ve Fırat Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'ndaki hocalarıma ayrı ayrı teşekkür ederim. Yüksek lisans tez çalışmam başta olmak üzere akademik veya gündelik her konuda saat gözetmeksizin desteklerini esirgemeyen değerli hocam Doç Dr. Mustafa UĞRAŞ'a ve çocukluk yıllarımdan itibaren müzik hayatımın her önemli noktasında yanımda olduğu gibi yüksek lisans eğitimim boyunca da hep yanımda olan çok kıymetli Öğr. Gör. Yüksel TUNÇ hocama çok teşekkür ederim.

Ayrıca ciddi bir emek ve zaman isteyen yüksek lisans sürecinde her zaman, her konuda olduğu gibi her türlü desteği sunan ve asla fedakarlıktan kaçınmayan en büyük desteğim, eşim Kübra ETEM BAY'a ve canım kızım Dilruba Ömür BAY'a sonsuz şükranlarımı sunarım.

Tolgahan BAY

TUNCELİ-2022

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	I
TEŞEKKÜR.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ŞEKİLLER LİSTESİ	V
TABLOLAR LİSTESİ	VI
ÖZET	VII
ABSTRACT	VIII
GİRİŞ.....	1
I.1. Araştırmanın Problemi	1
I.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
I.3. Sayıtlar	5
I.4. Sınırlılıklar	6
BİRİNCİ BÖLÜM.....	7
1. MÜZİK SOSYOLOJİSİ VE POPÜLER KÜLTÜR.....	7
1.1. Müzik Sosyolojisi.....	7
1.1.1. Adorno ve Müzik Sosyolojisi	8
1.2. Popüler Kültür Kavramı	12
1.3. Popüler Kültürün Tarihsel Gelişimi	14
1.3.1. Popüler kültüre yönelik yaklaşımlar.....	17
1.3.1.1. Popüler kültüre yönelik Marksist yaklaşımlar.....	17
1.3.1.2. Popüler kültüre yönelik idealist yaklaşımlar	20
1.4. Popüler Müzik Kavramı	20
1.4.1. Popüler müziğin özellikleri	22
1.4.2. Türkiye’de popüler müzik	23
1.5. Popüler Kültür Müzik İlişkisi	27
1.6. Popüler Müziğin Bireyler Üzerindeki Etkileri	31
1.6.1. Popüler müziğin davranışlar üzerindeki etkileri.....	31
1.6.2. Popüler müziğin aile ilişkileri üzerindeki etkisi	35
1.7. Popüler Müzik ve Genç Kitle	38
İKİNCİ BÖLÜM	40
2. HARPUT MUSİKİSİ	40
2.1. Harput Musikisinin Özellikleri.....	41
2.2. Harput Musikisinin Kökeni	44
2.3. Harput Musikisinin Türk Müziği İçerisindeki Yeri.....	48
2.4. Harput Müziğinde Kürsübaşı Geleneği	49
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	56
3. MATERYAL VE METOT	56
3.1. Araştırmanın Modeli	56
3.2. Çalışma Grubu.....	56
3.3. Veri Toplama Araçları.....	57
3.4. Verilerin Analizi	58
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	59
4. BULGULAR	59
4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	59
4.2. Katılımcıların Kitle İletişim Araçlarını Kullanma Amaçlarına İlişkin Bulgular.....	60
4.3. Katılımcıların Kitle İletişim Araçlarını Kullanma Sürelerine İlişkin Bulgular	62

4.4. Katılımcıların Takip Ettikleri Program Türlerine İlişkin Bulgular	63
4.5. Katılımcıların Rol Model Belirledikleri Alanlara İlişkin Bulgular	64
4.6. Katılımcıların Alışveriş Önceliklerine İlişkin Bulgular	64
4.7. Katılımcıların Gelecek Beklentilerine İlişkin Bulgular.....	65
4.8. Katılımcıların Müzik Dinleme Sıklıkları ve Dinledikleri Müzik Türlerine İlişkin Bulgular	67
4.9. Katılımcıların Dinledikleri Sanatçılara İlişkin Bulgular	68
4.10. Katılımcıların Enstrüman Çalma Durumları ve Çaldıkları Enstrüman Türüne İlişkin Bulgular	71
4.11. Katılımcıların Müzik Dinleme Ortamları, Müzik Yarışmalarını Takip Etme ve Katılma Düşüncelerine İlişkin Bulgular	72
4.12. Katılımcıların Harput Musikisi Dinleme ve Dinledikleri Eserlere İlişkin Bulgular ..	73
4.13. Katılımcıların Harput Musikisi Dinleme ve Bildikleri Eser Sayısına İlişkin Bulgular	74
4.14. Katılımcıların Harput Musikisi Dinleme Sıklıkları, Harput Musikisiyle Tanışma Şekli ve Ebeveynlerinin Harput Musikisi Dinleme Durumlarına İlişkin Bulgular	75
4.15. Katılımcıların Kürsübaşına İlişkin Algıları ve Kürsübaşı Gecesine Katılma Durumlarına İlişkin Bulgular.....	77
4.16. Katılımcıların Harput Musikisi Enstrümanlarını Bilme Durumlarına İlişkin Bulgular	79
4.17. Katılımcıların Başkaya Yörelere Ait Sohbet Toplantılarını Bilme ve Kürsübaşı Gecelerinin Diğer Toplantılardan Farklı Olma Düşüncesine Sahip Olmalarına İlişkin Bulgular	79
4.18. Katılımcıların Harput Musikisi Sözlerini Anlamalı Bulma, Kültürümüzü Yansıtmaya ve Yeterli Dinleyiciye Sahip Olmaya Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	81
4.19. Katılımcıların Elazığ'daki Otel, AVM ve Canlı Müzik Yapan Kuruluşlarda Kürsübaşı Organizasyonu Düzenlemenin Kültürel Mirasın Korunmasında ve Yaygınlaşmasında Etkili Olmasına İlişkin Bulgular	82
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	83
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	83
6. KAYNAKLAR.....	92
7. EKLER	100
7.1. Tez Orijinallik Raporu.....	100
7.2. Ölçek Formu	101
ÖZGEÇMİŞ	105

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1.	Türkiye’de popüler müziğin temsilcilerinden biri olan Erol Büyükburç	25
Şekil 1.2.	Anadolu rock müziğinin önemli temsilcilerinden Erkin Koray	26
Şekil 1.3.	Türkiye’de arabesk müziğinin yaygın olarak bilinen temsilcileri	27
Şekil 1.4.	2022 yılına ilişkin “spotify” ve “kral müzik” adlı müzik uygulamalarında haftalık yayınlanan en çok dinlenen eser listeleri.....	30
Şekil 1.5.	Popüler müzik gruplarından K-pop	32
Şekil 1.6.	Popüler müzik ve gençler üzerindeki etkisi.....	33
Şekil 1.7.	Medya araçları ve aile.....	37
Şekil 1.8.	Harput musikisi.....	41
Şekil 1.9.	Geleneksel kürsübaşı programı.....	51

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1.	Türkiye’de Sohbet Toplantılarının Farklı Yörelerdeki Karşılıkları.....	50
Tablo 4.1.	Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular	59
Tablo 4.2.	Kitle iletişim araçlarını kullanma amaçlarına ilişkin bulgular.....	60
Tablo 4.3.	Katılımcıların kitle iletişim araçlarını günlük kullanım sürelerine ilişkin bulgular	62
Tablo 4.4.	Katılımcıların takip ettikleri program türlerine ilişkin bulgular	63
Tablo 4.5.	Katılımcıların kitle iletişim araçlarını günlük kullanım sürelerine ilişkin bulgular	64
Tablo 4.6.	Katılımcıların alışverişlerinde dikkat ettikleri özelliklere ilişkin bulgular ..	64
Tablo 4.7.	Katılımcıların gelecekte beklediklerine ilişkin bulgular.....	65
Tablo 4.8.	Katılımcıların müzik dinleme sıklıklarına ilişkin bulgular.....	67
Tablo 4.9.	Katılımcıların müzik dinleme sıklıklarına ilişkin bulgular.....	68
Tablo 4.10.	Katılımcıların enstrüman çalma, çaldıkları enstrüman türü ve maddi gelir elde edebilecekleri programlarda müzisyenlik yapma durumlarına ilişkin bulgular	71
Tablo 4.11.	Katılımcıların en fazla müzik dinledikleri ortam, müzik yarışmaları takip etme ve müzik yarışmalarına katılma düşüncelerine ilişkin bulgular.....	72
Tablo 4.12.	Katılımcıların en fazla müzik dinledikleri ortam, müzik yarışmaları takip etme ve müzik yarışmalarına katılma düşüncelerine ilişkin bulgular.....	73
Tablo 4.13.	Katılımcıların Harput musikisi dinleme ve bildikleri eser sayılarına ilişkin bulgular	74
Tablo 4.14.	Katılımcıların Harput musikisi dinleme ve bildikleri eser sayılarına ilişkin bulgular	75
Tablo 4.15.	Katılımcıların kürsübaşına yönelik algıları ve kürsübaşı gecesine katılma durumlarına ilişkin bulgular.....	77
Tablo 4.16.	Katılımcıların harput musikisi enstrümanlarını bilme durumlarına ilişkin bulgular	79
Tablo 4.17.	Katılımcıların başkaya yörelere ait sohbet toplantılarını bilme ve kürsübaşı gecelerinin diğer toplantılardan farklı olma düşüncesine ilişkin bulgular...	79
Tablo 4.18.	Katılımcıların Harput musikisi sözlerini anlamlı bulma, kültürümüzü yansıtmaya ve yeterli dinleyiciye sahip olmaya yönelik görüşlerine ilişkin bulgular	81
Tablo 4.19.	Katılımcıların kürsübaşı organizasyonu düzenlemenin kültürel mirasın korunmasında ve yaygınlaşmasında etkili olmasına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular	82

ÖZET

İnsanların ve toplumların tarihsel süreç içerisindeki yaşantıları ve etkileşimleri kültürün ortaya çıkmasını ve gelişmesini sağlamıştır. Kültürün gelişim sürecinde hep var olan müzik, insanlık tarihi ile var olmuş, bireylerin ve toplumların yaşantılarına bağlı olarak şekillenmiş, birey ve toplumların değişen ihtiyaçlarına bağlı olarak değişmiştir. Kültürü oluşturan temel öğeler olan din, siyaset, ekonomi gibi birçok unsurla birlikte var olan müziğin türleri, biçimleri ve sorunları kültürel değişimlere bağlı olarak şekillenmiştir. Toplumlarda meydana gelen ekonomik, teknolojik, siyasal vb. değişimler, kültürel değişimleri meydana getirmiş ve bu değişimler müzik alanında da etkisini göstermiştir.

Bu çalışmada popüler kültürün Elazığ halkının tarihsel süreçteki sosyo-kültürel yapısını aktaran Harput musikisi üzerindeki etkisinin müzik sosyolojisi bağlamında belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Elazığ Kaya Karaya Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü ve Fırat Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda öğrenim gören öğrenim gören 118 öğrenciye anket formları uygulanarak, popüler kültürün Harput musikisi üzerindeki etkisine yönelik görüşleri alınmıştır. Görüşme formlarından elde edilen veriler SPSS paket programına aktarılarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada genel olarak Harput musikisinin öğrenciler tarafından bilinirlik düzeyinin oldukça düşük düzeyde olduğu, popüler kültürün etkisiyle genç kitlenin büyük bir çoğunluğunun popüler müzik eserlerini dinledikleri, Harput musikisi ve kürsübaşı geleneğinin unutulmaya yüz tuttuğu ve gerekli önlemler alınmadığı takdirde zaman içerisinde yok olup gidebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, müzik, Harput musikisi, popüler kültür, Elazığ

ABSTRACT

Popular Culture and Harput Music In The Context Of Music Sociology

The experiences and interactions of people and societies in the historical process have provided the emergence and development of culture. Music, which has always existed in the development process of culture, has existed with the history of humanity, has been shaped depending on the lives of individuals and societies, and has changed depending on the changing needs of individuals and societies. The types, forms and problems of music, which exist together with many elements such as religion, politics and economy, which are the basic elements of culture, have been shaped depending on cultural changes. Economic, technological, political, etc. occurring in societies. Changes have brought about cultural changes and these changes have also shown their effect in the field of music.

In this study, it is aimed to determine the effect of popular culture on Harput music, which conveys the socio-cultural structure of the people of Elazığ in the historical process, in the context of music sociology. For this purpose, 118 students studying at the Music Department of Elazığ Kaya Karaya Fine Arts High School and Firat University State Conservatory were surveyed and their opinions on the impact of popular culture on Harput music were received. The data obtained from the interview forms were evaluated by transferring them to the SPSS package program.

In the research, the awareness level of Harput music by students in general is quite low, the majority of the young audience listens to popular music works with the influence of popular culture, Harput music and the pulpit are very low. It was concluded that the majority of them listened to popular music works, Harput music and the tradition of Kürsübaşı are on the verge of being forgotten and may disappear over time if necessary precautions are not taken.

Keywords: Culture, music, Harput music, popular culture, Elazığ

GİRİŞ

I.1. Araştırmanın Problemi

Toplumsal bir varlık olan insanoğlu, tarihsel süreç içerisinde birbirleriyle ve toplumlarla etkileşime girmiş ve bu etkileşimler sonucunda birtakım kültürel değerler geliştirmiştir. Bireyler ve toplumlar yaşam sürecinde kişisel yeteneklerinin farkına varmış ve bu yeteneklerini kullanarak soyut ve somut birtakım ürünler ortaya koymuşlardır. İnsanları diğer canlılardan ayıran en önemli özelliği olan düşünme becerisi, onların çevreyi algılamalarını ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla birtakım soyut ve somut üretimler gerçekleştirmelerini sağlamıştır (Ege, 2019: 233). Müzik de insanoğlunun düşünme becerileri ve kültürel etkileşimleri sonucunda ortaya çıkan ürünlerden birini oluşturmaktadır. Çok eski dönemlerden beri insan yaşamında var olan müzik, sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik ve siyasal gelişmelere bağlı olarak gelişim göstermiş ve günümüzdeki endüstriyel halini almıştır (Mustan Dönmez, 2015: 66). Geçmiş dönemlerde doğadan elde edilen vurmali enstrümanlarla ritim temelli üretilen müzik, teknolojik gelişmelerle birlikte günümüzde çeşitli enstrümanlarla üretilmeye devam etmektedir. İnsanlık tarihiyle var olan müzik, sosyo-kültürel özelliklere göre şekillenmiştir (Say, 2012: 27).

Dünyada farklı coğrafyalarda yaşayan farklı sosyo-kültürel özelliklere sahip birçok toplum vardır. Endüstrileşme ve kentleşmenin etkisiyle farklı sosyo-kültürel özelliklere sahip olan toplumların bir araya gelerek etkileşim kurmaları, bu bölgelerde heterojen bir toplum yapısının oluşmasına ve insanların ayrışmasına neden olmuştur. Bu durum kültürel farklılıklardan kaynaklanan bu ayrışmayı ortadan kaldırabilmek için, tüm insanları bir araya getirecek ortak bir kültürün ortaya çıkmasını zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda popüler kültürün, insanlar arasındaki cinsiyet, yaş, din, eğitim düzeyi, toplumsal sınıf, gereksinim ve estetik anlayışı gibi toplumsal sınıf farklılıklarını ortadan kaldırdığı ve toplumun her kesimine hitap ettiği söylenebilir (Sağır ve Öztürk, 2015:123). Toplumlari ve bireyleri bir araya getirme, sosyal ilişkiler kurmalarını ve kaynaşmalarını sağlama popüler kültürün sağladığı en önemli yararlardanidir. Günümüzde medya ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte ortaya çıkan popüler kültürün, sağladığı yararların tam aksine toplumsal ve kültürel değerleri sarsıcı ve yıkıcı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Kitle iletişim araçları sayesinde insanlar, farklı coğrafyalarda ve toplumlarda meydana gelen olaylar hakkında kolay ve hızlı bir şekilde bilgi sahibi olabilmekte ve bu durum bireylerin düşünce ve yaşam tarzlarının değişmesine neden olabilmektedir. Gençlik dönemi, düşünce ve yaşam tarzlarındaki değişimlerin daha yüksek oranda ortaya çıkması ve kalıcılık düzeyinin daha yüksek olduğu dönemdir. Sosyal medya başta olmak üzere kitle iletişim araçlarıyla popüler kültürün sunduğu rol modeller ve kültürel değerler, gençlerin özendirilmesi ve yönlendirilmesinde yüksek düzeyde etkili olmakta ve bu durum gençlerin ait oldukları toplumun kültürel değer yargılarını önemsememelerine ve kültürel değerlerini göz ardı ederek unutmalarına neden olabilmektedir (Kuçlu, 2020: 1-2).

Popüler kültür hayatın hemen hemen tüm alanlarında olduğu gibi bir kültür aktarma aracı işlevi gören müzik alanında da yüksek düzeyde etkiye sahiptir. Müziğin toplumlar ve bireyler üzerindeki sosyolojik ve psikolojik etkisinin bilinmesine rağmen, bu alanda yeterli düzeyde çalışma yapılmadığı görülmektedir. Günümüzde genç bireyler üzerinde medya araçlarından daha yüksek düzeyde etkiye sahip olan popüler müziğin etkilerinin araştırılması büyük önem arz etmektedir. Duygu ve düşüncelerin dile getirilme araçlarından biri olan müzik, yer ve zaman kısıtlaması olmaksızın tüm bireyler tarafından dinlenmekte ve popüler kültürün küresel boyutta çok hızlı bir şekilde yayılmasında etkili olmaktadır (Efe ve Sonsel, 2019: 976).

Sosyal bir varlık olan insanoğlu, toplu yaşamın gerektirdiği düzen ve kurallara uyum sağlayabilme becerisine sahip olup, değişen koşullara adaptasyon sağlayabilmektedirler. Teknolojik gelişmelerin günümüzde hızla gerçekleşmesi hayatın birçok alanında önemli değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Televizyon, radyo, telefon ve internet teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte kullanımı yaygınlaşan sosyal medya gibi iletişim teknolojileri, zaman içerisinde toplumsal yaşamı düzenleyen kuralların ve değerlerin değişmesine neden olmuştur. İnternet teknolojilerinin yaygınlaşması ile birlikte kullanımı artan sosyal medya ve diğer kitle iletişim araçları toplumların yaşam biçimlerini değiştirmiş ve bu durum belli bir kökeni olmayan yeni kültürel oluşumların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Anadolu'da çok eski dönemlerden beri süregelen ve kültürel etkileşimi sağlayan sohbet programlarının kaynağını gelenekler oluştursa da günümüz şartlarından etkilenecek birtakım değişimler yaşamıştır. Günümüzde uygulamaları sınırlı zaman aralıklarında ve mekânlarda görülsede geleneksel sohbet programları, geçmiş dönemde olduğu gibi

günümüzde de birtakım kurallar ve belli bir disiplin çerçevesinde yürütülmektedir. Sohbet programlarının temel amacı olan sosyal dayanışmayı sağlamanın yanı sıra aynı zamanda toplumsal eğlenceyi sağlama fonksiyonları da bulunmaktadır. Araştırmada popüler kültürün Harput musikisinde önemli bir yeri olan ve sosyolojik açıdan toplumların kaynaşmasını sağlayan kürsübaşı gecelerinin bilinirlik düzeyine etkisi de incelenmiştir

Günümüzde hızla yayılan popüler kültürün ürünü olan popüler müzik, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de gençleri etkisi altına almış ve bu durum gençlerin örf, adet, gelenek, görenek gibi kültürel değerlerini yansıtan müzik türlerini anlamsız bulmalarına ve bu müzik türlerine yabancılaşmalarına neden olabilmektedir. Popüler kültürün, Harput musikisi üzerinde etkisinin hangi yönde ve nasıl etkili olduğu bu çalışmanın temel problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler hayatın hemen hemen tüm alanlarını etkilemekte ve küresel boyutta kültürel değişimleri beraberinde getirmektedir. Küreselleşmeye en fazla katkı sağlayan önemli unsurlardan biri olan müzik endüstrisi, aynı zamanda çeşitli açılardan küreselleşmeden etkilenmektedir. Yurtiçi ve yurtdışı göçler, turizm faaliyetleri, yurtdışına gidenler, yurtdışından gelenler, reklâmlar, TV yayınları, müziğe ilişkin yazılı ve basılı materyaller, internet ve ekonomik problemler gibi birtakım unsurlar kültür ve müzik üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Günümüzde internet kullanımının artması ve yaygınlaşmasıyla birlikte insanlar ürettikleri müzik içeriklerini doğrudan ve hızlı bir biçimde izleyicilere sunabilmektedir. Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan tüketim toplumunda kadın, erkek, genç, yaşlı, çocuk fark etmeksizin toplum içerisinde dalgalar halinde yayılan popüler müzik öğeleri, teknolojinin de katkısıyla toplumun yaşam biçimine dönüşmektedir (Alpagut, 2005: 119). Kolay, zahmetsiz ve hızlı bir şekilde üretilen popüler müzik, dinleyicilerin belli bir kültür düzeyine sahip olmasını gerektirmemektedir. Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan popüler kültür tüm ülke müziklerini doğrudan etkilemiş ve toplumların kültür ve geleneklerini yansıtan yerel müziklerin önemini kaybetmesine neden olmuştur. Popüler kültürün insan yaşamının çeşitli alanlarına yönelik etkilerinin incelendiği birçok çalışma bulunurken, toplumların duygu, düşünce, inanç ve kültürlerini yansıtan yerel müzikler üzerindeki etkilerini inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda popüler kültürün Elazığ

halkının tarihini, geleneklerini, duygularını, düşüncelerini ve inançlarını yansıtan Harput musikisi üzerindeki etkilerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırma, literatürdeki bu eksikliğin giderilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı müzik sosyolojisi bağlamında popüler kültürün Harput musikisi üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Bu amaçla Elazığ Karakaya Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü ve Fırat Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda öğrenim gören öğrencilerin Harput musikisi hakkındaki bilgi düzeyleri, dinleme sıklıkları, dinleme nedenleri, Harput musikisine ilişkin müzik arşivlerinin olup olmadığı, Elazığ'da bilinen Harput musikisine ait eserleri bilme durumları, Harput musikisi eserlerini dinleme ortamları, Harput musikisinin icra edildiği konserlere veya kürsü başı gecelerine katılma durumları ve bu uygulamalardan memnuniyet durumları gibi Harput musikisine yönelik bilgi ve tutumları incelenmiştir. Fırat Üniversitesi Devlet Konservatuvarı öğrencilerinin bir kısmının Elazığ ili dışından gelen öğrenciler olduğu ve bu öğrencilerin Harput kültürüne yabancı olma durumları göz önünde bulundurularak Elazığ Kaya Karakaya Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü'nde öğrenim gören öğrenciler de araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmada bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki soruların yanıtları aranmıştır:

1. Kitle iletişim araçlarını hangi amaçlarla kullanmaktadır?
2. Kitle iletişim araçlarını günlük kullanım süresi ne kadardır?
3. Hangi program türlerini takip etmektedir?
4. Hangi alanda kendilerine rol model belirlemektedirler?
5. Ürün alırken dikkat ettikleri noktalar nelerdir?
6. Gelecekte beklentileri nelerdir?
7. Müzik dinleme sıklıkları nasıldır?
8. Dinledikleri müzik türleri nelerdir?
9. Enstrüman çalma durumları nelerdir ve çalabiliyorlarsa hangi enstrümanları çalmaktadır?
10. Maddi gelir elde edebilmek amacıyla müzik yapmakta mıdır?
11. En fazla müzik dinlediği ortam hangisidir?
12. Müzik yarışmalarını takip etme durumları nedir?

13. Müzik yarışmalarına katılma düşünceleri var mıdır?
14. Harput musikisi dinleme durumları nedir?
15. Harput musikisine ilişkin bildikleri eserler hangileridir?
16. Harput musikisi dinleme sıklıkları nedir?
17. Harput musikisiyle tanışma şekli nedir?
18. Ailelerinin Harput musikisi dinleme durumları nedir?
19. Kürsübaşı gecelerine ilişkin neler bilmektedir?
20. Kürsübaşı gecesine daha önce katılma durumu nedir?
21. Harput musikisinde yaygın olarak kullanılan enstrümanları bilme durumları nedir?
22. Farklı yörelere ilişkin müzikli sohbet programlarına ilişkin bilgileri var mıdır?
23. Kürsübaşı gecelerinin diğer sohbet programlarından farklı olduğunu düşünmekte midir?
24. Harput musikisi eserlerindeki sözleri anlamlı buluyorlar mı?
25. Harput musikisinin kültürlerini yansıtırma durumuna ilişkin düşünceleri nelerdir?
26. Harput musikisi dinleyicilerini yeterli bulmakta mıdır?
27. Elazığ'da farklı platformlarda düzenlenecek kürsübaşı gecesini organizasyonlarının kültürel mirasın korunmasında ve yaygınlaştırılmasında etkili olma durumuna ilişkin düşünceleri nelerdir?

I.3. Sayıtlar

Bu araştırmada;

- Ölçme aracının araştırmanın amacına uygun olduğu,
- Örneklem grubunun, evreni temsil edebilecek düzeyde olduğu
- Ölçekte yer alan sorulara katılımcıların samimi ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

I.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma;

- 2021-2022 eğitim-öğretim yılı verileriyle,
- Elazığ ili ortaöğretim ve lisans düzeyinde müzik öğrenimi gören öğrencilerin görüşleriyle,
- Ölçme aracında yer alan sorularla sınırlıdır.

I.5. Tanımlar

Kültür: Toplumların duygusal ve düşünsel yapısını oluşturan, geleneklerini ve yaşam tarzlarını oluşturan her türlü duygu, düşünce ve eylemleridir (TDK, 2021).

Popüler Kültür: Teknolojik gelişmelerle birlikte ortaya çıkan modern toplumda hızla yayılan, gündelik yaşama yönelik uygulamalarda değişiklikler meydana getiren, halk kültürünün yerini alan kültürel uygulamalardır (Varol ve Tayanç, 2017: 135).

Müzik: Belli kurallar çerçevesinde duygu ve düşüncelerin seslerle anlatılması sanatı, musiki (TDK, 2021).

Sosyoloji: Toplum ve insanların birbirleriyle olan ilişkilerini, toplumsal kurumların ve sosyal davranışların işleyişini inceleyen bilim dalıdır (Doğu, 2021: 14).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MÜZİK SOSYOLOJİSİ VE POPÜLER KÜLTÜR

1.1. Müzik Sosyolojisi

Toplumsal ve sosyo-kültürel değişimlerin çok hızlı yaşandığı Sanayi Devrimi sonrasında sosyal bilimler alanında önemli gelişmeler yaşanmış, 19. yüzyılda sosyoloji ve müzik sosyolojisi gibi yeni alanlar ortaya çıkmıştır. Müzik sosyolojisi, müziğin belli zaman periyotlarında toplumsal konumuna ve rollerine sosyolojik yöntemlerle odaklanan bir bilim dalıdır. Müziği sosyal bir olgu olarak nitelendiren müzik sosyolojisi, toplum-müzik ilişkisine odaklanarak, müzik türlerini sosyolojik açıdan açıklamaya çalışır. Müziğin toplumsal boyutuna ilişkin görüşler sunan Theodor Adorno ve Marx Weber müzik sosyolojisinin kurucularıdır (Aydın Öztürk, 2020: 527). Sosyoloji ve müzik, birbirinden ayrı bir alan gibi görünse de bireylerin ve toplumların hayatında sürekli var olan ve kültür aktarma özelliği ile bireyleri ve toplumları etkileyen müzik, bu özellikleri sayesinde sosyolojinin inceleme alanına girmektedir (Güven ve Ergur, 2014: 8). Müziğin sosyolojik boyutu 20. yüzyıla kadar göz ardı edilmiş ancak 20. yüzyılda müziğin toplumsal yaşamın temel unsurlarından olan ekonomi, cinsiyet, kimlik ve siyaset gibi birçok unsuru yapısında bulunduran kültürel unsurlarla ilişkili olduğu fark edilmiştir.

Müzik sosyolojisinin tarihsel gelişimine ilişkin kaynaklar incelendiğinde, 1958 yılında Max Weber'in yazdığı "Müziğin Rasyonel ve Sosyal Temelleri" adlı çalışmasının müzik sosyolojisi alanında yapılan ilk çalışma olarak kabul edildiği görülmektedir. Alman Georg Simmel de müzik sosyolojisi alanına Weber'den sonra önemli katkılar sağlayan bir başka önemli sosyologdur. Müzik sosyolojisi alanında en çok bilinen sosyologun Frankfurt Okulu temsilcilerinden olan Theodor W. Adorno olduğu ve bu alana yönelik önemli katkılarının olduğu literatürde yer alan çalışmalarda ifade edilmiştir. Hem müzisyen hem de sosyolog olan Adorno'nun bu özelliğinin müzik sosyolojisi alanına önemli katkılar sağlamasında etkili olduğu söylenebilir. Fransız Pierre-Felix Bourdieu ve Amerikalı Howard Saul Becker de müzik sosyolojisine önemli katkılar sağlayan önemli sosyologlardır.

İnsanlara özgü bir kavram olan estetik, toplumların ve bireylerin değer, yargı ve tavırlarının ortaya çıkmasında yadsınamaz düzeyde etkili olmaktadır. Bununla beraber toplumsal özelliklerin ve değişimlerin de estetik anlayışı üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Toplumsal özellikler ve estetik olgusu arasında var olan bu karşılıklı etkileşimden hareketle estetiğin bir konusu olan müziğin de toplumu yönlendirme ve değiştirme etkisine sahip olduğu söylenebilir. Bu durum toplumsal bir unsur olan müziğin sosyolojik alanda ele alınmasında etkili olmuştur (Zolberg, 2013: 72).

Adorno, bireylerin içerisinde yaşadığı çevrenin, müziğin algılanma biçimlerini etkilediğini söylemiştir. İnsanın doğal bir parçası olan müzik ve sanat, bireylerin beğeni, algı ve tercihlerinin içerisinde olduğu toplumsal dünyada ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda bireylerin aile yapısı, arkadaş çevresi, yaşadığı ve doğduğu coğrafya, tercihleri, inançları, ait olduğu sosyal sınıf, sosyo-ekonomik durumu gibi özelliklerinin müziği algılama biçimlerini etkilediği söylenebilir. Topluma ait olan tüm unsurlar gibi müzik de toplumsal kurumlar ve öğeler tarafından belirlenmektedir. Müzik toplumsal yapı içerisinde bir araca dönüşmekte ya da dönüştürülebilmektedir. Toplamların tüketim alışkanlıkları ve üretim kapasiteleri müzik üretimini doğrudan etkileyebilmektedir. Toplumsal talepler ve ihtiyaçlar müziği şekillendirirken aynı zamanda müziğin toplumsal talep oluşturma aracı olarak da kullanılması söz konusu olabilmektedir (Akkol, 2018:114-115). Toplumlarda kültürel birikim sonucunda ortaya çıkan müzik, toplumsal düşüncüyü yansıtan önemli araçlardan biridir. Müzik, kültürel yapıyı yansıtmasının yanı sıra aynı zamanda sözleri ve ritmiyle toplumsal bilincin ve dayanışmanın sağlanmasında da etkili olmaktadır. Müzik yalnızca kulağa hoş gelen ritim ve sözlerden ibaret olmayıp aynı zamanda kültürle iç içe geçen bir yaşam biçimidir (Sağır ve Öztürk, 2015: 127). Müzik ile toplum arasındaki bu güçlü ilişki, müziğin toplumsal değişimlere bağlı olarak değişmesini ve yenilenmesini sağlamıştır. Toplumsal ve kültürel değişimler müzikte yeni ifade türlerinin ortaya çıkmasını zorunlu kılmış, bu bağlamda yeni düşüncelerin ve kültürel unsurların aktarılabilmesi için yeni türler ortaya çıkmıştır.

1.1.1. Adorno ve Müzik Sosyolojisi

Müzik sosyoloğu ve filozof olan Theodor Wisengrund Adorno (1903-1969) aynı zamanda Frankfurt Toplumsal Araştırmalar Enstitüsü (Frankfurt Okulu) üyelerinden biridir. Toplum, müzik ve birey üzerine birçok makale yazmıştır (Günay, 2006: 82).

Adorno, II. Dünya Savaşı sırasında Amerika'da bulunmuştur. Ancak savaştan sonra Almanya'ya geri dönerek okulun yeniden canlandırılmasını sağlamış ve toplum çalışmalarına devam etmiştir (Kivisto, 2008: 102). Adorno müzik sosyolojisi hakkında değerli yazılar yazmasının yanında yetkin de bir müzisyendi. Bu nedenle pop kültür ve pop müzik üzerine yazdığı yazılar zamanımızda da önemini korumaktadır (Günay, 2006: 232). Adorno'nun önemi yalnızca müzik üzerine yazdıkları ile sınırlı değildir. Adorno, müziğe yönelttiği felsefi bakış ile toplum ve müzik ilişkisinin kurulmasına kapı açmış, böylece müzik sosyolojisine önemli katkılarda bulunmuştur.

II. Dünya Savaşı öncesinde Frankfurt Okulu çatısı altında yürüttüğü çalışmalar, Nazi yönetiminin baskı ve kısıtlamalarının dozu arttıkça zorlaşmış, zamanla imkânsız hale gelmiştir. Adorno, Nazi baskısının hüküm sürdüğü Almanya'dan kaçmayı başarmış, sonraki çalışmalarının bir bölümünü Amerika'da sürdürmüştür. Ne var ki kapitalizmin hüküm sürdüğü Amerika'da da ideolojinin toplumu şekillendirmesine ve Nazi Almanya'sında olduğu kadar görünür olmasa da toplumsal baskısına şahit olmuştur. Adorno'nun Amerika'da gözlemlediği kapitalizmin toplum üzerindeki baskıları, insana ve dolayısıyla topluma ait olan her şeyi ticari bir metaa dönüştürmüş ve toplumu tüketim odaklı yaşaması için zorlamaktadır. Bu süreçte müzik de hemen her alan gibi ticarileşmiş, kapitalist sisteme eklemlenmiştir. Müziğin maruz kaldığı bu ideolojik müdahale, Adorno'nun müzik sosyolojisine ilham veren çok sayıda çalışmasına konu olmuştur (Akkol, 2018:113-114).

Adorno ve Horkheimer Aydınlanmanın Diyalektiği'nde, (2014: 166-167) herkesin kendiliğinden, önceden bir takım göstergelere göre belirlenmiş düzeyine uygun davranışı ve kendi tipi için üretilmiş seri üretim kategorisini seçmesi gerektiği iddiasında bulunmaktadırlar. Ayrıca, tüketicilerin araştırma kuruluşları tarafından gelir gruplarına göre ayrılan birer istatistik malzemesine dönüştüklerini de vurgulamaktadırlar. Tüketicilerin kendilerini boş zamanlarında bile üretimin birliğine uydurmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Adorno ve Horkheimer'in kültür endüstrisinin baskısı ile bireyi oldukça pasif konumda bıraktıkları söylenebilir. Tabii ki her düşünür, toplumda tespit ettiği durumları, hayatlarını geçirdikleri dönemden etkilenerek yorumlamaktadır. Bu anlamda Adorno ve Horkheimer'in birey için düşüncelerinin oldukça karamsar olması anlaşılır bir durumdur.

Adorno'ya göre modern dinleyici insanlıktan çıkartılmış, bağıntısı koparılmış ve şizofrenik özellikler göstermektedir (Alemdar ve Erdoğan, 1994: 39). Adorno ve Horkheimer'a (2014: 192) göre kültür endüstrisi, tüketici gereksinimleri ile istediğini yapabilmektedir. Bunları üretebilmekte, yönlendirebilmekte, denetim altına alabilmekte hatta geri bile çekebilmektedir. Adorno ve Horkheimer için popüler kültür, halk üzerine dayatılmış ve halkı, birbirinden farkı olmayan atomlaşmış bir kitle haline getirmiştir. Ancak popüler kültür ürünleri toplumdaki hemen herkese hitap etmektedir. Bu nedenle popüler kültür toplumsal yapı ve ilişkiler biçiminde ele almamız gerekmektedir (Alemdar ve Erdoğan, 1994: 102). Ayrıca Adorno, günümüz müziksel ürünlerinin, değişim değeriyle değil, toplumsal kullanım değeri ile ön plana çıktığını savunmaktadır (Erol, 2009: 212).

Adorno, günümüzde müziğin toplumsal gerçeklikten ayrı ve bağımsız bir duruma gelme tehdidinin gün geçtikçe arttığını belirtmiştir. Çoğu müzik türü, yaşadığımız dönemde, bir meta karakteri taşımaktadır. Gerçek ikilem, hafif müzik ile ciddi müzik arasında değildir. Piyasa yönelimli müzik ile böyle olmayan müzik arasındadır. Pazar yönelimli olmayan müzikler, çoğu insan için, kavranabilen ve tadına varılabilen bir müzik özelliği göstermediği için ilgi çekmemektedir. Müzikte alışılmış ve bilinen şeylerin algılanması kitle dinleyicisi için esas olmaktadır. Bu, daha gelişkin düzeyde bir zihinsel dinleme ve izleme yerine, kendisi bir amaç durumuna gelmiş müzik dinleme biçiminin oluşmasını sağlamaktadır. Eğer belli bir ezgi bir kere tutarsa kültür endüstrisi bunu tekrar tekrar kullanmaktadır. Sonuç olarak Adorno, piyasa yönelimli müzik türünün toplumsal maya görevini yerine getirerek iktidarın toplumu istediği yöne sürükleyebildiğini iddia etmektedir (Dellaloğlu, 2007: 89-91).

Adorno, popüler müzik üzerine ise üç önemli iddia ileri sürmüştür. İlk olarak popüler müzik standartlaştırılmış ve sözde-bireycidir. Müzik endüstrisi, bu standartlaştırma işlemini gizleyebilmek için sahte bireyselleştirme sürecini kullanmaktadır. Bu durum dinleyiciye şu anda dinledikleri şarkıların onlar adına çoktan dinlenildiğini ve sindirildiğini unutturarak onları aynı çizgide tutmaya çalışmaktadır. İkinci iddiası ise, popüler müziğin pasif dinleyiciler yaratmasıdır. Kapitalist sistemdeki çalışma koşullarından dolayı dinleyicinin gerçek sanata hemen hemen hiç enerjisinin kalmadığını, bunun yerine popüler müziğe sığınıldığını söylemektedir. Popüler müziğin tüketimi, daima pasif ve sonsuz tekrâr içindedir ve dünyayı da olduğu gibi ele almaktadır. Üçüncü iddiası ise, popüler

müziğin sosyal bir çimento (güçlendirici) olduğudur. Pop müziğin sosyo-psikolojik işlevinin, müzik tüketicilerinin günlük hayatlarındaki düzenlerine, fiziksel olarak uyumlarının gerçekleştirilmesi olduğunu iddia etmektedir (Storey, 2000: 113-114).

Adorno için popüler müzik, var olanın nesnel gerçekliğini yeniden üretmektedir. Müziğin toplumla uyuşma ve anlaşma durumunun ne özerk ne de özgür olduğunu anlatmaktadır. Müziğin özgür kalabilmesi için toplumla olan anlaşmasının iptal olması gerekmektedir. Bu anlaşmanın bozulması gene müzik (sanat) tarafından yapılabilir. Toplumsal olanı müziksel biçimlerde içselleştirebilen müzik, topluma karşı da çıkabilmektedir. Ancak bu müzik, topluma karşı da kayıtsız kalamamaktadır. Bu bakımdan müzik sosyolojisinin, müziğin ideolojik içeriği ve ideolojik etkisiyle ilgilendiği ölçüde toplumun eleştirel bir öğretisi olabileceğini iddia etmektedir. Bu durum aynı zamanda müzik sosyolojisine müziğin hakikatini araştırma görevi de yüklemektedir. Adorno'ya göre bu araştırmanın asıl yeri “yeni müzik” tir. “Atonalite” ve “on iki ton tekniği” ile yapılan “20. yüzyıl müziği”nin yaratıcıları Arnold Schönberg ve öğrencileri Alban Berg ve Anton Webern'dir. Adorno'ya göre yalnızca yeni müzik, hakikate götürecek olan bilgiye ulaşılmasına izin vermektedir (Dellaloğlu, 2007: 94-95).

Adorno'ya göre iyi müzik, toplumdaki çelişkileri ifade eden ve onları onaylamayı reddeden müziktir. Ayrıca iyi müzik, öznenin gerçek durumunu sergilemeli, ona ayna tutmalı ve yitirilmiş olanları hatırlatmalıdır. Adorno, ciddi müzikte parçalarla bütün arasında bir ilişki olduğunu ve parçaların bütünden koparıldığında anlamın yitirileceğini iddia etmektedir. Dolayısıyla dinleyicinin ciddi müziği anlayabilmesi için dikkatini vererek dinlemesi gerektiğini savunmaktadır (Ayas, 2015: 118-119). Adorno, sekiz tip dinleyici tespit etmiştir: (Ayas, 2015: 122) dinlediğinin bilincinde olan uzman dinleyici, estetik yargılarda bulunan iyi dinleyici, müziğe saygı duyan kültür tüketicisi, gündelik hayatın zorluklarından kaçan duygusal dinleyici, müzikle duygusal bir ilişki kurmayı reddeden öfkeli dinleyici, caz dinleyicisi, müziği bir eğlence aracı olarak gören dinleyici ve son olarak müziğe düşman olan dinleyici.

Adorno, müzik ve toplum arasındaki ilişkiyi araştıran öncü sosyolog olarak tarihteki yerini almaktadır. Hem ciddi müziğin önemli bir koruyucusu hem de hafif müzik türlerini tüketim ve yeniden üretim bağlamında inceleyen bir bilim insanı olmuştur. Bu anlamda müzik sosyoloji ile ilgilenen kişilerin ilham kaynağı ve referansı haline gelmiştir.

1.2. Popüler Kültür Kavramı

İnsanoğlu tarihsel süreç boyunca düşünme becerileri ile ihtiyaçlarını giderebilecekleri buluşlar yapmış ve aklını düşünceleri ve inançları doğrultusunda y nlendirebilmiştir. Zamanla akıl insanları sosyal yaşama karşı yabancılaştıran ve belli amaçlar doğrultusunda yönlendiren bir unsura dönüştürmüştür. Bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler ve değişmeler üretimi bireysel tercihler doğrultusunda şekillendiren bir süreç olmaktan çıkarmış ve kitlesel talepler doğrultusunda şekillendirilen bir süreç haline dönüştürmüştür. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerle birlikte ortaya çıkan ve yaygınlaşan endüstrileşme, yaşamı kolaylaştırma ve k r elde edebilme amacını üretim sürecinin temel amacı haline dönüştürmüştür. Bu durum artan tüketim ve kolaylaşan üretim sürecini ortaya çıkarmış ve kolaya kaçarak sorumluluktan uzaklaşan, kullan-at felsefesine sahip bireylerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Değerler, kültür ve inançlar da dahil olmak üzere insani unsurların tamamını k r getiren araçlara dönüştürmüştür. Evrilen bu süreçte üzerinde durulması gereken önemli kavramlardan biri de popüler kültür kavramıdır. Doğum ile başlayan yaşam sürecinde insanoğlu yeme, içme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını içerisinde yaşadığı sosyal çevresinden edinmektedir. İnsanlar arasındaki sosyal ilişkiler ve kültürel etkileşimlerle yayılan değerler ve kültürel özellikler, zaman içerisinde değişebilen dinamik bir yapıya sahiplerdir. Doğuştan sahip olunamayan kültürel değerler, bireyin sosyal yaşantıları sonucunda kişisel deneyimleri ile edinilmektedir. Yaşamın herhangi bir alanıyla sınırlandırılmayan kültür, bireylerin kendilerini ifade edebilmelerinin bir aracı olmasının yanı sıra aynı zamanda gelecek ile geçmiş arasında kurulan bir köprüdür. Bireylerin ve toplumların üretim süreçleri ve ürünlerinin göstergesi olan kültür, coğrafı ve sosyolojik özelliklere göre farklılaşabilmekte, zaman, mekân ve koşullar kültür üretim sürecini doğrudan etkileyebilmektedir.

Günümüzde sıklıkla duyduğumuz kavramlardan biri olan popüler kültür kavramına ilişkin literatürde farklı tanımlar yer almaktadır. Latince kökenli bir sözcük olan “popüler” kavramı “pop laris” kelimesinden türemiş olup, “halka ait, halkın olan” anlamlarında Ortaçağ’da hukuki ve siyasal bir terim olarak kullanılmıştır. Popüler kavramı bu anlamının yanı sıra aynı zamanda basit ve değersiz anlamlarına da gelmektedir. Popüler kültür günümüzde toplumun birçok  yesi tarafından beğenilen, benimsenen ve sıklıkla tercih edilen anlamlarında kullanılmaktadır (Erol, 2009: 42). Farklı bir deyişle bireylerin çalışma yaşamları dışında, özel yaşamlarındaki tüketim alışkanlıkları popüler kültür olarak

tanımlanmaktadır. Popüler kültürü anlık mutlulukları ve derin gerçeklikleri geçersiz kılan bir kültür olarak tanımlayan MacDonald, popüler kültürü önemsiz ve değersiz bir kültürel unsur olarak nitelendirmektedir (Gans, 2007: 54). Popüler kültürü toplumda hızla yayılan uygulamalar, düşünceler, inançlar ve nesneler olarak nitelendiren Erol Mutlu, popüler kültürü bağımlı grupları ya da toplumların kültürünü ifade edebilmek için kullandıkları bir söylem olduğunu söylemiştir (Mutlu, 2015: 236).

Popüler kültür kavramına yönelik toplumda birtakım düşünceler oluşmuştur. İnsanların bir kısmı popüler kültür kavramının egemen güçler tarafından ortaya çıkarılan ve toplumun küçük bir bölümü tarafından beğenilen ideolojik bir kurgu olduğunu ifade ederken, bir kısım bireyler de popüler kültüre yönelik yüksek bir beğeni olmamasına rağmen toplumun birçoğu tarafından benimsenen ve beraberinde birtakım özgürlükçü beklentileri de ortaya çıkaran demokratik bir kültür olarak nitelendirmektedir (Aydoğan, 2004: 211).

“Halka ait” kültür olarak nitelendirilen popüler kültür aynı zamanda yozlaşma ya da kültürel bozulma olarak da nitelendirilebilmektedir. Toplumsallığın beraberinde getirdiği sıradanlık bireyler tarafından olumsuz karşılanmaktadır. Dinamik yapısıyla değişkenlik gösteren ve birçok türü bulunan popüler kültür, egemen güçlerin oluşturduğu kültürel dayatmaları uygulatarak yöresel kültürlerin etkisini yok saymaktadır. Stuart Hall, halkın gündelik yaşamları da dahil olmak üzere yaptıkları faaliyetlerin tümünü kapsayan popüler kültürün, problemler vasıtasıyla popüler kültürden ayırdığını ifade etmiş ve bu bağlamda popüler kavramını yalnızca çoğunluk olarak nitelendirilerek yüceltilmesini eleştirmiştir. Toplumdaki egemen güçler tarafından oluşturulan kültür ile bağımlı kesimin sahip olduğu kültürün karşıtlıkları popüleri ortaya çıkarmakta ve bu durum popüler ile “popüler” ve “popüler olmayan” kavramlarını inşa etmektedir (Özbek, 2010: 85).

Popüler kültür kavramına yönelik yapılan tanımlamalar göz önünde bulundurulduğunda halkın sistemle kitle iletişim araçları vasıtasıyla karşılaştıkları anda kendilerini ifade etme biçimlerinin yansıması olarak nitelendirilebilir (Fiske, 2012: 160). Popüler kültür kavramı sosyal sınıflar açısından değerlendirildiğinde ise yüksek ekonomik gelire sahip olan üst sınıflar tarafından üretilen ancak alt ve orta ekonomik gelire sahip olan bireyler tarafından tercih edilen ve biçimlendirilen kültür olarak ifade edilebilir. Popüler kültür büyük şirketler, iktidar ve medya açısından ele alındığında halkta kendi menfaatleri doğrultusunda bir düşünce oluşturma amacı olarak nitelendirilmektedir. Eğitim

ve ekonomik seviyeleri devlet ideolojisi tarafından biçimlendirilen bağımlı sınıflar, yaşamlarını egemen güçlerin kendilerine sundukları ile sürdürmektedirler (Varol ve Tayanç, 2017: 134). Mevcut duruma yönelik değişimler popüler kültür tarafından ortaya çıkarılmaktadır. Toplumdaki egemen güçler menfaatleri doğrultusunda toplumsal bir imaj oluşturmayı amaçlamaktadırlar. Toplum tarafından kabul edilen imajlar popüler kültürü oluştururken, halk tarafından benimsenmeyen imajlar da yeniden değerlendirilmek üzere medya çöplüğüne atılır. Hızlı ve sürekli değişken bir yapıya sahip olan imaj oluşturma sürecinde, aydınlanmayla birlikte etkisini yitiren gelenekselliğin sürekli değişime uğramasına neden olmaktadır. Mevcut duruma ilişkin değişimi kendiliğinden ortaya çıkarabilen popüler kültür, maddi unsurlarla yenilikleri sürekli hale getirerek manevi öğelerinde farklılaşmasını sağlayabilmektedir. Örneğin; medyada yayınlanan bir dizinin izleyiciler tarafından benimsenmesi ve diziye göre yaşamını şekillendirmeleri popüler kültürün manevi öğeler üzerinde gerçekleştirdiği etkiyi göstermektedir. Yine taraftarların her yıl tuttıkları takımın formasını almaları, spor kulüplerinin başarılarını artırabilmek amacıyla kadrolarını yenilemeleri de popüler kültürün meydana getirdiği değişkenliğin sürekliliğini göstermektedir.

Popüler kültür siyasi ve ticari amaçları barındıran, halka ilişkin basit ve yüzeysel etkinlikler olarak nitelendirilebilir. Popüler kültüre ilişkin tanımlarda kullanılan “halka ilişkin” ifadesi kavramın basitleştirilmesi ya da küçümsenmesi amacıyla değil, mevcut durumu ifade etmek için kullanılmıştır.

1.3. Popüler Kültürün Tarihsel Gelişimi

Kentleşmenin ilk ortaya çıktığı Sümer ve Mısırlılara kadar uzanan tarihi ile popüler kültür, kent merkezinden uzak coğrafi bölgelerde bulunan işgücünü kontrol altında tutabilmek ve toplumdaki egemen güçler tarafından oluşturulan sınırlar içerisinde kalmalarını sağlayabilmek amacıyla oluşturulmasına karar verilen ara örgütün temel ürünüdür. Rönesans öncesinden önceki dönemde toplumdaki egemen güçlerin iyi yaşam olanaklarını hakimiyetleri altında tutmak istemeleri popüler kültürün ortaya çıkmasında etkili olan bir diğer önemli unsurdur (Aydoğan, 2004: 32-33).

İnsanların geleneksel yaşamlarından ayrıştığı modernlikle ortaya çıkan popüler kültürün etkileri, bireylerin yaşam biçimlerinde ortaya çıkan farklılaşma ile kendini

göstermiştir. Aydınlanma döneminin özelliklerinin bilinmesi, modernliğin ortaya çıkmasında etkili olan şartların anlaşılması açısından oldukça önemlidir. Kant aydınlanmayı bireylerin erginlik öncesi durumundan kurtulması olarak tanımlamıştır. Erginlik ile birlikte insanların aklını kullanmaya başlamaları bu kurtuluşun ortaya çıkmasında etkili olan en önemli faktör olduğu ifade edilmiştir. Aydınlanma ile birlikte ortaya çıkan sanayileşme, dönemsel olarak toplumların siyaset, ekonomi ve günlük yaşantıları gibi insanoğlunu yaşamının tüm alanlarında dönemsel bir dönüşümün yaşanmasına neden olmuştur (Aydar, 2016: 803).

Demokratikleşme ve sanayileşmeye bağlı olarak toplumsal yaşamda meydana gelen dönüşüm sonucunda ortaya çıkan modern dönem, geleneksellikten ayrılmayı ifade etmektedir. İnsanların iç dünyasını değiştirmeyi amaçlayan modernitenin, temel amacı ise insanların içerisinde yaşadıkları dünyada birtakım köklü değişimler ortaya koymaktır. İnsanların moderniteyle birlikte değişen düşünce yapıları ve dünya görüşleri, onları geçmiş yaşantılarından koparmış ve yeni bir topluluk türü ortaya koymuştur. Modern olmayan insan geçmişe ait olmayan birey olarak nitelendirilmekte ve bu durum bireylerin yaşamını farklılaştırmaları gerekmektedir (Çağan, 2003: 16).

İnsanların yaşam biçimlerinde görülen değişimleri yansıtan birtakım göstergeler vardır. Bireylerin ve toplumların günlük yaşantılarında meydana gelen değişimler, yaşam biçimlerindeki değişimleri yansıtan en önemli göstergelerden birini oluşturmaktadır. Aydınlanma ile birlikte ortaya çıkan akılsallaştırma, bireylerin günlük yaşamlarında dinsel yaşamın etkisinin azalmasına ve buna bağlı olarak seküler bir gündelik yaşamın ortaya çıkmasına neden olur. Bireylerin haz elde etme istekleri ve arzuları gündelik yaşamlarını şekillendiren en önemli unsur olmaktadır. Otoriteler, insanların sosyal çevresine kendisini ifade etme ve toplum tarafından anlaşılma ihtiyaçlarını, rutin ve yönlendirilebilir bir insan yaşamı oluşturulması amacı doğrultusunda kullanmışlardır. Modern yaşamlarda standart yaşamdan farklılaşan her şey bir tehdit unsuru olarak algılanmaktadır (Erdoğan, 2004: 3-4).

İnsanların toplumdan farklılaşmasını sağlayabilmek amacıyla ihtiyaçlar doğrultusunda ürünlerin ortaya çıkarılması endüstrileşme sürecini başlatmıştır. Endüstrileşme ile birlikte üretim makineleşerek emeğe duyulan ihtiyaç azaltılmıştır. Endüstri sürecinde insanların makinelere olan bağımlılıklarının artması, bir yabancılaşma sürecinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Endüstrileşmenin insan yaşamının bir parçası

haline dönüşmesi ile birlikte insanların duygu ve düşünceleri ile birlikte modern dünyaya geçişlerini sağlamıştır (Çağan, 2003: 19).

Weber insanların bilim, sanat ve ahlaki anlam üretmek amacıyla geliştirdikleri alanlar olarak nitelendirmiştir. Devletler söz konusu alanları rasyonelleştirerek modernleşme sürecinin iki temel sorununu oluşturacak biçimde farklılaştırmıştır. Özgürlük ve anlam kaybı bu farklılaşmaların neden olduğu iki temel sorunu oluşturmaktadır. Devletlerin günlük yaşamı düzenlemeleri bireylerde anlam kaybının ortaya çıkmasına neden olurken, devletlerin de siyasi bir araç olarak bireylerden farklılaşmaları da özgürlük problemini ortaya çıkarmıştır (Çağan, 2003: 31). Modern sürecin ortaya çıkardığı dayatmalarla özgürlüklerini yitiren bireyler, modernleşmenin kendilerine sundukları ürünleri kendilerine göre anlamlandırarak sürecin kazananı olmayı istemektedir. Endüstrileşme ve sanayileşme ile üretilen ürünlerin pazarlanması sürecinde bireylere alıcı ve satıcı olmak üzere iki temel rol biçilmektedir. Satıcılar sahip oldukları ürünleri satmayı, alıcılar da ihtiyaçları doğrultusunda doğru ürünleri almayı istemektedirler. Modernleşme süreciyle oluşturulan pazar ekonomisi beraberinde tüketim odaklı bir yaşam tarzını meydana getirmektedir. İnsanların modernleşme süreci ile birlikte kendilerini nesne dünyasının içerisinde bulmaları ile birlikte tüketim kültürü ortaya çıkmıştır. Serbest piyasada şekillenen tüketim, pazarlama ve reklamların etkilerine karşı savunmasız kalan bireylerin kaybettikleri özgürlüklerini nesnelerle elde etme isteklerini ortaya çıkarmıştır. Tüketim kültürü ile inşa edilen tüketim toplumu, mutlu olabilmek için sürekli tüketmek zorundadır (Coşgun, 2012: 843).

İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle beraber yeni pazar alanları ortaya çıkmıştır. Teknolojik gelişmelerle birlikte işletmelerin dünya pazarlarına kolaylıkla erişebilmeleri, kâr ve büyüme hırslarını artırmıştır. Küreselleşme süreci ile birlikte dünya genelindeki tüm bireyler açık pazar haline dönüşmüş ve bölgelere göre farklılık gösterebilen kültürel değerler etkisini yitirerek insanların ve toplumlar benzer yaşam biçimlerine sahip olmalarına neden olmuştur. Bu durum tüketim alışkanlıkları açısından ortak paydada bir araya gelen insan topluluklarını ortaya çıkarmıştır. Devletlerin ekonomik alanda kapitalizmi, siyasi alanda ise liberalizmi benimsemeleri ve gelişmemiş ülkelerin mevcut durumlarından rahatsızlık duyarak gelişmişlik düzeyini artırabilmek için ülkelerini açık bir pazar haline dönüştürmeleri toplumların yaşadıkları hızlı değişimlerin ortaya çıkmasında etkili olan iki temel unsur olmuştur. Toplumdaki egemen güçler teknolojik

gelişmeler sayesinde bilgiyi amaçları doğrultusunda yeniden yapılandırarak istedikleri gibi tüketicilere sunmaktadırlar. Egemen güçler haberler, reklamlar ya da diğer kitle iletişim araçları vasıtasıyla bilgiyi yapılandırarak toplumsal dezenformasyonlar meydana getirmektedir (Sakallı, 2014: 311).

İnsanlarda tüketim alışkanlıklarının ortaya çıkmasında etkili olan önemli hususlardan biri de modadır. Şirketlerin dezenformasyona yol açarak bireylerin tüketim alışkanlıklarını şekillendirmek için kullandıkları moda, günümüzde insanların yaşam biçimlerini belirleyen bir nitelik kazanmıştır. Bireylerin aynı ürünlerin zaman ölçütlerine bağlı olarak kullanmalarını sağlayan modanın reklam gelirleri kaygısıyla medya tarafından sahiplenilmesi ve toplumu bu doğrultuda yönlendirmeleri, günümüz tüketim alışkanlıklarını yönlendirme rolünü güçlendirmiştir. Toplumdaki egemen güçlerin insanları tüketime yönlendirmeleri ve tüketimin toplumsal yaşamda ön plana çıkması popüler kültürün olmadığını aslında bu durumun kitle kültürü olduğunu göstermemektedir. Toplumun reel öznelereinden biri olan birey, tüketilen ürünlerin özelliklerini belirlemektedir. Bu dönemde toplumda benzer anlamların ve hazların ortaya çıkması kaçınılmazken, ürünlerin bireylerin haz ve ihtiyaçlarına hitap etmeleri etkili pazar payı yakalamaları için gereklidir (Özkan, 2017: 135). Popüler kültür bireyler tarafından anlamlandırılma biçimi ve hazlarına hitap etmelerine bağlı olarak ortaya çıkan bir niteliğe sahiptir.

1.3.1. Popüler kültüre yönelik yaklaşımlar

Popüler kültüre genel olarak Marksist ve İdealist felsefe açısından iki farklı yaklaşım tarzı bulunmaktadır.

1.3.1.1. Popüler kültüre yönelik Marksist yaklaşımlar

21. yüzyıl toplumunda üretimin yerini tüketime bıraktığını ifade eden Marx, tüketicilerin ve üreticilerin sömürüldüğünü ifade etmiştir. Marx, günümüzde hangi ürünü hangi miktarda tüketiceği ve gelirlerinin ne kadarını tüketime ayıracağı konusundaki kararın tüketici tarafından belirlenmediğini, egemen güçler sömürülebilir ve denetlenebilir bir tüketici topluluğu oluşturarak üretici sömürüsü ve denetimini tamamlamayı

amaçladığını ifade etmiştir. Geçinmek için yapılan tüketim ile lüks tüketimin farklı olduğunu söyleyen Marx kuramında, temel gıda maddeleri geçim için tüketim kapsamında değerlendirilirken, lüks otomobiller ise lüks tüketim araçları olarak nitelendirilmektedir. Bu bağlamda popüler kültürü ekonomik ve sosyal yaşam alanları üzerine kurulan baskın ideolojinin bir parçası olduğunu söyleyen Marksist görüş, popüler kültürün toplumdaki üst sınıflar tarafından ortaya konulduğunu ifade ederek rasyonel bir yaklaşım olarak nitelendirmiştir (Tuna, 2008 28).

Popüler kültürü toplumun üretim imkanlarını yok eden, baskıcı bir tavırla bireyleri ortak bir kültür çerçevesinde sindirmeye çalışan kültür biçimi olarak tanımlayan Marksist yaklaşımın bu görüşünün en iyi örneğini Frankfurt Okulu oluşturmaktadır. Frankfurt Okulu olarak bilinen Toplumsal Araştırmalar Enstitüsü, Marksist düşünceler doğrultusunda kurulmasına rağmen, Marksizm kurum üyeleri tarafından sert bir şekilde eleştirilmektedir. Marksist düşünceye göre topluma empoze edilen bir kitle kültürü olarak nitelendirilen popüler kültür, halkın üretiminde ve yayılmasında hiçbir denetimi olmayan, yalnızca bir kültür endüstrisince üretilen kitle kültürüdür (Durgeç, 2009: 39). İdeolojik çağırma kavramını literatüre kazandıran Louis Althusser, iletişim araçlarının ideolojik çağırma sürecindeki en önemli unsurlar arasında yer aldığını bildirmiştir. İdeolojiyi iç tutarlılığı bulunmayan bir kavram olarak nitelendiren Jürgen Habermas, ideolojinin iletişim sektöründe anlam bulduğunu ifade etmiştir. Egemen güçlerin dayatmaları doğrultusunda yönelen insanlar, yaşamlarını eleştirmeden sürdürmek zorundadırlar. İletişim sektörü bu şekilde belli bir ideoloji doğrultusunda toplumda sahte bir bilinçlenme ortaya çıkarmıştır (Alemdar ve Korkmaz, 2005: 923).

Kültür endüstrisi, farkındalık düzeyi düşük bir toplum oluştururken aynı zamanda egemen güçlerin ideolojilerinin de toplum tarafından benimsenmesini sağlamaktadır. Çok çalışma, uyum ve bireysel kazanç gibi temel ihtiyaçlara yönelik anlamlar kültür endüstrisinin temel örneklerini oluşturmaktadır (Smith, 2005: 72). Kültür endüstrisi, Frankfurt Okulu tarafından toplumsal zevkleri şekillendiren önemli unsurlardan biri olarak değerlendirilmiştir. Bireylerin arzularını ve bilinçlerini kasıtlı olarak yanlış bir şekilde biçimlendirilmesinde önemli rol oynayan kültür endüstrisi, bu sayede bireylerin gerçek ihtiyaçlarından uzaklaşarak, farklı birtakım duygu, düşünce ve davranışlara yönelmelerine neden olmaktadır. Adorno ve Horkheimer'e göre kültür endüstrisinde herhangi bir konu hakkında düşünmeme ve yaşanılan sıkıntıların anında unutulması memnuniyet kavramının

karşılığını oluşturmaktadır. Kùltür endüstrisine sanat, sermaye açısından eleştirel anlamda bir araç niteliğine dönüşmüştür. Toplumdaki egemen güçler popüler kùltürün ürünlerine sahip olmalarının yanı sıra aynı zamanda popüler hayal gücünü de yönlendirmektedirler. Daha çok etken olmayı tercih eden kùltür endüstrisi, genellikle bireylerin belli davranışlar doğrultusunda yönlendirilmesini amaçlamaktadır. Kùltür endüstrisinin temel ideolojisi insanların piyasa şartlarına göre yapılandırılmasıdır (Adorno, 2005: 207).

1.3.1.2. Popüler kültüre yönelik idealist yaklaşımlar

Popüler kültür kavramına yönelik olumlu görüşlere sahip olan idealist yaklaşımın savunucuları Marshall McLuhan ve John Fiske'dir. Kanadalı bir iletişim kuramcısı olan Marshall McLuhan, kitle iletişim araçlarının kültür üzerindeki etkilerine yönelik pozitif görüşlere sahip olan bir düşündürdür. Popüler kültüre olumlu bir açıdan yaklaşan McLuhan, kültürel içeriği aktarma aracının, kültürel içerikten daha fazla etkili olduğunu ifade etmektedir. McLuhan'a göre iletişim araçlarının türü ve özellikleri, içeriklerine göre daha belirleyicidir (İnan, 2013: 32-33).

Medyayı başlı başına bir mesaj olarak nitelendiren Marshall McLuhan, medyanın en az medya içerikleri kadar önemli olduğunu ve televizyonun geleneksel çerçevede toplumu yeniden yapılandırıldığını, bu durumun dünyayı küresel bir köy haline getirdiğini ifade etmiştir (Gans, 2005: 64).

1.4. Popüler Müzik Kavramı

Popüler müzik, popüler kültürün alt dallarından biri olup literatürde birçok farklı tanımı yer almaktadır. Halka ait, halkın olan anlamlarına gelen "popülaris" sözcüğünden türeyen popüler sözcüğüyle bağdaştırıldığında popüler müzik, halkın müziği olarak nitelendirilebilir.

19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan popüler müzik, Avrupa ve Amerika'da 19. yüzyılın sonlarında endüstrileşmenin hızlanmasıyla birlikte kalabalık yerleşim yerlerinde yayılmıştır. İnsanların ve toplulukların özlemlerini, duygularını, acılarını, çatışmalarını ve çaresizliklerini ortak bir beğeni çerçevesinde yansıtan bir ifade aracı olan popüler müzik, kitlesel üretim yöntemleriyle üretilerek tüketime sunulmaktadır. Ortaya çıktığı dönemin kırılmalarının, ideolojilerinin ve günlük yaşama ilişkin bilgilerin izlerini taşıyan popüler müzik aynı zamanda üretildiği toplumun ve dönemin ideolojisi ve söylemleriyle oluşturulmuş felsefi metinler olarak nitelendirilebilir (Paker, 2008: 88).

Müziği sosyolojik açıdan ele alan ve aralarındaki ilişkiye yönelik uluslararası düzeyde eserler üreten Theodor W. Adorno, Frankfurt Okulu geleneğinin önemli temsilcilerinden biridir. Kültür endüstrisi bağlamında yapılan müzik tanımlamalarını eleştiren Adorno, müziği genellikle popüler müzik çerçevesinde değerlendirmektedir.

Adorno, müziğin kültür endüstrisi içerisinde daha çok anlamdan popüler kültüre, metaa ve piyasa şartlarına doğru evrildiğini ifade etmiştir (Birekul, 2015: 176).

Sabit bir yapısı bulunmayan popüler müzik dinamik bir yapıya sahip olup tarihsel süreçte sürekli olarak yapısal değişimler yaşamakta ve yenilenmektedir. Popüler müziğin kültürel ayrımları vurgulayabilen ve yok edebilen özelliği, sürekli olarak yeniden yapılandırılması üzerinde önemli rol oynamaktadır. Sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik, siyasal ve ideolojik unsurlara bağlı olarak kendini güncelleyebilen ve şekillendirebilen popüler müzik, karakteristik özelliklerine bağlı olarak söz konusu unsurlardan şartlara göre farklı düzeylerde etkilenebilmektedir (Erol, 2009: 102).

Popüler müzik, popüler süreç öncesindeki dönem ve popülerliği ortaya çıkan unsurların süreçteki ilerlemesine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Kolektif kültürel kimlikler tarafından ortaya çıkarılan kültürel yapıların tümü, popülerliğin dışına çıkabilir. Toplumda popülerlik kazanan unsurlar, kültürün ait olduğu toplum dışındaki bireyler açısından popüler nitelik kazanır. Kültür dışı unsurlar ile birlikte söylem ve eylemler arasındaki ilişkinin kurulma biçimi popüler müziğin ortaya çıkmasında belirleyici rol oynamaktadır. Farklı kültürel unsurları bünyesinde barındıran popüler müziklerde, baskın ve süreklilik arz eden bir unsur söz konusu değildir. Popüler müziği oluşturan unsurlar, popülerliğin yeniden yapılandırılmasında yeni roller üstlenebilmektedirler. Sosyo-ekonomik ve kültürel yapıya bağlı olarak ortaya çıkan popülerlik şartları, popüler müziğin ortaya çıkmasında etkili olan temel unsurdur. Popüler müzik ancak gerekli şartların sağlanması durumunda ortaya çıkabilmektedir. Popüler müziğin anlaşılmasında önceden oluşturulan içeriğinden ziyade daha çok süreç içerisinde gerçekleşen olayların işleme biçimlerine odaklanmak daha etkili olmaktadır. İnsanların kültürel kimliklerini oluşturmaları, yansıtmaları ve yeniden yapılandırmaları açısından popüler müzik, hem önemli bir anlam deposu hem de bir kaynak niteliği taşımaktadır. Popüler müziği meydana getiren müzik ve müzik dışı unsurlar, toplumsal düşünce açısından benzerlik ve farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Erol, 2009: 102-105).

Kültürel kimliklerin yansıtılması açısından popüler müzik türleri birer temsil aracı olarak kullanılabilir. Müzik türlerini yapı, şekil ve türleri açısından farklılaştırabilme, yeniden yapılandırma ya da birleştirme açısından etkili bir alan olan popüler müzik, aynı zamanda farklı kültürleri bir araya getirerek tek bir kimlik şeklinde ifade edilmesine imkân sağlayabilmektedir. Popüler müziği ortaya çıkaran sosyo-ekonomik ve kültürel değerler

karakteristik bir özelliğe sahip olup farklı popüler müziklerin ortaya çıkmasında aynı etkiyi gösteremezler (Erol, 2009: 130).

1.4.1. Popüler müziğin özellikleri

Standart bir yapıya sahip olan popüler müziğin aynı ritim kalıplarıyla üretilmeleri, karakteristik özelliğini oluşturmaktadır. Sevgi, aşk, arkadaşlık, dostluk, ihanet ve duygusallık gibi birtakım temalar genel olarak pop müziklerin içeriklerini oluştursa da genellikle bar ve kulüplerde gençlerin eğlenmesi ve eğlendirilmesi amacıyla kullanılan kitlesel bir müzik türü olmuştur. Ezgi ve ritim yapısı bakımından zihinlerde kolay bir şekilde yer bulan pop şarkılar, elektronik ve akustik enstrümanlarla desteklenerek daha geniş kitlelere ulaşabilmekte ve dans etme/ettirme amacı taşıyarak dinleyicilerini eğlendirmektedir. Eğlence sektörüne ve sermayeye hizmet eden popüler müzik, genellikle insanların iş ya da ev ortamlarında imkanları dahilinde zaman geçirmek amacıyla dinledikleri müzik türüdür (Yıldırım, 2014: 509; Çiftçi, 2010: 152).

Melodik özellikleriyle dinleyicilerin dikkatini çekerek geniş kitleler tarafından dinlenen popüler şarkılar, diğer müzik türleri arasında “çengel” olarak nitelendirilen unsurlar sayesinde basit bir şekilde ayırt edilebilmektedir. Şarkı içerisinde birkaç kez tekrarlanan çengel döngüsü, partilerde, radyolarda, kulüplerde ve müzik kulüplerinde disc jockeyler şarkıların enstrümantal bölümlerine popüler müziğin çengel bölümünü ekleyerek dinleyicilerin müziğin temposu, melodisi ve ritmiyle güzel vakit geçirmelerini sağlayabilmektedir (Çiftçi, 2010: 153).

Popüler müziğin taklit unsurlarını barındırması, onun en önemli özelliklerinden biridir. Tin Pan Alley döneminden beri süregelen bir alışkanlık olan taklitçilik, tüm zamanlarda popüler müziğin yapısında yer almış; bilindik melodi ve yapıları kullanarak yapılan müziksel ürünler geniş dinleyici kitlelerine ulaştırılmıştır. Pop müzik eserlerini besteleyen kişiler, genellikle şarkı aranjelerinde koroya yer vermiş ve uyumsuz enstrümantasyon ve seslerden mümkün olduğunca kaçınmışlardır. Popüler müziklerde genel olarak solo bölümlerin çok kısa olması ya da olmaması gerektiği düşünülmektedir. Bu durum başarılı çıkış yapan popüler müzik sanatçıların ilerleyen dönemlerdeki eserlerinde de taklit yoluna giderek benzer eserler üretmelerine neden olmuştur. Şarkılarıyla başarılı çıkış yapan sanatçılar ve eserleri, dönemlerinin sanatçıları ve müzik

grupları tarafından taklit edilmiş, bu gruplar ve sanatçılar plak şirketlerinin bünyelerinde yer alabilmek amacıyla söz konusu şirketlerin ticari kaygıları doğrultusunda müzik tarzlarını şekillendirmişlerdir (Güllüoğlu, 2012: 67).

Popüler müziğin önemli özelliklerinden biri de piyasada ayırt edici bir özelliğe sahip olmasıdır. Popüler müziğin ortaya çıktığı ilk dönemlerde müzik endüstrisi anlaşılması kolay, halk tarafından sevilen, akılda kalıcılığı yüksek, melodisi ve sözleri yaygın olarak konuşulan, standart kalıplara oturtulan popüler müziklerin üretilmesine önem vermiş; radyoda çalınmaya yönelik uygun olmayan müzik yapımcılarıyla birlikte çalışmaktan ve bu bireylerle sözleşme yapmaktan kaçınmışlardır. Popülerlik sürecinde şarkılar yüksek kazançlı (top forty) ya da crossover radyolarında yaygın olarak çalınmadan önce belli bir format ve kurallar çerçevesinde üretilmelidirler. Kabul edilebilirlik düzeyi farklı alanlardan biri olan müzik türleri, ticari radyo kanallarının ticari amaçları doğrultusunda gruplanmıştır (Aydar, 2014: 803).

Estetik kaygılardan ziyade anlatımı ön plana çıkaran popüler müzik melodi, sanat ve duygu unsurlarını geri plana atmakta ve bu durum toplumlar ve bireyler tarafından anlaşılma düzeyini artırmaktadır. Popüler müzik ürünlerinin de yapısında temel olarak anlatım ön plana çıkarılmakta, eserlerin konusunu salt yaşam şartları oluşturmakta, imge ve imajlarla müzik hayatı simgeleyen bir unsura dönüştürülmektedir. Hayatı simgeleyen unsurlardan biri olarak ortaya çıkan bu müzik türü, toplumsal ve bireysel yaşamda kendini gösteren baskın bir marka ve imaj kültürüne dönüşmüştür (Aydar, 2014: 804).

Diğer sanat türlerinden farklı olarak yapısında bulunan unsurları farklı biçim ve söylemlerle tekrar tekrar piyasaya süren popüler müzik, dinleyicilerinin bilinçaltına yerleşerek sürekli gündemde kalabilmeyi başarmıştır. Popüler müziğin bilinçaltına yerleşerek uzun süreler akıllarda kalma özellikleri, ürün tanıtımlarında kullanılan reklam müziklerinde kullanılmasını sağlamıştır (Çiftçi, 2010: 154).

1.4.2. Türkiye’de popüler müzik

Popüler müziğin ülkemizdeki tarihi 19. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Batılılaşma hareketleri, Osmanlıda batı kültürünü tamamıyla benimseyen ve kesin olarak reddeden karşıt düşünceler arasında gelişimini sürdürmüştür. Modernleşme ambalajı ile süslenen batılılaşmanın topluma dayatılması, karşıt görüşlere sahip bölünmüş bir toplumsal yapıyı

ortaya çıkarmıştır. Cumhuriyet düşüncesinden bağımsız olarak batılı kültür genlerinin, geleneksel kültüre entegre edilmesiyle birlikte yeniden yapılandırılan toplumsal geleneklerin modernleşme süreci, bölünmüş toplumsal yapı içerisinde gelişimini tamamlamıştır. Popüler kültürün kozmopolit yapısını oluşturan Doğu-Batı sentezi modernleşme sürecinin doğal bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Saray dışına çıkan geleneksel müziğin varlığını sürdürebilmek amacıyla toplumun ilgi ve beğenisini çeken eserler ortaya çıkmış ve bu durum Klasik Türk müziği başta olmak üzere müzik türlerinde köklü değişimleri de beraberinde getirmiştir. Geleneksel müzikte yaşanan bu değişimler, toplumsal yapıya uygun olan bireysel duygu ve düşünceleri içeren ve toplum tarafından kolayca anlaşılan eserlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Kaniyolu, 2010: 11).

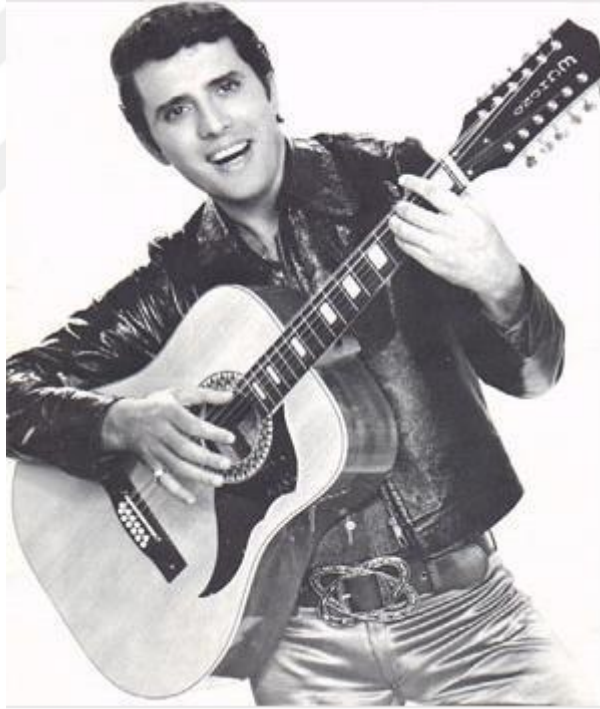
Bu dönemde popüler müzik eserleri Muzıka-yi Hümayun tarafından seslendirilmiş ve kanto, opera ve operet gibi Batılı popüler türler yaygınlaşmıştır. Opera ve operetler tiyatro salonlarında sahnelenmiş, oyunlarda Türkçe şarkılar seslendirilerek izleyicilerin eğlendirilmesi amaçlanmış ve Türkçe şarkılar tiyatro, kahve ve tuluat tiyatrolarında seslendirilerek geniş kitlelere aktarılmıştır. Batı müziği eserleri niteliklerine göre farklı mecralarda icra edilmiş; yüksek nitelikli eserler sarayda icra edilirken, daha düşük nitelikli eserler ise halka ait mecralarda icra edilmiştir. Bu durumun somut örnekleri en iyi kantolarda görülmektedir (Efe ve Sonsel, 2019: 976-977).

Batılılaşma hareketleri cumhuriyetin ilanı ile birlikte birtakım değişimlere maruz kalarak hız kazanmıştır. Sınıf ayrımı olmayan homojen bir toplum yapısına sahip yeni bir ulus oluşturmayı amaçlayan Cumhuriyet kadroları, Türk kimliğinin vurgulandığı milli bir kimlik oluşturma çabası sürdürmüşlerdir.

Çok partili hayata geçişin gerçekleştiği 1950'li yıllarda, siyasi alanda yaşanan değişimlerin etkisi toplumsal yaşamda da kendini göstermiş, cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte uygulanan devletçi politikalar çok partili dönemin etkisiyle etkisini yitirmeye başlamıştır. Toplumsal yaşam çok partili döneme geçişle birlikte daha dinamik bir yapıya kavuşmuş ve Klasik Türk Müziği değişen toplum ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla özünden her geçen gün daha da uzaklaşmıştır. Klasik Türk Müziği'nde batılılaşma ile başlayan değişimler, yeni icra biçimlerinin, arayışları ve üretimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Tekelioğlu, 2006; 113).

1960 darbesinin ardından çok partili dönemin sona ermesiyle birlikte hızlı gelişen siyasi değişimler yaşanmıştır. Bu dönemde bağımsızlık ve yeni ulusçuluk düşünceleri

temelinde oluşturulan Anadolu-Pop olarak adlandırılan yeni bir müzik türü ortaya çıkmıştır. 1960'lı yıllarda yaşanan önemli gelişmelerden biri de Batılı müziklerin Türkçe sözlerle aranje edilmesidir. Bu alanda faaliyet gösteren sanatçıların bir kısmı batıya bir kısmı da Anadolu'ya yönelmiş ve gittikleri bölgelerde halkın yoğun ilgisiyle karşılaşmışlardır. Çok sesli ve Batılı bir yapıya sahip aranjmanlar, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) gibi devlet tekelindeki yayın kuruluşlarının denetimlerinden geçerek Türk Hafif Müziği adıyla TRT ekranlarında icra edilmiştir. Toplumdaki belli kültür sınıflarına hitap eden ve seçkin bir müzik olarak nitelendirilen Türk Hafif Müziği, ilerleyen zamanlarda Amerika ve Avrupa'nın karşıt kültürü ile bağdaşarak benzer eğilimlerde bulunmuşlardır. Devlet tarafından desteklenen bu müzik türü, planlı bir şekilde zirveye ulaştırılmıştır. Arabesk müzik, popüler müzik türleri arasında en başarılı olan, oldukça geniş kitlelere yayılan ve popüler müziğin yeni kurallarını oluşturan Doğu-Batı sentezi bir tür olmuştur (Durgun, 2005: 94-95).

Şekil 1.1. Türkiye'de popüler müziğin temsilcilerinden biri olan Erol Büyükburç

Yetmişli yıllara kadar arabesk müziğin de etkisiyle Anadolu-Pop ve aranjman türleri ortaya çıkmış ve aranjmanlar başta olmak üzere yeni müzik türleri devlet tarafından ciddi boyutlarda desteklenmiştir. Arabesk müziğin, kent kültürüne uyum ve modernleşme hareketlerinin etkisine bağlı olarak etkisi azalsa da, günümüzde hâlâ geniş kitlelerin ilgisini

çekebilmeyi başarmaktadır. Pop müzik, yeni derlemelerle Türk Hafif Müziği temelinde yeni kimlik arayışını sürdürürken, aynı zamanda arabesken ayrılmasını sağlayan Türk Halk Müziği ve Sanat Müziğinden de oldukça fazla yararlanmışır (Durgun, 2005: 181-182).

Şekil 1.2. Anadolu rock müziğinin önemli temsilcilerinden Erkin Koray

Dönemin popüler müzik eserleriyle ikinci kuşak varoşlar, kent kültürünü yeniden yapılandırarak fark edilebilir değişimler geçiren yeni kent kültürünü ortaya çıkarmışlardır. Orta gelir düzeyine sahip toplumsal sınıflar Orhan Gencebay müziklerini dinlemiş, arabesk kültürü çeşitli alt türlere ayrılarak farklı biçimlerde icra edilmiştir. 12 Eylül darbesi sonrasında ortaya çıkan ve ideolojik açıdan yeniden yapılandırılan arabesk müzik türü olan protez müzik, arabesk kültüründeki değişimler sonucunda ortaya çıkan yeni türlerden birini oluşturmaktadır. Halk tarafından büyük ilgi gören sol arabesk, Özallı yıllar olan 80’li yıllarda kitlelere ulaşmak ve yönlendirmek amacıyla yoğun bir biçimde kullanılmışır. Özal’la birlikte toplumsal alanda konjonktür ve hükümet politikalarının da etkisiyle dışı doğru bir açılım sağlanmış; yerel, ulusal ve uluslararası olaylara daha duyarlı bir toplum ortaya çıkmıştır. Küresel boyutta yaşanan gelişmeler bu süreçte popüler kültürü ve dolayısıyla popüler müziği de etkisi altına almıştır. 1980’li yıllarda toplumsal alanda ortaya

çıkan transformasyon, toplumun geneline yayılmış, bu durum “Türk Pop” adı verilen arabeskin farklı bir türünün ortaya çıkmasına neden olmuştur (Karpaz, 2011: 252).

Şekil 1.3. Türkiye’de arabesk müziğinin yaygın olarak bilinen temsilcileri

1.5. Popüler Kültür Müzik İlişkisi

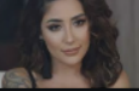
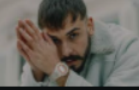
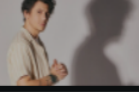
barındıran etnik bir yapıdır. Kültürel değerleri yansıtan sosyal olgulardan biri olan müziği hem üreten hem dinleyen bireyler aynı kültür içerisinde yer almaktadır. Müzik eserlerinde de sosyo-kültürel çevreye ait davranışlar yansıtılmaktadır. Bu nedenle besteyi yapan kişinin beste yapma biçiminin anlaşılabilmesi için söz konusu kültürün beklentileri ve kuralları; beste yapma felsefesinin anlaşılabilmesi için de eserin sosyo-kültürel çevredeki yeri ve değerinin bilinmesi gerekmektedir. Dinleyicilerinde söz ve ritimleriyle çağrışımlar ortaya çıkaran müzik, dinleyicilerini heyecanlandığı, duygulandırdığı ve bireylerin yaşamlarıyla bağlantı kurabildiği sürece benimsenmektedir. Kültürel müziklerin dil, sözcük ve ses yapılarının doğru bir şekilde tespit edilmesi, kültürel yapıya ait müziksel anlatımın anlaşılmasını sağlamaktadır. Müziğin ezgilerinde gizlediği duygu, toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel değerlerine bağlı olarak farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Bir başka deyişle Türkiye’de insanları duygulandıran ve ağlatan müzikler, farklı milletlerde herhangi bir anlam ifade etmeyebilir (Kaplan, 2005: 60-61).

Popüler müzik ile kültür arasındaki ilişki kültür-müzik ilişkisine benzetilmektedir. Amerikan seri üretim yöntemlerindeki artışa bağlı olarak ortaya çıkan pop müzik üzerinde kültürel etkenler önemli rol oynamıştır. Bu durum pop müziğinin, toplumsal ve kültürel değişimlere bağlı olarak kurulan yeni kültür ve yaşam biçimini temsil ettiğini göstermektedir. ABD’de ikinci dünya savaşı sonrasında gelişen sanayileşme ve milli gelirin artmasına bağlı olarak tüketim temelli ve doyum sağlayamayan bir yaşam biçimi ortaya çıkmıştır. Yeni toplumsal düzenle birlikte toplum, mutluluğu maddi unsurlarda arayan ve psikolojik açıdan da sınırsız özgürlüklere sahip olduklarını düşünen bireylerden oluşmaktadır. Sınırsız özgürlük anlayışının toplumda ve bireylerde hâkim olması, sanat alanında da önemli değişimlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Toplumda üretim sürecine bağlı olarak bir rahatlık oluşmuş ve bu rahatlama toplumun kültürel aktivitelerden yararlanma düzeylerini artırmasının yanı sıra aynı zamanda sanatı günlük yaşamın vazgeçilmezleri haline getirmiştir. Sanayileşme ile birlikte ortaya çıkan ve insan doğasına uygun olmayan kentsel yaşam kullan-at ve kısa ömürlü tüketim mallarının üretimini gerekli hale getirmiştir. Amerikan toplumunda sanayileşme sürecinin de tamamlanmasıyla birlikte ortaya çıkan kültürel değişimler sanat alanında da kendini göstermekte, bu durum kalıcı olma kaygısı olmayan ve toplumsal ihtiyaçlara bağlı olarak sürekli değişkenlik gösteren ürünlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda popüler müziğin, sanayileşme ile birlikte ortaya çıkan popüler kültürün eseri olduğu ve aynı zamanda kültürel değişimlerden beslendiği söylenebilir (Türkmenoğlu, 2008: 96-97).

Modern yaşam, kültürel değişimlerin hızlı yaşandığı süreçte her şeyi popülerlik vurgusuyla toplumsal sınıflar açısından değerlendirmiş, toplumda yüksek olanaklara sahip sosyal sınıflar sermayeye dayalı, öz niteliğini yitirmiş ve bölünmelere uğramış yaşam biçimleri oluşturmuşlardır. İnsanlık tarihi boyunca duygu, düşünce ve inanışların dile getirilmesi görevini yerine getiren müziğin bu süreçte temel fonksiyonlarında birtakım değişimler yaşanmıştır. Festivaller bu etkiyi görselleştiren en önemli örneklerdir. Geleneksel müzik eserlerinin seslendirildiği festivallerde, zamanla elektronik enstrümanlar kullanılmış ve pop sanatçıları, yerel sanatçıların yerine festivallerin baş konuğu olmuşlardır. Halk, kültürel değişimlerin ortaya çıkmasında en fazla etkili olan unsur olup, müzik ile birlikte yaşamsal gelenekleri oluşturmak adına kendi popüler ürünlerini üretmiş ve zamanla müzik geleneğine dönüştürmüşlerdir (Aydar, 2014: 801-802).

Popüler kültür açısından sanatsal bir kavramdan daha çok kültürel bir kavram olan popüler müzik, birtakım çalışmalarda popüler kültürü meydana getiren en önemli bileşen olarak nitelendirilirken bazı çalışmalarda da popüler kültürün kendisi olarak nitelendirilmiştir. Popüler kültürde bireylerin ve toplumların yaşam biçimlerini şekillendiren müzik eserleri, popüler kültüre bağlı olarak dönemin kültürel ve geleneksel içeriklerine bağlı olarak farklılık gösterebilmektedirler. Popüler kültür ve müzik ilişkisini inceleyen araştırmalarda kültürel değişimlere paralel olarak popüler müzik içeriklerinin de farklılaştığı, aralarında bir korelasyonun bulunduğu ve popüler müziğin aynı zamanda kültürel değişimleri yansıttığı belirlenmiştir. Popüler kültür toplumsal düşünceler, anlayışlar ve dönemsel değişimlere bağlı olarak müziği güncellemiş ve mevcut dönemin şartlarına ilişkin yeni kavramlar oluşturarak müziğini ve iç kültürünü değiştirmiştir (Aydar, 2014: 807). Kültürel değişimlere bağlı olarak özellikle genç nesiller tarafından popüler müziğin daha fazla ilgi gördüğü ve çeşitli popüler müzik yayını yapan TV kanalları ve müzik içeriği programlarında hazırlanan “pop 20”, “hit 10” gibi en çok dinlenen popüler müzik eserlerinin sıralandığı listeler popüler kültürün, popüler müzik üzerindeki etkisini ve kültürel değişimlerin yansıtılması açısından popüler müziğin etkisini somut olarak ortaya koymaktadır.

#	BAŞLIK	ALBÜM	TARİH EKLENDİ	
1	 Semicenk & Funda Arar (Al Sevgilim) - Edirne Doğukan Yakut	Semicenk & Funda Arar (Al Sevgilim) [...]	5 gün önce	3:01
2	 Salıncak Mustafa Ceceli, Nigar Muharrem	Salıncak	5 gün önce	2:47
3	 Es Deli Deli Kurtuluş Kuş, Burak Bulut	Es Deli Deli	5 gün önce	2:25
4	 Geçcek Tarkan	Geçcek	5 gün önce	3:14
5	 Dağlar - Akustik Bilal Senses	Dağlar (Akustik)	5 gün önce	2:51
6	 Lolipop Gülşen	Lolipop	5 gün önce	2:59
7	 Gerçekten Zor Mustafa Ceceli	Gerçekten Zor	5 gün önce	2:30
8	 Aklıma Kalbime Her Gelişinde Maho	Aklıma Kalbime Her Gelişinde	5 gün önce	2:25

#	BAŞLIK	ALBÜM	TARİH EKLENDİ	
1	 SALINCAK MUSTAFA CECELİ & NİGAR MUHARREM			
2	 GEÇÇEK TARKAN			
3	 LOLİPOP GÜLŞEN			
4	 YILLAR AFFETMEZ MELEK MOSSO			
5	 AFFETTİM SEFO			
6	 DUYSUN ERSAY ÜNER			

Şekil 1.4. 2022 yılına ilişkin “spotify” ve “kral müzik” adlı müzik uygulamalarında haftalık yayınlanan en çok dinlenen eser listeleri

Günümüz müzik yayını yapan müzik uygulamaları, TV ve radyo kanallarında yayınlanan “haftanın en çok dinlenen eserler” listeleri genel olarak incelendiğinde genel olarak sevgi, arkadaşlık, aşk, dostluk, ihanet ve duygusallık gibi temaların işlendiği, kültürel değişimlere bağlı olarak benzer ritimlerle tekrarlanan müzik içeriklerinin müzik dinleyicileri tarafından yaygın olarak tercih edildiği görülmektedir. Sanayi devrimi

sonucunda ortaya çıkan serbest zaman kullanımı, bir eğlence sektörünün ortaya çıkmasını sağlamış ve söz konusu zamanları değerlendirme biçimlerini kitleler adına düzenlemiştir. Popüler müzik, kültürel değişimlere bağlı olarak ortaya çıkan eğlence sektörünün lokomotif konumunda olup kapitalist sistemler bu sektörün pazarlanması, gelişmesi ve ilerlemesi noktasında destek sağlayan en önemli unsurları oluşturmaktadır. Eğlence sektörünün en fazla geliştiği ülke ABD olmuştur (Yıldırım, 2014: 510).

1.6. Popüler Müziğin Bireyler Üzerindeki Etkileri

1.6.1. Popüler müziğin davranışlar üzerindeki etkileri

Modern yaşamın sonuçlarından olan kentleşme, eğitim reformları ve endüstri devrimi gibi unsurlar, gençlik kültürü ya da gençlik dönemi adı altında yeni bir sosyal sınıfı ortaya çıkmasına neden olmuştur. Günümüzde gençler popüler kültür ve popüler müzik ile bağdaşan bir yaşam biçimine sahip olup, ilerleyen dönemlerdeki mesleklerini ve yeme-içme alışkanlıklarını da popüler kültür çerçevesinde şekillendirmektedirler. Genç kitlenin yoğun iletişim kanalları ve hızlı tüketim anlayışları, popüler müziğin ortaya çıkmasında etkili olan en önemli unsurların başında gelmektedir. Genç kitle kendi sıradan üretim süreçlerini popüler yapabilmelerini sağlayabilecek güçlere sahip olduklarını düşünerek, mevcut popüler unsurları ön plana çıkarabilmek için sürekli hazır beklemektedirler (Kan, 2011: 37). Popüler kültür ürünlerinin topluma ve gençlere mutluluk hazzı yaşatmasını sağlamak, popülerlik sürecini hızlandıran asıl önemli noktadır (Özdemir, 2007: 14).

Benzer ritim kalıplarıyla üretilen popüler müzik, ilerleyen dönemlerde özgün müzik yapılmasını geride bırakarak belli standartlara sahip ve temel olarak benzer anlamlar içeren müziklerin üretilmesini sağlamıştır. Aşk, sevgi, arkadaşlık, dostluk, ihanet ve duygusallık gibi temaların işlendiği pop şarkılar genellikle gece kulüpleri, barlar ve diğer birtakım gençlerin yoğun olarak bulunduğu alkollü mekânlarda, eğlenme ve eğlendirme amacı taşımakta ve gençlere hitap eden kitlesel bir müzik türü olarak günümüz toplumu tarafından yaygın olarak tüketilmektedir (Yıldırım, 2014: 509).

Tekrarlı söz ve ritimleriyle genç kitleyi etkisi altına alan popüler müzik, dinleyici kitle üzerinde dans etme, zıplama ve farklı birtakım eğlenme eylemleri sergileme gibi

fiziksel etkiye de sahip olabilmektedir. Art arda tekrar eden söz ve ritimlerin etkisiyle genç kitle üzerinde denetimi sağlayan popüler müzik, dinleyiciler üzerinde hâkimiyet kurarak onları birbirlerine kenetleyebilmekte ve eğlencenin sınırlarını üst seviyelere kadar çıkarabilmektedir (Özdemir, 2007: 14). Bu bağlamda popüler müziğin hareketli, canlı ve ritmik melodilerinin pazar paylarının genç nüfus oranına bağlı olarak farklılık gösterdiği söylenebilir (Artukoğlu, 2013: 36).

Şekil 1.5. Popüler müzik gruplarından K-pop

Genel olarak akılda kalıcı ritim yapısına sahip olan pop müzikler, kolay ezgilerinin yanı sıra aynı zamanda elektronik, akustik ve etnik enstrümanlarla genç dinleyiciler üzerindeki hâkimiyetini artırmakta, tekrarlı dans ritimleri motiflerini kullanarak eğlenme ve eğlendirme amaçlı müzik türlerinden biri haline dönüşmektedir. Sonuç olarak popüler müziğin kapitalist sistemin ve eğlence sektörünün amaçları doğrultusunda hizmet eden bir müzik türü olduğu söylenebilir (Yıldırım, 2014: 509).

Teknolojik gelişmelerle birlikte gençler başta olmak üzere toplumun hemen hemen tüm kesimini etkisi altına alan, toplumsal iletişimi sağlayan sosyal medya başta olmak üzere internet, televizyon, müzik, moda, siyaset, yazılı ve görsel medya ve spor gibi tüm medya araçları, günümüzde popüler kültürün ortaya çıkmasını sağlayan unsurları oluşturmaktadır. Bu unsurlar popüler kültürün, toplumun birçok kesimini etkisi altına almasında oldukça önemli rol oynamışlardır. Ergenlik dönemindeki ortaöğretim

öğrencileri, popüler kültür unsurlarından en fazla etkilenen yaş grubunu oluşturmaktadır. Ergenlik dönemindeki kimlik arama çalışmaları ve çevresel etkilere açık olmaları, bu bireylerin tüketim kültürünün bir kolunu oluşturan popüler kültürün etkisi altına girmelerinde destekleyici bir rol oynamaktadır. Ergenlik dönemindeki bireylerin davranışları üzerinde etkili olabilen popüler kültür ürünleri, bu dönemdeki gençlerin farklı tarzlarda müzik icra eden şarkıcıları ve eserlerini dinlenmeleri; popüler dergi ve gazeteleri takip etmeleri; popüler telefon, kıyafet, bilgisayar vb. ürün markalarını takip etmeleri; özentî konuşma biçimleri gibi birçok durum gençlerin eylemlerinde fiziki olarak gözlenebilmektedir. Bu unsurların etkileri gençlerin yaşamlarını yönlendirebilecek düzeyde etkili olmuş ve popüler kültür öğeleri gençlerin yaşam ve düşünce biçimlerini değiştirebilecek boyutlara ulaşabilmiştir (Özgan vd., 2014: 470).

Şekil 1.6. Popüler müzik ve gençler üzerindeki etkisi

Popüler müzik sanatçıları eserlerinin geniş dinleyici kitlelerine ulaşabilmesi açısından içerisinde bulunulan döneme ilişkin gençlerin eğilimlerini ve tercihlerini dikkate alarak eserlerini oluşturmuşlardır. Günümüzde TV, youtube vb. gibi görsel ve işitsel yayın organlarına konu olan popüler müzik şarkıcılarının, farklı üslup ve tarzlarla dinleyicilerin karşısına çıkarak dinleyici kitlelerinin daha da genişlemesini ve buna bağlı olarak basın ve

yayın organlarının reklam ve promosyon kampanyalarını yürüterek maddi gelir elde etmeyi amaçlamaktadırlar (Artukoğlu, 2013: 37).

Müzik endüstrisi popüler müzik ürünlerini belirleyebilme becerisine sahip iken, şarkılara yüklenecek anlamları belirleyebilme gücüne sahip değildir ve bu anlamlandırma müzik endüstrisinin kontrolü dışında gerçekleşir. Popüler müzik her ne kadar ticari amaçlar doğrultusunda maddi gelir elde etmek amacıyla yapılsa da, gençler açısından kendilerini ifade etme aracı olarak nitelendirilmektedir. Farklı bir deyişle popüler müzik cinsellik, duygusallık ve kendini tanıma süreci gibi kompleks yapılarla mücadele eden gençlerin sorunlarını yansıtmalarını sağlayan bir araç olma görevini üstlenmektedir (Özden, 2010: 59).

Teknolojik gelişmelerle birlikte ortaya çıkan televizyonlarda yayınlanan diziler ile başlayan ve günümüzde televizyon kanallarının yanı sıra internet ve dijital kanallar aracılığıyla izleyicilere ulaşan dizi filmler, izleyiciler üzerindeki etkisini artırarak devam ettirebilmektedir. Günümüzde seriler halinde yayınlanan diziler izleyicileri meraklandırması, belli bir öykünün art arda tekrarlayan bölümlerle izleyicilere aktarılması, aynı mekanda gerçekleşen farklı olayların dramatize edilerek yansıtılması izleyicilerin ilgisini ve dikkatini çekmekte ve geniş kitleler tarafından takip edilmesini sağlayabilmektedir. Diziler ve sinema filmleri içeriklerinin yanı sıra aynı zamanda popüler müzikler ile de izleyicilerin dikkatini ve ilgisini çekebilmektedir. Dinlemeden duyulan müzikler olarak nitelendirilebilen dizi ve film müzikleri gibi popüler müzik türleri (Konuralp, 2004: 15), farklı müzik tarzlarını ve müzisyenleri içerebilmektedir. Dizi ve filmlerde sahneler ve karakterlere özgü müzikler kullanılmakta, bu durum izleyicilerin dizi ve film kahramanlarıyla duygusal bir bağ kurarak benzer eylem ve davranışlar sergileyebilmelerine neden olabilmektedir. Genç kitle başta olmak üzere toplumun hemen hemen tüm kesiminden insanlar dizi ve filmlerde kullanılan müziğin etkisiyle işlenen içeriklerin ve karakterlerin özelliklerinin sürükleyiciliğine kapılarak gerçek yaşamdan uzaklaşabilmekte, kültürel değerlerini ve inançlarını yok sayarak olaylara dizi karakterlerinin gözüyle değerlendirebilmekte ve bu durum bireylerin düşünce yapısının yanı sıra aynı zamanda davranışlarına da yansıyabilmektedir (Kuyucu, 2019; Koca ve Koç, 2010).

Günümüzde genç bireylerin davranışları üzerinde popüler müziğin sözleri kadar şarkıların tanıtımını yapan videoklipler de etkili olmaktadır. Günümüzde genç kitle

tarafından yaygın olarak dinlenen rock, pop ve metal müzikler, gençlerin davranışsal açıdan olumsuz yönde etkilenmesine ve aile içi ilişkilerde sorunlar ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

1.6.2. Popüler müziğin aile ilişkileri üzerindeki etkisi

Toplumsal yapının en küçük birimini oluşturan aile; anne, baba ve çocuklardan oluşan ve sosyo-kültürel özellikleri taşıyan bir kurumdur. Tarihsel süreç içerisinde yapısı ve fonksiyonları değişkenlik gösterebilen aile kurumu, insan neslinin devamlılığını sağlayan, duygusal açıdan doyum noktasına ulaşmış, sosyo-kültürel ve toplumsal değerleri ve varlıkları gelecek nesillere aktaran psikolojik, biyolojik, hukuksal ve ekonomik fonksiyonlara sahip bir toplumsal yapıdır. Bu bağlamda aile, neslin çoğalmasını sağlama; toplumsal değerleri aktarma; ekonomik, sosyolojik, psikolojik ve biyolojik gereksinimleri karşılayabilecek eylemleri yerine getirme gibi birtakım eylemlerin yerine getirildiği sosyal bir yapı olarak tanımlanabilir (Kaya ve Tuna, 2010: 240-241).

Aileleriyle daha az zaman geçirme eğiliminde olan gençler, zamanlarının büyük bir bölümünü çeşitli sosyal aktivitelere ayırmaktadırlar. Gençlerin günlük yaşantılarında gerçekleştirdikleri sosyal aktivitelerin türlerine bakıldığında spor yapmanın en az gerçekleştirdikleri sosyal aktivite olduğu literatürde yapılan araştırmalarda belirlenmiştir. İnternet teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte kullanımı yaygınlaşan sosyal medya araçları, gençlerin yabancı toplumlara özenmesine ve bu durum gençlerin zamanlarının büyük bir bölümünü aile ortamlarının dışında geçirmelerine neden olmuştur. Aile kurumunun yapısında meydana gelen bu değişim zamanla birer eğitim kurumu niteliği taşıyan ve bireylerin sosyo-kültürel konular başta olmak üzere birçok bilgi ve beceriyi edindikleri ailelerin eğitici rolünü azaltmış ve bu durum ailenin eğitsel görevlerinin zamanla çeşitli kurum ve kuruluşlar aracılığıyla gerçekleşmesine neden olmuştur.

Günümüzdeki gençlik açısından bakıldığında, sosyalizasyon evresi devam ederken ebeveynlerin ve okuldaki öğretmenlerin sosyalleştirme üzerine rol üstlenmeleri özellikle televizyon, internet, yazılı ve görsel medya aracılığıyla topluma yayılan, eğlence, müzik, şov ve gösteri endüstrisinin oluşturmuş olduğu pazarda popüler görsel kültür unsurlarının gençlere sunduğu rol modeller karşısında daha az etki eder bir hale dönüşmektedir (Şentuna, 2013: 116). Sosyal medya araçları başta olmak üzere medya araçlarının tümünde gençlere yönelik “popüler meslekler” olarak gençlere yönelik veriler bilgilerin ve

mesajların birçoğu gerçeklerden oldukça uzak bilgilerdir. Gençlerin sosyo-kültürel ihtiyaçlar doğrultusunda bilgilerle donatılarak toplumsal sürece dahil olmasını sağlayan aile, gençliğin doğru ve yararlı bilgilerle donatılması açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Arkadaş seçimleri, bireylerin günlük yaşamındaki etkinliklerini ve boş vakitlerini değerlendirme biçimlerini doğrudan etkileyebilmektedir. Ergenlik dönemi, bireylerin bağımsızlıklarını kazanmayı istedikleri dönem olup, ailelerin bu dönemde kendilerini kontrol altına alabilme çabalarına karşı tepki gösterebilmektedirler. Ergen bireylerin bu dönemde edindikleri arkadaş çevreleri, aileleri tarafından kontrol edilebilmelerini daha da güçleştirmekte, bireylerin söz konusu eylemlerinin ve düşüncelerinin doğruluğuna olan inançları da aileleriyle çatışma yaşamalarına neden olabilmektedir (Özden, 2010: 50).

Ergenlik dönemine giren bireyler üzerindeki aile kontrolü gün geçtikçe etkisini yitirmekte, bu dönemde bireyler ailelerinden, öğretmenlerinden veya okulundan ziyade daha çok popüler kültür ve popüler müziğin etkisiyle şekillenen bir yaşam tarzı benimsemektedirler. Davranışlarını popüler kültür unsurlarına göre şekillendiren gençler, zamanlarının büyük bir çoğunluğunu aileleriyle geçirmek yerine TV, internet ve sosyal medyada geçirmeyi tercih etmektedirler. Ergenler, anne ve babalarının kendilerine söylediklerini önemsemezken, düşüncelerini ve değerlerini genellikle dizi filmlerde duyduklarına ve filmlerdeki rol modellerinin davranışlarına göre şekillendirmektedirler. Bu bağlamda popüler kültürün genç bireylere belirli amaçlar doğrultusunda yeni bir dünya sunduğu ve bu kitleyi bu amaçlar doğrultusunda yönlendirdiği söylenebilir (Özgan vd., 2014: 470-471).

İnternet teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte TV programları, sosyal medya ve video içerikleri paylaşma siteleri gençlerin ilgisini çekerek onlara daha cazip ortamlar sunabilmektedir. Aile bireylerini bir araya getirme özelliğine sahip olan televizyon programlarından olumlu anlamda faydalanılmasında ve olumsuz yönlerinden kaçınılmasında en büyük görev anne ve babaya düşmektedir. Anne ve babalar çocuklarına olumsuz örnek olabilecek ve çocuklarda olumsuz davranışlar ortaya çıkmasına neden olabilecek programları izletmemeli; ailecek yapabildikleri tek etkinliğin TV izlemenin yanı sıra kitap okumak, ders çalışmak ve sohbet içerikli çeşitli etkinliklerin de yapılmasını sağlamalıdır. Ergen bireyler izledikleri film ve magazin programlarında gördükleri ve duydukları davranış ve sözleri günlük hayatında da kullanmak istemekte bu durum

gençlerin sosyal yaşamları üzerinde olumsuz etkiler oluşturabilmektedir (Kaya ve Tuna, 2010: 240).

Şekil 1.7. Medya araçları ve aile

Aile ilişkileri üzerinde olumsuz etkiye sahip olan popüler kültür ve popüler müzik ürünleri, gençlerin konuşmalarından giyim tarzlarına kadar etkili olabilmektedir. Kültürel değişimleri yansıtan popüler müzik kliplerinde yer alan isyankâr tavırlar; benzer giyim tarzlarına sahip bir araya gelmiş gruplar; alkol, sigara, içki ve uyuşturucu kullanımını özendiren ve ima eden sözler ve görseller; metruk binalar, ormanlık alanlar, terk edilmiş barakalar, salaş kıyafetler, açık araziler ve farklı saç stilleri gibi görsellerin yanı sıra popüler müzik türlerinde sıklıkla işlenen hasret, ölüm, aldatma-aldatılma, kavga, kavuşulamayan sevgili, keder, acı, sevgili uğruna ölme-öldürme, özlem, kadere isyan ve depresyon gibi içerikler genç kitle tarafından oldukça fazla ilgi görmekte ve kliplerde ve müzik içeriklerinde aktarılan ruh haline bürünebilmektedirler. Popüler müziğin gençlere empoze ettiği önemli düşüncelerden biri de özgürlük ve bireysel yaşam olup, bu durum gençlerin sınırsız özgürlüğe sahip olduğunu düşündürmekte ve aile başta olmak üzere her türlü otorite unsuruna karşı isyankar tavırlar sergileyebilmelerine neden olabilmektedir. Bireyler ergenlikle birlikte ailelerinden uzaklaşmakta ve zamanlarının büyük bir bölümünü arkadaş çevresiyle geçirmektedirler. Genç kitle birlikte geçirdikleri sürenin büyük bir bölümünü heavy metal müzik ve rock müzik gibi popüler kültür ve popüler müzik türlerini tüketmekle geçirmektedirler. Bu durum bireylerin dinledikleri müzik ile duygusal bağ

kurmalarına neden olmakta ve ailelerini otorite unsuru olarak görerek onlara karşı isyankâr tavırlar sergilemelerine neden olabilmektedir.

1.7. Popüler Müzik ve Genç Kitle

Genç kitleyi etkisi altına almayı hedefleyen popüler kültür, teknolojik gelişmelere bağlı olarak toplumu etkisi altına almış ve sosyo-kültürel anlamda büyük değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Toplumun hemen hemen tüm kesiminde etkisi görülen sosyo-kültürel ve psikolojik değişimlerin genç kitle üzerindeki etkisi daha yüksek düzeyde gözlenmektedir. Ergenlik dönemi ile kimlik arama çabasına giren genç bireyler, ebeveynlerinin ve sosyal çevresindeki bireylerin etkilerinden kurtularak özerkliklerini ilan etmek istemektedirler. Bu bağlamda gençlerin kimlik arama ve özerklik çabalarının sosyo-kültürel ve psikolojik değişimlerden daha fazla etkilenmesinde etkili olduğu söylenebilir (Ercins, 2009: 492).

İngiltere ve Amerika’da ortaya çıkan rock’n roll, hızlı bir gelişim sürecine girmiş ve süreçte Amerika’daki gençlerin yanı sıra dünyanın birçok bölgesinde genç kitleyi etkisi altına almıştır. Rock’n roll müziğe ilişkin Amerika ve İngiltere’de ortaya çıkan kültürel gruplar ve gençlik kültürü, gençler üzerinde en az müzik türü kadar etki oluşturabilmiştir (Çerezcioglu, 2014: 18).

Gençlik döneminin etkisini uzun süreçlere yayabilen modernliğin etkisiyle genç kitle, kendilerini ifade edebilecek bir kültür oluşturma gayretine girmişlerdir. Kimlik oluşturma ve bağımsızlığını ilan etme gayreti içerisinde olan gençlerin duygularını ve düşüncelerini ifade etme yöntemlerinden biri olan popüler müzik aynı zamanda toplumsal karar alma ve üretim süreçlerine dahil edilmeyen toplumlardaki gençlerin mevcut egemen güçlere ve kültürel kalıplara karşı tepkilerini ortaya koyabilmek amacıyla oluşturdukları kültürü de yansıtmaktadır. Gençlerin oluşturdukları kültür ve düşünce hareketleri doğrultusunda şekillenen 1960’lı yıllarda popüler müzik ve popüler kültür Çin, Amerika, Japonya ve Avrupa ülkelerinde hızla yayılmış ve Amerika’da “punklar”, İngiltere’de “teddy boys ve meşin ceketliler”, Almanya’da “dazlaklar”, yine II. Dünya Savaşı sonrasında “savaşma seviş” sloganıyla “çiçek çocukları ve hippiler” gibi gruplar mevcut sisteme birer başkaldırı hareketi olarak ortaya çıkmışlardır. Gençler tüm dünya toplumlarında yaşadıkları toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel sorunlara ve olgulara

yönelik karşıt bir görüş sergilemişlerdir. Sosyal medya başta olmak üzere yazılı, görsel ve işitsel medya araçları ile toplumda normalleştirilen popüler kültür, gençleri doyumsuz bir kültürel oluşumun parçası haline getirmekte; pornografik ve cinsellik içeren yayınlar gençler tarafından normal karşılanmakta ve toplumsal kültür tarafından reddedilen unsurlar popüler kültürün birer parçası olarak genç kitle tarafından benimsenmektedir. Ticari kaygılar doğrultusunda üretilen popüler kültür müzikleri ve video-klipleri, genç kitleye hitap eden bir pazar alanı oluşturmuştur (Ercins, 2009: 505).

Gençlik kültürlerine ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde, tarihsel süreç içerisinde genç kitlenin her zaman uzlaşmacı toplumsal değerlerden farklılaştığı ifade edilmiş ve kendi grupları arasında ayrışmacı bir yapıya sahip oldukları belirlenmiştir. İngiltere ve Amerika’da II. Dünya Savaşı’nın ardından ortaya çıkan gençlik akımlar, genç kitlenin kültürel açıdan farklı bir grup olduğunu yansıtmıştır. Savaş sonrasında ortaya çıkan yeni düşünce akımları, kendilerine özgü giyim, üslup, sosyal ilişkiler, müzikler ve jargonlara sahip genç kitlenin oluşumunda etkili olmuş ve mevcut toplumsal ve kültürel gruplara karşıt görüşlere sahip yeni bir topluluk oluşturmuşlardır (Çerezcioğlu, 2014: 24).

İKİNCİ BÖLÜM

2. HARPOT MUSİKİSİ

1071 Malazgirt Muharebesi sonrasında Anadolu'ya giren Türkler, 1085 yılında Selçuklu Komutanlarından olan Çubuk Bey ve ordusunun Harput'a yönelik düzenledikleri akınlar ile Harput Kalesi'ni fethetmiş ve bölgede hâkimiyetlerini ilan etmişlerdir. Artuklu Kumandanı Belek (Balak) Gazi'nin 1118 yılında Harput'a hükümdar olmasının ardından yörede önemli değişimler yaşanmış; Belek Gazi'nin kale ve çevresindeki yerleşim bölgelerinin yönetimini devralmasıyla birlikte Harput, kalıcı ve kökü bir kültüre sahip Türk şehirlerinden birine dönüşmüştür (Taşbilek, 2012: 8).

Türklerin hakimiyeti altına giren Harput, diğer Türk yerleşim yerlerinde olduğu gibi Orta Asya ve göç yollarından edinilen kültürel değerler, örf ve adetler ve İslami inanç ve değerlerle yoğrulan kültürel yapının etkisiyle yeni bir yaşantı anlayışına sahip olmuştur. Oğuz Boyu'ndan gelen Türk topluluğun hakimiyeti altına giren Harput'ta, Türklerin duyguları, hasretleri, inançları, sevdaları, sevinçleri, acıları, adetleri, örfleri ve yaşantıları gibi faaliyetlerle özdeşleşen yeni bir Türk Kültür karışımı ortaya çıkmıştır (Taşbilek, 2012: 9). İslamiyet'in kabulünün ardından Harput Musikisi anonim Türk Halk Musikisi ile ortaya çıkan tasavvuf musikisinin, ilerleyen dönemlerde şehir ya da saray musikisi ile harmanlanmasıyla ortaya çıkan bir müzik türüdür. Yaklaşık 900 yıldan beri düşman işgaline uğramaması nedeniyle Harput, Türk kültürü ve Türk musikisinin özünün araştırılması açısından önem arz eden kültür merkezlerinden biridir (Ekici, 2009: 34).

Klasik şiirin de geliştiği ve olgunlaştığı önemli merkezlerden biri olan Harput'ta 19. yüzyılda üretilen Divan Şiiri ürünleri, Harput'un kültürel ve edebî yapısını yansıtan önemli unsurlardan biri olmuştur. Harput'ta yetişen şairlerin birçoğu ülke genelinde tanınan önemli şahsiyetler arasında yer almışlardır. İdari ve kültür merkezi olan Harput'ta şairler, zengin bilgi birikimleri ve Harput medeniyetinden beslenmiş ve divan şiirleri ve şairlerinden etkilenmişlerdir. Yaygın olarak cinaslı ve kesik maniler içeren şiirler Harput Türkülerinin güftesini oluşturmuştur. Harput'ta yaşanan birçok olayın ardından yakılan türkülerin, hemen hemen hepsi yaşanmış bir hayat hikayesinden doğmuştur (Çimtay, 2013: 3).

2.1. Harput Musikisinin Özellikleri

Harput Mûsikisi genellikle yavaş ritimli ve sanatlı eserlerden oluşmaktadır. Harput musikisi ürünlerinin hem güftesi hem de nağmelerinde genellikle yöre halkının örf, adet, gelenek, görenek, yaşam anlayışı ve yöre insanının genel karakteri yansıtılmaktadır. Vakûr ve oturaklı eserlerden oluşan Harput musikisi, yöre halkının doğasını yansıtmaktadır. Yöre halkının tarihinden beslenerek ortaya çıkan gazeller, mayalar, divanlar, uzun havalar, türküler, ritmik hoyratlar, ilahiler, kasideler, müstezatlar ve Çayda Çıra gibi yöreye özgü oyun havaları, Harput musikisinin günümüze kadar ulaştırabildiği sayısız eserlerin türlerinden bazılarıdır. Nesimî'den Fuzûlî'ye, Nedim'den Rıfat Dede'ye, Rasîh'den Harputlu Hacı Hayrî Bey'e kadar birçok divân şairinin beyitlerine can veren Harput Gazelleri, yöreye ayrı bir vasıf kazandırmıştır (Taşbilek, 2012: 9).

Şekil 2.8. Harput musikisi

Farklı kültür ve medeniyetlerin izlerini taşıyan etkili ve nitelikli nağmelere, Harput musikisinde ve oyunlarında rastlamak mümkündür. Harput Musikisi tarihsel süreç içerisinde gelişip yaygınlaşmış ve günümüzde Türk Musikisinde özel bir yer edinmiştir. Harput musikisinin, günümüzde Sanat Musikisi veya halk musikisi çerçevesinde ele

alınarak değerlendirilmesi yeterli değildir. Harput Musikisinin keman, ud, kanun ve klarnet gibi klasik enstrümanların kullanılması, eserlerinin bazılarının beste olması, güfte olarak divan edebiyatı eserlerinin kullanılması gibi unsurlar açısından Türk Halk Musikisi kapsamında sınıflandırılmasının ve tanımlanmasının doğru olmaması gibi eserlerin büyük bir bölümünün halk tarafından üretilmesi, makamlarının takım oluşturmaması ve farklı ezgilerin izlerini taşıması nedeniyle de Harput Musikisinin, Türk Sanat Musikisinin bir kolu olarak nitelendirilmesi de bu şekilde doğru değildir (Çımtay, 2013: 3).

Harput musikisi enstrümanlarının Türk Sanat Musikisindeki enstrümanlardan oluşması, Türk Sanat Musikisi makam sınıflandırmalarına benzeyen yöresel makam tertibi ezgilerinden oluşması, Türk Sanat Musikisinde olduğu gibi yöresel peşrev ile meşklere başlanması, yerel şairlerin güftelerinden oluşan divan edebiyatı formunda bilinen yaklaşık 17 tane Harput Gazelinin olması, köklü yerel nağmelere sahip gazellerin büyük bir bölümünün ismi bilinmeyen şahıslar tarafından üretilmesi ve eserlerin bazılarının Türk Sanat Musikisi formatında bestelenen şarkılar gibi ulusal boyutta ilgi görmesi Harput Musikisinin, Türk Sanat Musikisi çatısı altında değerlendirilmesinde etkili olmuştur (Taşbilek, 2012: 11).

Halk müziği öğelerine de yoğun bir şekilde yer verilen Harput Musikisinde, türküler tarihsel süreç içerisinde halk süzgecinden geçerek kulaktan kulağa yayılmıştır. Savaş Ekici Harput Musikisinin anonimlik ve kulaktan kulağa aktarılma özelliğine ilişkin şunları söylemiştir: *“Harput ve çevresindeki insanların yaşadıkları çeşitli olaylar karşısındaki duygularını şiirlere dökerek seslendirmesi sonucu yakılan ve dilden dile dolaşarak anonim halk müziği ürünleri arasına girmiş türkülere de rastlamak mümkündür. Bu türkülerin bazılarının bestekârı bilinmekle birlikte büyük bir çoğunluğunun kim tarafından, ne zaman yakıldığı bilinmemektedir. Harput türküleri, meçhul kişiler tarafından yakıldıktan bir süre sonra gerek söz, gerekse melodi eklenip çıkarılması ile topluma mal olmuşlardır”* (Ekici, 2009: 33).

Hoyrat ve türkülerin genellikle halk tarafından söylenmesi; Harput Musikisi ezgilerinin ve sözlerinin halka ait mani ve güftelerden oluşması; ezgilerin ortaya çıkmasını sağlayan olayların bilinmesi ve davul, zurna, kaval ve kırsal bölgelerin bir kısmında bağlama gibi enstrümanların kullanılması Türk Halk Musikisi ile Harput Musikisinin sahip olduğu ortak özelliklerdir. Harput Musikisinin ezgilerinin bir kısmının tasavvufi ortamlarda ortaya çıkması, tasavvufi ezgilerin halk tarafından sevilmesi ve benimsenmesi,

dini toplantılarda bu eserlere yer verilmesi ve genellikle divan edebiyatı formatındaki şiirlerin eserlerin güftelerini oluşturması eserlerin Türk Tasavvuf Musikisi açısından da ele alınarak değerlendirilebileceğini göstermektedir (Taşbilek, 2012: 11). Birtakım rivayetlerde Harput müziğinin, mehter müziğinden de etkilendiği ifade edilmektedir: *“Eskiden beri dolaşan rivayete göre Divan, Nevruz makamlarındaki ağır bestelerin, Artukoğulları ve Uzun Hasan’ın Harput’taki saraylarında mehter takımları tarafından çalındığı, binaenaleyh Horasan erlerinden miras kaldığı merkezindedir. Bunu teyit eden emareler de var. Makamların adlarıyla beraber, türkülerde geçen İsfahan, Şiraz, Şirvan gibi Türklerin kesafet teşkil ettiği Yakın Asya şehir isimleri, bu rivayeti gerçekleştirmektedir”* (Sert, 2017: 67-68). Harput müziğinde hem günlük yaşama hem de askeri alana ilişkin izlerin rastlandığına ilişkin Tahir Arabacı şunları söylemiştir: *“Çubukoğulları, Artukoğulları, Akkoyunlular gibi Türkmen devletçiklerinin önemli merkezlerinden ve zaman zaman başkentlerinden birisi de Harput olmuştur. Artukoğulları ve Akkoyunlular’ın saraylarında mehterhane ve çalgı takımları kurdukları, Divan müziği ile birlikte Horasan, Azerbaycan ezgileri icra ettirdikleri, hatta Elazığ’da bugün bile yaşayan “Divan” makamının onlardan miras kaldığı rivayet edilir”* (Arabacı, 2000: 37).

Köklü bir tarihe sahip olan Elazığ türküleri, ezgi kalitesi açısından nağmekâr, usûl bakımından ise ağır eserler olup; derin ve özlü bir kültürel yapının ürünü nağmelerden oluştuğu hemen anlaşılmaktadır. Elazığ musikisinin bu özelliği ulusal halk musikisi uzmanlarının birçoğu tarafından sözlü ve yazılı olarak onaylanmaktadır. Konularına uygun ezgi ve güfteleri olan Harput musikisinde, bir türkünün genellikle birçok güfte kıtası bulunabilmektedir. Genel olarak 10/8’lik curcuna usulü ritim anlayışına sahip olan Harput musikisinde, güfteler yaşamın farklı birçok alanına ilişkin konuları içerebilmektedir. Harput musikisi eserleri meşk türküleri, ağır türküler, oyun türküleri ve hareketli (şıkıltım) türküler olmak üzere çeşitli bölümlere ayrılmaktadır (Taşbilek, 2012: 14).

Karakteristik bir müzik kültürüne sahip olan Elazığ (Harput) yöresi, zengin kültürel birikimi, enstrümanları ve zengin armonisiyle Anadolu’nun diğer yörelerinden farklılık göstermektedir. Belli kurallar ve kalıplar doğrultusunda icra edilen Türk Sanat Müziğinden farklı olarak Türk Halk Müziği daha serbest bir tavırla icra edilmektedir. Harput Musikisinde hem Türk Sanat Musikisinin hem de Türk Halk Müziğinin izlerine rastlamak mümkündür. Türk Müziği içerisinde önemli bir konuma sahip olan Harput (Elazığ) Musikisi keman, klarnet, kanun ve ud gibi klasik müzik enstrümanları ile icra edilmiştir.

Harput Musikisi, aynı zamanda güfte olarak divan edebiyatına ait türlerin kullanılması ve eserlerin bazılarının beste olması açısından Türk Sanat Müziğinin izlerini taşımaktadır. Sonuç olarak birçok eserin halk tarafından üretilen anonim eserler olması ve Türk Halk Müziği'nin izlerini taşıması açısından Harput musikisinin, Türk Sanat Müziği'nin tanımlarında ifade edilen sınırlarda açıklanması mümkün değildir. Elazığ (Harput) Musikisi, Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziğinden farklı olarak aynı zamanda karakteristik makam, enstrüman ve ağız yapısı ile de farklılığını ortaya koyabilmeyi başarmış önemli müzik türlerinden biridir.

2.2. Harput Musikisinin Kökeni

Tarihi yerleşmelerden biri olan Harput Elazığ sınırları içerisinde yer almakta ve şehir merkezine ortalama 9 km uzaklıkta bulunmaktadır. Köklü bir geçmişe sahip kadim yerleşmelerden biri olan Harput, derin uçurumlarla etrafı çevrilmiş ve sarp kayalıklar üzerine kurulmuş bir kale şehridir. 1085 yılında Türklerin hakimiyetine giren Harput'ta hızlı bir kentleşme süreci başlamıştır. Çok sayıda han, hamam, medrese, çeşme, türbe, cami ve saray gibi önemli yapılara sahip olan önemli bir kültür merkezi haline gelen Harput'ta birçok bestekâr, âlim, ilim adamı, mutasavvıf ve gönül adamı yetişmiştir. İsimleri bilinmeyen birçok bestekâr, birçok şairin şiirini bestelemiş ve bu sayede Anadolu insanının bilgi birikimi, kültürel zenginlikleri ve folklorik özelliklerini sergilemişler ve zengin, güzide ve farklı bir müzik türü ortaya koymuşlardır. Harput (Elazığ) Musikisi yapı, icra biçimi ve kuralları açısından Türk Müziği içerisinde farklı bir konuma yerleşmiştir. Yedinci yüzyılda Türklerin hakimiyetinden önce Müslüman Araplarla birlikte İslamiyet ile tanışan Harput'ta tasavvufi bir yaşam tarzı hüküm sürmüş ve İslami bir yaşam biçimi ve dünya görüşü hakim olmuştur. Harput'taki tasavvufi yaşam biçimi ve toplumsal düşünce yapısı dönemin gazel, ilahi ve nefeslerinde yansıtılmış ve tasavvufun etkisi müziğe de belirgin bir şekilde yansımıştır (Sert, 2017: 67).

Harput adının kaynağına ilişkin birçok farklı görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden bazıları şunlardır: “Amasyalı Strabon'un Sophene bölgesinde yer aldığını ifade ettiği Arsamosata ve Karkathiokerta adlı şehirlerden birinin adının Harput olduğu ve Harput yerleşmesinin adının kaynağını buradan aldığı ifade edilmektedir. İranlıların dördüncü yüzyılda ele geçirdikleri ve Ziata Castellum olarak ifade ettikleri, Arapçaya da Hısnızıyâd

olarak geçtiği bilinmektedir. Harput Arap coğrafyacılara tarafından Hısn Ziyâd Hartebirt olarak adlandırılmaktadır. Harput adının Hurriler ve Urartuların dillerine kadar Ermenice vasıtasıyla uzandığı ve Asur tabletlerinde yazılan çivi yazılarında yer alan Karpata ile Harput yerleşmesinin kastedildiği düşünülmektedir. Bizans kaynaklarında Kharpote ve Frank kaynaklarında Quartapiert olarak anılan Harput, Osmanlı kaynaklarında Hartabird, Harput veya Harpurd olarak yer almış; 19. yüzyıla gelindiğinde ise halk arasında ve resmi yazışmalarda Harput olarak telaffuz edilmiştir (Ünal, 2010: 232).

Orta Asya'dan göç eden Oğuz boyları, Anadolu'ya yerleşmeden önce, 1055 yıllarından itibaren günümüzde Türkmeneli olarak adlandırılan bölgede yer alan Erbil, Kerkük, Telafer, Musul ve Tuzhurmatu şehirlerine yerleşmişlerdir. Oğuz boylarının göçleri 1071 Malazgirt zaferinin ardından devam etmiş ve zaferin ardından Oğuz boyları Anadolu topraklarını yurt edinmişlerdir. Bu durum Türkmeneli ve Oğuzeli toplumlarının ortak kültür ve değerleri paylaşarak ve aynı coğrafyanın insanları olarak bir arada yaşamalarını sağlamıştır. Tarih kaynaklarında Batıya yerleşen Oğuz boyları, Türkmen ya da Türk olarak ifade edilmiş ve Oğuz-Türkmen, Türk-Oğuz ve Türkmen-Türk birlikteliğinin birbirinden ayrı düşünülmesinin mümkün olmadığı dile getirilmiştir. Anadolu'yu yurt eden Türkler, zaman içerisinde kültür ve medeniyetleri ile Anadolu topraklarının karakteristik bir kimlik kazanmasını sağlamış, yaşadıkları bölgelerde mescitler, camiler, hanlar-kervansaraylar, saraylar, hamamlar, medreseler, köşkler ve saraylar inşa ederek yeni medeniyetler nişâ etmişlerdir. Kültür ve medeniyetleriyle Anadolu topraklarının sosyo-kültürel anlamda gelişmesini sağlayan Oğuz-Türkmen boyları, aynı zamanda bu toprakların musiki alanında da zenginlik kazanmasını sağlamıştır. Anadolu'nun Türk yurdu haline gelmesinin ardından ihtişamlı ve zengin ezgiler ortaya çıkmış ve Oğuz-Türkmen boyları zengin musiki ürünleri ortaya koyarak beceri ve yeteneklerinin altını çizmişlerdir. Kentlerde söylenen halk müziği eserlerinin yanı sıra aynı zamanda halk oyunları açısından Anadolu bölgesi de zengin bir çeşitliliğe sahip olmuştur (Turhan vd., 2018: 35).

Harput (Elazığ), Erzurum, Şanlıurfa, Bayburt, Diyarbakır ve Kerkük, musiki sanatı ve kültürü açısından Anadolu ve Türkmeneli bölgelerinde ön plana çıkan önemli şehirlerdir. Bu şehirlerde Orta Asya'dan Anadolu'ya ve Kerkük'e kadar uzanan zengin bir kültürel çeşitlilik hissedilmektedir. Bu şehirler arasında musiki kültürü ve sanatı açısından Harput (Elazığ), Kerkük ve Şanlıurfa arasında derin bir bağ ve benzerlik bulunmaktadır. Coğrafi açıdan farklı özelliklere sahip olan bu şehirler arasında musiki açısından büyük

benzerlikler bulunması, Harput, Kerkük ve Şanlıurfa illeri arasındaki kardeşliği ön plana çıkarmaktadır. Üç şehrin en çok benzerlik gösterdiği özellikleri arasında yer alan musiki, bu şehirlere yaşayan insanların kültürel birikimlerinin ve geçmiş yaşantılarının söze ve saza dökülmesi ile ortaya çıkmıştır. Zengin melodi ve kültürel birikimleriyle yoğrulmuş eserleriyle ön plana çıkan Harput, Kerkük ve Şanlıurfa musikisi, geniş repertuara sahiptirler. Bu şehirlerin müzikleri ortak özelliklerinin yanı sıra aynı zamanda kendi içlerinde karakteristik bir özelliğe de sahip olup, taşra olmalarına rağmen hakimiyeti altında bulundukları imparatorlukların sosyo-kültürel zenginliğinden beslenmiş ve saray müziğinden izler taşımışlardır. Gelişigüzel bir şekilde seslendirilen sanat ürünleri olarak nitelendirilemeyen müzik, sosyo-kültürel birikimlerin etkili bir şekilde harmanlanması ve işlenmesi sonucunda ortaya çıkan bir sanattır. Yerleşmelerin coğrafi ve sosyal yapıları, müzikle bütünleşmelerini sağlayan temel unsurlar olmuştur. Şehirlerin topoğrafik yapısı, hidrografik ve iklimse özellikleri o bölgede yaşayan bireylerin davranış ve tavırlarını şekillendirmektedir. Toplamların sosyo-kültürel yapılarını yansıtan mani ve türküler toplumların ve bireylerin duygu dünyalarının yanı sıra aynı zamanda inanç ve düşünce yapısını ve toplumsal tepkilerini de yansıtmaktadır. Musiki şehirlerin tanıtılmasında etkili olan en önemli araçlardan biri olup, insanlar gönüllerinde ve düşünce yapılarında benimsedikleri memleketlerin ve şehirlerin türkülerini daha çok dinlerler. Şarkı ve türkü sözleri farklı kültür ve medeniyetleri bir araya getirmiş ve ortak bir payda oluşturarak farklı kültür ve medeniyete ait toplumların ve bireylerin bir araya gelmelerini sağlamışlardır. Harput, İstanbul, Erzurum, Konya, Sivas, Kerkük ve Şanlıurfa gibi şehirler adları müzik ile anılan şehirlerden bazıları olup, aynı zamanda şehirlerin karakteristik özelliklerini taşıyan belli bir müzik havzasını oluşturmaktadırlar. Gönülden gönüle bağ kuran ve yollar oluşturan türküler, aynı zamanda farklı ülkeler, kültürler ve şehirler arasında da bağlar ve yollar kurarak insanların ortak bir paydada bir araya gelmelerini sağlayabilmektedir. Toplamları, kültürleri ve medeniyetleri bir araya getiren müzik, farklı coğrafyaların özelliklerini barındıran bir müzik havzası oluşturmakta ve dalgalar halinde genişleyerek, çok geniş bir etki alanı oluşturabilmektedirler. Bilge Tokel'in Harput (Elazığ) musikisine ilişkin söylediği *“bazı şehirlerimizin, tarihin derinliklerinden tevarüs ettikleri ortak kültürel değerleri Anadolu'ya yerleştikten sonraki süreçte işleyip geliştirerek kendilerine has bir kimlik oluşturmak konusunda, diğer şehirlerimize göre daha şanslı olduğu”* sözleri Kerkük, Urfa ve diğer Anadolu şehirlerinin musikileri için de sarf edilebilir.

Harput'ta İslamiyet'ten sonraki toplum yapısındaki tasavvufi anlayışı, Harput Musikisi ve kültürüne yönelik birçok araştırmaları bulunan Fikret Memişoğlu şöyle aktarmıştır: *“Harput Musikisinde, içli bir ibadetin coşkunluğu hissedilir. Bir makama başlanırken, söylenen gazellerde, bir ilahi çeşnisi vardır. Bundan sonra gelen türküler, bu ilahi duyguyu dalgalandıran ve coşturan nağmelerdir. Bestelerin yarattığı manevî coşkunluk gerçekten insanı maddî âleminden uzaklaştırmaya zorlar. Söyleyene ve dinleyene bir uçuş hissi gelir. Bu anda, hiçbir istek ve işaret lüzum olmaksızın, içgüdünün sevkiyle (zevkiyle) sazın kendiliğinden ayak tutması sonunda, göklere yükselen bir ezan gibi, yüksek havalara, yerli tabirle ‘Kayabaşı ve Hoyratlara’ geçilir. Bunlar, dağdan dağa çarpan, dik ve tiz perdeden söylenen ezgilerdir. Bilhassa dinleyen, kendisinin yerden göğe doğru kanatlanmak üzere olduğunu hisseder. Bu seslerin uçurucu tesiriyle, saz meclisi, vecit hâline gelir artık. Bu vecdin yarattığı coşkunluk ve taşkınlık; duyguların, heyecanların boşalmasına yol açar”* (Memişoğlu, 1988: 9). Yine başka bir yazısında Fikret Memişoğlu Harput Musikisi ile tasavvuf müziğinin kaynaştığını şu sözlerle ifade etmiştir *“Her makamın başında okunması gereken nefese (gazele), o makamın ilahisi demekle bir bakıma zaruret de vardır. Çünkü bugün bile Harput’un eski hafızları, Kur’an, Aşır ve Mevlit okurken, gazellerdeki okuyuş tavrını tekrar ederler. Gazellerdeki perdeler, iniş-çıkış ve dalışlar, aynen bunlarda ve bunların arasında okunan ilahilerde de yapılır”*

Harput Musikisi eserleri, bu eserleri okuyan kişinin ruh halini yansıtmaktadır. Fikret Memişoğlu konuya ilişkin şu sözleri söylemiştir: *“Anlatıldığına göre, tiz sesli Saray Hatun Camii Müezzini, Perili Hafız diye maruf (bilinen) Hacı Süleyman, sabah ezanından evvel, naat okurken, cemaatin sağdan soldan camiye geldiği sulara, birden bire elezbere geçmiş ve halk manilerinden birini söyleyerek hoyrat okumaya başlamıştır. Namaza gelmekte olan Büyük Beyzade Hacı Ali efendiye yaklaşanlar: ‘Perili Hafız’ın bu yaptığı küfürdür’ diye sekvacı (şikâyetçi) olmuşlar. Fakat Beyzade Hoca: ‘acele etmeyin, sonunu bekleyelim’ diye durup dinlemiş. Müezzinin elezber denilen yüksek havayı bitirdikten sonra, tekrar naata devam ettiğini görünce, Beyzade Hoca, yanındakilere dönerek: ‘bu vecit halidir, hoş görmek gerekir, vebal değil belki de sevap işlemiş oldu’ deyip şikâyet hak vermemiştir”* (Memişoğlu, 1988:13).

Harput musikisi yaşanan göçler, evlenmeler, kültürel geziler ve 1960’lardan sonraki dönemde ortaya çıkan ve hızla yayılan kaset ve plakların etkisiyle Kerkük ve Şanlıurfa musikisi başta olmak üzere farklı Anadolu ve Türkmeneli şehirleri musikileriyle

bağlar kurmuş ve benzer öğeler taşıyan musiki eserlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Sosyo-kültürel benzerlikleri taşıyan musiki eserleri bu özelliği sayesinde Harput musikisi ile Kerkük ve Harput musikisi eserleri arasında güçlü bir benzerliğin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu konuya ilişkin Can Etili *“Türk halk müziğini bölgelere ayırarak değerlendirme yapmak bir bakıma doğru bir yaklaşım değildir. Türkülerin ağız, şive, lehçe ve hançere tekniklerinin farklılığı aralarında yarım saat olan yörelerde bile gerektiğinde birçok önemli farklılıklar oluşturmaktadır. Bu nedenle bölge müziği yerine yöresel müzik nitelmesi çok daha doğru bir yaklaşımdır”* ifadesiyle sosyo-kültürel açıdan benzerlik taşıyan Anadolu ve Türkmeneli musikisinin yöreye ilişkin çeşitli karakteristik özellikler açısından farklılaşabildiğini, bu farklılığın mesafelere bağlı olarak değil yöre halkının karakteristik özelliklerine bağlı olarak değişiklik gösterebildiğini dile getirmiştir (Turhan vd., 2018: 40-42).

2.3. Harput Musikisinin Türk Müziği İçerisindeki Yeri

Geniş coğrafik alanlara sahip olan Anadolu’da bölgeler, iller ve hatta ilçeler kendilerine has karakteristik özelliklerini yansıtan özgün bir müzik tarzına sahiplerdir. Türk müziğinin yapı taşlarını oluşturan Türk Sanat Müziği ve Türk Halk Müziği özellikleri açısından birbirinden farklılaşabilmektedirler. Bireylerin yaşadıkları ve karşılaştıkları birtakım olay, olgu ve durumlar karşısında yaşadıkları duygu ve düşüncelerini söz ve ezgilerle dile getirmeleri olarak tanımlanan Türk Halk Müziği’nde anonimlik özelliği çoğu zaman gözlenebilmektedir. Genellikle saray, şehir merkezlerindeki mekanlarda ve konak tarzı yerlerde icra edilen, bestelerle oluşturulan Türk Sanat Müziği, şehir müziği olarak nitelendirilebilmektedir. Her iki müzik türü de Türk müziğinin temel yapıtaşlarını oluşturmaktadır (Karkın ve İmk, 2010: 1).

Türk Sanat Musikisi ile Harput Musikisinin, gazellerin divan edebiyatı nazım türünde yazılması, peşrev ile meşklere başlanması, yaygın olarak klasik sazların kullanılması gibi birtakım ortak özellikleri bulunmaktadır. Bu durum Harput Musikisinin, Türk Sanat Müziği tasnif sistemine göre değerlendirilmesinde etkili olmuştur. Harput musikisi eserlerinden olan türkü, hoyrat ve uzun hava türlerinin halk tarafından söylenmesi; ezgilerin halk tarafından ortaya çıkarılması ve davul, zurna, kaval ve çığırta gibi halk müziği enstrümanlarının yaygın olarak kullanılması gibi durumlar Harput

(Elazığ) Musikisinde, Türk Halk Müziğinin konumunu göstermektedir. Harput'ta dini geceler ve törenlerde divan edebiyatı türündeki şiirlerden oluşan tasavvuf müziğinin sıklıkla icra edilmesi de Harput (Elazığ) Musikisinin içeriğine yönelik önemli ipuçları vermektedir. Yaklaşık 42 tasavvufî eser içeren Harput (Elazığ) Musikisinde tasavvuf müziği önemli bir konumda bulunmaktadır. Sonuç olarak Harput Musikisi'nin Türk Müziğinin temel yapı taşlarını oluşturan müzik türlerinin karışımından oluşan ve Türk müziğine zenginlik katan bir müzik türü olduğu söylenebilir (Turhan ve Taşbilek, 2009:23).

Şehir yerleşmeleri, konaklar ve saraylar gibi merkezi konumda bulunan yerleşmeler geleneksel sanat müziğinin ortaya çıktığı yerler olarak kabul edilmektedir. Köklü tarihi ve kültürel yapısı ile Türk Sanat Müziği'nin merkezî yerlerinden biri olarak kabul edilen İstanbul'da, Türk müziğinin olmadığı dönemlerde, İstanbul'dan 368 yıl öncesinde Türk hakimiyetine giren Harput'ta kurallara dayalı Türk Müziğinin icra edildiği bilinmektedir. Bu dönemde Harput'ta ve yöredeki konak ve saraylarda Türk Sanat Müziği'nin icra edildiği bilinmektedir. Günümüzde de Harput Musikisinde klasik sazların kullanılması, makamlar arası geçiş kuralına dayalı müzik türünün icra edilmesi ve Fuzulî, Nedim ve Nevres gibi ünlü divan şairlerinin şiirlerinin bestelenerek icra edilmesi, Harput'un köklü geçmişini yansıtan bir delil niteliği taşımaktadır. Harput'un Türk hakimiyetine girmesiyle birlikte Türk müziği de Harput Musikisi arşivlerine dahil olmuştur. Artukoğulları ve Uzun Hasan, Horasan ellerinden kalan divan ve nevrüz makamlarındaki çoğunlukla ağır besteleri, saraylarında mehter takımına çaldırdığı bilinmektedir. Harput Musikisinde bazı makamlar Türk şehirleri olarak bilinen Şiraz, Şirvan ve İsfahan şehirlerinin adlarıyla isimlendirilmiştir. Bu durum Harput (Elazığ) musikisinde Türk kültürünün etkili olduğunu göstermektedir (Öztürk, 2008:14).

2.4. Harput Müziğinde Kürsübaşı Geleneği

Toplumların yaşamlarını sürdürdükleri coğrafyaya göre şekillenen gelenekler, toplumların ve bireylerin günlük yaşamlarında sıklıkla etkileşim halinde bulundukları maddi ve manevi unsurlar çerçevesinde belli bir zaman sürecinde ortaya çıkmakta ve toplumların kültürel zenginliklerini yansıtmaktadırlar (Ar, 2015: 19). Geleneksel sohbet toplantıları, tarihsel süreçte sözlü kültür aktarma aracı olmalarının yanı sıra aynı zamanda

insanların uzun kış gecelerinde eğlenceli zaman geçirmelerini, toplumsal kaynaşmayı ve dayanışmayı da sağlayan önemli bir sosyo-kültürel etkinlik olmuşlardır (Atlı, 2015:7). Türkiye'nin birçok bölgesinde birbirlerine benzer ya da birbirinden tamamen farklı uygulamalarla yapılan birçok geleneksel sohbet toplantıları gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de farklı yörelere ait geleneksel sohbet programlarının isimleri Tablo 2.1'de verilmiştir.

Tablo 2.1. Türkiye'de Sohbet Toplantılarının Farklı Yörelerdeki Karşılıkları

Çankırı, Kastamonu-Tosya, Manisa-Kula, Manisa-Soma, Afyon-Sandıklı, Tavas, Uşak, Simav	Yârân
Konya-Akşehir	Sıra Yârenleri
Kütahya Yöresi	Yâren Teşkilatı
Elazığ	Kürsübaşı
Şanlıurfa	Sıra Gecesi
Balıkesir-Dursunbey ve Konya	Barana
Afyon, Bursa, Isparta-Senirkent ve Kütahya	Gezek
Sivas, Çorum, Gaziantep, Mardin, Kastamonu, Erzincan-Kemaliye, Tokat, Nevşehir	Sıra Gezme
Gaziantep, Yozgat	Oda Sohbetleri
Gümüşhane, Bayburt, Sivas, Bolu-Gerede, Sinop-Boyabat, Tokat-Erbaa Üzümlü, Kırşehir ve Karabük-Safranbolu	Ferfene
Balıkesir-Pamukçu	Erfene
Artvin	Harfana veya Arfana
Kastamonu	Oturma ve Oturak
Bolu-Mudurnu	Ateş Gezmesi (Bbirikme Geceleri)
Konya, Edirne ve Balıkesir	Helva Sohbetleri
Diyarbakır	Oturak Âlemleri
Bolu-Gerede	Sohbet Odaları
Ankara Yöresi	Cümbüş Âlemleri
Van	Oturmah
Ankara-Beypazarı, Karabük-Safranbolu, Kırıkkale-Keskin ve Kırşehir	Muhabbet Sohbetleri
Kırşehir	Helebiş
Karabük-Safranbolu	Sıra Âlemleri
Isparta ve Antalya	Kef (Keyif)
Adıyaman	Harfene Sohbetleri
Sivas	Oda Açma/Oda Yakma
Denizli-Acıpayam	Kızan Odası Sohbetleri
Şanlıurfa	Sahaniye Gezmesi
Samsun-Havza	Kaz Çevirme Âlemleri
Samsun	Keşik Meclisi
Kemerhisar	Keşik Gitme
Karaman, Kastamonu	Sıra Meclisi
Karabük, Safranbolu	Banduma, Lokma, Oturak

Kaynak: Atlı, 2018: 98

Tarihi avcı-toplayıcı dönemlere kadar uzanan kürsübaşı geleneği, tarihteki Türk devletlerinden olan Uygurlarda, halk kültürünün önemli yapılarından biri olan Uygur halk meşrepleri ile yöneticiler, mekân, müzik, kurallar, ikramlar, hiyerarşik yapı, oturma düzeni ve verilen cezalar açısından aralarında önemli benzerlikler bulunmaktadır. Yerleşik hayata geçişle birlikte Uygularda var olan meşrep geleneği daha da gelişmiş ve X. yüzyıl sonrasında İslamiyet'in kabul edilmesiyle birlikte dini motifler de geleneğe dahil edilmiştir (Sönmez, 2017). Havuzbaşı ve kayabaşı geceleri de Elazığ'da kürsübaşı gecelerine

benzeyen geleneksel toplantılar olup, bu uygulamalar havuz ya da açık hava mekanlarında yapılan kürsübaşı toplantıları olmaları açısından farklı şekillerde isimlendirilen uygulamalardır. Bazı araştırmacılar (Ekim, 2012; Ekici ve Fedakâr, 2013; Eroğlu, 2017) Osmanlı'da esnafların yorgunluklarını atabilmek ve sosyal birlikteliği sağlayabilmek amacıyla yiyecek ve içeceklerin ikram edildiği; manilerin, türkülerin, şarkıların ve gazellerin söylendiği ve oyunların oynandığı sohbet etkinliklerinin kürsübaşı geleneğinin tarihteki ilk uygulamaları olduğunu ifade etmiş olmalarına rağmen, Sönmez (2017) ise ahilik geleneğinin tarihinin Türkistan'a dayandığını ifade etmiştir. Ahilik teşkilatı sonrası dönemde de geleneksel sohbet toplantılarının bazı yörelerde devam ettirildiği gözlenmiştir. Bu bağlamda köklü Türk geleneğinde önemli bir yer tutan kürsübaşı gecelerinin temelinin Ahilik geleneğinden daha önceki dönemlere dayandığı söylenebilir.

Şekil 2.9. Geleneksel kürsübaşı programı

Harput'ta ve Elazığ'ın farklı bölgelerinde köy odaları ve evlerde gerçekleştirilen müzikli, eğlenceli ve etkileşimli sohbet oturumları kürsübaşı gecesi olarak tanımlanmaktadır (Koçak, 2003). Kürsübaşı geceleri Harput sanatçılarının belli bir olay, olgu ya da duruma yönelik duygu ve düşüncelerini söz ve müziklerle yansıtarak kendilerini ifade ettikleri meşk alemleri, bahçe alemleri, musiki meclisi ve müzik teşkilatı olarak

nitelendirilebilir. Geleneksel sohbet toplantıları, ait olduğu yörenin eğlencelerini, sevinçlerini ve sosyo-kültürel yapılarını yansıtan bir eğlence programı olmasının yanı sıra aynı zamanda insanların hüznlerini, kederlerini ve acılarını türküler ve ağıtlarla paylaşarak dertleştiği toplantılardır (Yalçın, 2012: 18). Elazığ'da oda işletme kültürünün olduğu tarih dönemlerinde yöre zenginlerinin konaklarında farklı büyüklüklerde selamlık daireleri ya da selamlık odaları bulunmaktadır. Bu salonların bazıları birkaç odanın birleşiminden meydana gelmiş ve bu odaların yanında meşk meclisine sunulmak üzere hizmetkârların yiyecek ve içecek ikramlarını hazırladıkları kahve ocağı adında ayrı odalar bulunmuştur. Selamlık daireleri veya odalarında belli kişiler belli periyotlarda toplanır, bu kişiler müdavimi oldukları oda ya da daire dışında başkaları tarafından düzenlenen sohbet programlarına katılmaz ve katılması da hoş karşılanmaz (Akbıyık, 2018: 38).

Evlilik kararlarının alındığı; kız isteme merasimlerinin düzenlendiği; kahramanlık, din ve felsefe gibi farklı alanlardaki kitapların okunarak üzerinde konuşulduğu irfan meclislerinden olan kürsübaşı toplantıları, geleneksel uygulamaların ve ilim sohbetlerinin yanı sıra aynı zamanda katılımcıların eğlenecekleri yüzük oyunu gibi seyirlik oyunların oynandığı sosyal faaliyetlerdir. Kürsübaşı geceleri yöre halkının yaşam tarzını, tarihini, gelenek ve göreneklerini ve töresini kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan önemli kültürel aktarım faaliyetleridir. Kürsübaşı gecelerinde, katılımcıların getirdikleri geç saatlerde yenilen “yassılık” veya “yatsılık” adı verilen geleneksel atıştırmalıkların ikram edildiği toplantılardır (Koçer, 2014: 25). Kürsübaşında “püsün” olarak adlandırılan yiyecekler ve içecekler tüm katılımcıların ortak katılımıyla temin edilmekte ve hazırlanmaktadır. Katılımcıların her biri farklı yiyecekler getirebileceği gibi aynı zamanda katılımcılardan toplanan paralarla alınan yiyecekler de “püsün” olarak sunulabilmektedir. Kürsübaşı gecesi öncesinde düzenlenecek püsüne kimlerin davet edileceği konuşulur ve düzenlenecek kürsübaşı gecesine ilişkin planlamalar yapılır. Kış aylarında düzenlenen kürsübaşı gecelerinde genellikle meyve kuruları, pestil, ceviz/badem gibi farklı kuruyemiş türleri toplanır ve kürsübaşı gecelerinde katılımcılara ikram edilir (Yılmaz, 2019: 13).

Kış aylarında kürsübaşı geceleri düzenlenen evlerde odanın ortasına kurulan kürsü etrafında oturabilmek için makatlar ve sedirler, davetlilerin yaslanabilmeleri için yastıklar ve katılımcıların soğuk kış gecelerinde sıcak bir ortamda sohbet edebilmelerini sağlayabilmek amacıyla kürsü yorganları bulundurulur (Kılıç, 2007: 19). Kare şeklinde bir masa olan kürsünün yerden yüksekliği yaklaşık 50-60 cm olup dört köşesi ve dört ayağı

bulunmaktadır. Odayı sıcak tutmak amacıyla yakılan mangal, kürsünün alt tarafında bulunan yaklaşık 30-60 cm çapındaki daire şeklinde oyulan bir alana bırakılmaktadır. Kil ve saman karışımından hazırlanan çamurdan yapılan bu mangalların boyutları kürsü boyutlarına göre ayarlanır ve kürsünün ayaklarının tam ortasına yerleştirilir. Evin sıcak su ihtiyacını temin edebilmek amacıyla mangalın etrafına bakır ibriklerle sular bırakılır. Mangalların içine dışarıda genellikle ocaklarda yemek yapmak için yakılan ateşin közleri yerleştirilir ve üzerleri küllerle kapatılarak daha uzun süre yanması amaçlanır. Dönemin hava sıcaklığına bağlı olarak ortalama 10-12 saat boyunca kürsübaşı gecesine katılan kişilerin etkili bir şekilde ısınmasını sağlayabilmektedir. Kürsübaşı geceleri için özel olarak üretilen yorgan, kürsünün üzerine örtülür, kürsünün iki yanına sedir diğer iki yanına da minderler konularak katılımcıların kürsü etrafında oturmaları sağlanır. Kürsü etrafındaki sedirlerin üzerlerine döşekler ya da makatlar konularak üzerleri temiz örtülerle örtülür ve misafirlerin yaslanmaları için duvar tarafına yastıklar konulur. Yumuşak döşeklere ya da makatlara oturan katılımcılar ellerini, ayaklarını ve bacaklarını yorganın altına sokar ve göğüslerine kadar yorganı çekerler. Bu sayede katılımcılar soğuktan kendilerini koruyarak soğuk kış gecelerinde uzun süre sohbet etme olanağı elde ederler (Sunguroğlu, 1968: 276).

Kürsübaşının toplandığı evin sahibi, katılımcılara ikram edeceği kuru meyve ve kuruyemişleri kürsünün üzerine koyar, katılımcılar sohbet ederken ev sahibi tarafından kendilerine ikram eden yiyeceklerden de atıştırlar. Kürsübaşı gecelerinde kuruyemiş ve meyvelerin yanı sıra aynı zamanda çay, kahve, ayran, nar şerbeti ve koruk şerbeti gibi birtakım içecekler de içilmektedir. Kürsübaşı gecelerinde yaşı en büyük olan katılımcı kürsünün en başına geçerken, genç ve toy delikanlılar kürsünün sonlarına doğru otururlar. Toplumsal sorunların konuşulmasıyla başlayan kürsübaşı gecelerinde, varsa küs olanlar barıştırılır, belli bir problemi olan katılımcıların sorunları konuşularak çözüm yolları aranır. Aralarında anlaşmazlık bulunan taraflar dinlenir ve sorunun çözümüne yönelik kararlar alınır, Kur'an-ı Kerim'den ayetler okunarak dualar edilir ve bu işlemlerin ardından kürsübaşı gecelerinin en önemli bölümlerinden biri olan meşk bölümüne başlanır. Sazendeler meşki yönetecek müzisyenin komutuyla Paşagöçtü Peşrevi ile faslı açar, fasıl sürecinde katılımcıların hiçbiri bir şeyler yiyip içemez ve uluorta dolaşamazlar. Fasıl aralarında katılımcılara ikramlar yapılır, enstrümanların akortları yapılır ve kişisel ihtiyaçlar giderilir. Katılımcılardan birinin ayrılması gereken durumda, nezaketen izin alınır ve katılımcıların izniyle oradan ayrılabilir. Kürsübaşı gecelerinde olduğu gibi birtakım karakteristik kural ve kaideler doğrultusunda yapılan müzik türü, kurala dayalı

müzik icrası geleneği olarak adlandırılmaktadır (Öcal, 2013: 136-137; Eroğlu, 1996: 199). Yalnızca sazlarla, sözsüz olarak icra edilen Paşagöçtü aynı zamanda Harput Peşrevi olarak da adlandırılmaktadır. Kürsübaşı Paşagöçtü'nün arkasından sırasıyla aynı makamdaki türkü, gazel ve hoyratlarla devam eder ve şıkıltım olarak adlandırılan hızlı hareketli ve kırık havalarla son bulur. Sesi güzel olan katılımcılar Nevres Külliyyatı, Muhammediye, Kısas-ı Enbiya ve Emrah'dan eserler seslendirir. Baki, Fuzuli, Nedim, Nabi ve Sadi'nin eserlerinin ve gazellerin ezbere söylendiği Kürsübaşı'nda aynı zamanda tasavvufa ilişkin bilgiler de öğrenilmektedir (Akbiyık, 2018: 38). Yılın altı aylık dönemini kapsayan kış aylarında yöre halkının bir araya toplanmasını sağlayan kürsübaşı geceleri, soğuk kış gecelerinde sıcak sohbet, kültürel etkileşim ve bilgi aktarımının yapıldığı hoyratların, türkülerin, gazellerin, mayaların, elezberlerin ve oyun havalarının icra edildiği eğlence toplantılarından biridir (Sunguroğlu, 1968: 207; Azar, 2015: 70).

Köklü bir tarihsel geçmişe sahip olan ve birçok medeniyete ev sahipliği yapan Harput iktisadi, idari ve kültürel yapısıyla adeta bir yaşam merkezi olma özelliğini daima korumuştur. Tarihsel süreç içerisinde Harput halkı tarafından bağ, bahçe, ev ve köy odaları gibi farklı mekanlarda alem meclisleri ve kürsübaşı geceleri düzenlenmiş ve bu toplantılarda yöreye has müzikler icra edilmiştir. Harput musikisi, Türk müziği içerisinde önemli bir konuma sahip olup, kış aylarında kürsübaşı gecelerinde yaz aylarında ise kayabaşı ve havuzbaşı gibi etkinliklerde Harput musikisi eserleri seslendirilmiştir (Bican, 2014: 23). Harput'taki geleneksel sohbet toplantılarının tümünde toplu müzik icrası gerçekleştirilmektedir. Harput musikisi, belirgin bir şekilde klasik Anadolu türkü geleneğinden farklılaşmaktadır. Harput musikisinde kanun ile incesaz veya takım çalgı olarak adlandırılan klarnet, cümbüş, dömbek, ud ve keman gibi enstrümanlar yaygın olarak kullanılmaktadır (Eroğlu, 2017: 521). Kürsübaşı gecelerinde icra edilen şarkı ve türküler, usul ve makam açısından kendi aralarında farklılaşabilmektedir. Yaz aylarındaki Cuma günlerinde çoğunlukla Kayabaşı, Kurey ve Kale gibi yaygın olarak tanınan mahallelerde uzun hava, türkü ve şarkılar söylenir, ikramlar yenilir, farklı mahalle sakinleri birbirlerini oldukça dikkatli dinleyerek karşılıklı atışmalar yapılır (Bıçak, 2015: 413-414). Klasik Türk Müziği enstrümanlarının büyük bir bölümü yüzyıllardır Harput musikisinde kullanılmaktadır. Tarihsel süreçte bir yönetim merkezi olan Harput'ta bağ ve bahçelerde uzun süreler devam eden kürsübaşı meşikleri ve cümbüş enstrümanları yaygın olarak bir sosyalleşme ve kültür aktarma aracı olarak kullanılmıştır. Saray kültürünün etkisiyle

Harput musikisinde yaygın olarak Klasik Türk Müziği enstrümanlarının tercih edildiği söylenebilir (Karkın ve İmik, 2010:4).

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren unutulmaya yüz tutan Kürsübaşı geceleri, İstanbul'daki üniversitelerde öğrenim gören Elazığlı öğrenciler tarafından 1944 yılından itibaren yıllık periyotlarla düzenlenen Elazığ folklor gecelerinde “Kürsübaşı” adlı bir gazetenin adıyla 1959 yılına kadar yaşatılmıştır. 7. sayısının 1951 yılında çıkarılmasının ardından gazetenin çıkarılmasına 1959 yılına kadar ara verilmiş ve 1959 yılında ise son sayısı olan 8. sayısını çıkarmış ve yayın hayatını sonlandırmıştır (Sunguroğlu, 1959: 540).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MATERYAL VE METOT

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nicel araştırma teknikleri ile hazırlanmıştır. Olay, olgu ve durumları nesnelleştirerek gözlemlenebilen, ölçülebilen ve sayısal olarak ifade edilebilmesini sağlayan bir araştırma türü olan nicel araştırma teknikleri, toplumların ve bireylerin duygu ve davranışlarını gözlem, test ve deney aracılığıyla nesnel bir şekilde ölçerek sayısal verilerle açıklamayı amaçlamaktadır. Nicel araştırma tekniklerinde araştırılan konunun ne kadar, ne sıklıkta, ne miktarda ve ne yaygınlıkta gözlemlendiği ya da ölçüldüğü belirlenmektedir. (Karasar, 2011: 68).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçların genelleneceği tüm öğeler evren olarak nitelendirilmektedir (Karasar, 2011: 66). Bu çalışmada çalışma grubunu Elazığ ilinde müzik öğrenimi gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Elazığ Karakaya Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü ve Fırat Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda öğrenim gören ve basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen toplam 118 öğrenciden oluşmaktadır. Fırat Üniversitesi Devlet Konservatuvarı öğrencilerinin bir kısmının Elazığ ili dışından gelen öğrenciler olduğu ve bu öğrencilerin Harput kültürüne yabancı olma durumları göz önünde bulundurularak Elazığ Kaya Karakaya Güzel Sanatlar Lisesi'nde öğrenim gören öğrenciler de araştırmaya dahil edilmiştir. Evreni oluşturan öğelerin tümünün örnekleme dahil edilme olasılığının eşit olduğu örneklem alma yöntemlerinden biri olan basit tesadüfi örneklem yönteminde, örneklem grubunda bulunan tüm öğeler araştırma konusu açısından benzer özellikleri

taşımaktadır (Baltacı, 2018: 240). Araştırma konusu açısından örneklem grubu, evrenin sahip olduğu özelliklerin tümünü taşımaktadır (Mertens, 2014: 78; Neuman, 2014: 61).

3.3. Veri Toplama Araçları

Popüler kültürün Harput müziği üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla hazırlanan ölçeğin geliştirilmesi sürecinde popüler kültür ve müzik üzerine etkileri alanında literatür taranarak toplamda 38 sorudan oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Ölçek taslağının imla ve yazım kuralları açısından değerlendirilebilmesi amacıyla iki farklı Türkçe öğretmeninin görüşlerine başvurulmuş ve taslak ölçek formu oluşturulmuştur. Taslak ölçek formu konservatuvar ve sosyoloji alanında faaliyet gösteren alan uzmanları tarafından değerlendirilmiştir. Uzman değerlendirmelerinin ardından araştırmanın amacına yeterli düzeyde hizmet etmeyeceği düşünülen 2 madde anket formundan çıkarılmış ve 36 maddeden oluşan ölçeğin son hali elde edilmiştir. Fırat Üniversitesi Etik Kurul'u ve Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan izinler doğrultusunda Elazığ Karakaya Güzel Sanatlar Lisesi ve Fırat Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere gönüllülük esasına dayalı olarak ölçek uygulanmıştır. Ölçek uygulamasının ardından temel bileşenler analizi ile ölçeğin geçerlik ve güvenirlikleri değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda 0.35 ve üzeri faktör yüküne sahip olan toplam 36 maddenin işler durumda olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada güvenirlik ve geçerlik düzeyinin belirlenmesinde ayrıca KMO ve Bartlett Testleri yapılmış ve bu değerler sırasıyla .814 ve 2391,32 olarak tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca ölçeğin güvenirlik düzeyini belirlemek amacıyla Cronbach Alpha testi yapılmış ve bu değer 0,839 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin güvenirlik ve geçerlilik düzeyinin değerlendirilmesinde ayrıca uzman görüşlerine başvurulmuş ve geçerlik ve güvenirlik çalışması tamamlandıktan sonra ölçek son şeklini almış ve araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Araştırmada öğrencilerin Harput musikisi hakkındaki bilgi düzeyleri, dinleme sıklıkları, dinleme nedenleri, Harput musikisine ilişkin müzik arşivlerinin olup olmadığı, Elazığ'da bilinen Harput musikisine ait eserleri bilme durumları, Harput musikisi eserlerini dinleme ortamları, Harput musikisinin icra edildiği konserlere veya kürsü başı gecelerine katılma durumları ve bu uygulamalardan memnuniyet durumları gibi Harput musikisine

yönelik bilgi ve tutumlarını belirlemeye yönelik çoktan seçmeli ve açık uçlu sorulardan oluşan ölçek uygulanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada ölçme aracında yer alan çoktan seçmeli sorular numaralandırılarak SPSS 22.0 paket programına aktarılmış ve maddelerin frekans ve yüzde değerleri tespit edilmiştir. Araştırmada açık uçlu soruların değerlendirilmesinde ise katılımcıların verdikleri cevaplar kodlanarak numaralandırılmış ve her bir koda ilişkin frekans ve yüzde değerleri belirlenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların popüler kültür algıları ve Harput musikisine yönelik görüşlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, eğitim, anne ve baba öğrenim durumu, memleket ve yaşadıkları yerleşim birimi gibi özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular

Özellikler	f	%
Cinsiyet		
Kız	67	56,8
Erkek	51	43,2
TOPLAM	118	100,0
Eğitim		
Lise	71	60,2
Üniversite	47	39,8
TOPLAM	118	100,0
Yaş		
14-16	43	36,4
17-20	40	33,9
21-25	21	17,8
26 ve üzeri	14	11,9
TOPLAM	118	100,0
Baba Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar değil	2	1,8
Okur-yazar	8	7,1
İlkokul mezunu	44	38,9
Lise mezunu	40	35,4
Üniversite mezunu	16	14,2
Lisansüstü Eğitim Mezunu	3	2,7
TOPLAM	113	100,0
Anne Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar değil	12	10,4
Okur-yazar	7	6,1
İlkokul mezunu	60	52,2
Lise mezunu	27	23,5
Üniversite mezunu	8	7,0
Lisansüstü Eğitim Mezunu	1	0,9
TOPLAM	115	100,0
Memleketiniz		
Elazığ	93	78,8
Elazığ Dışı	25	21,2
TOPLAM	118	100,0
Hayatının büyük bölümünü geçirdiği yerleşim birimi		
Elazığ il merkezinde	85	72,0
Elazığ’ın bir ilçesinde	14	11,9
Elazığ’ın bir köyünde	4	3,4
Elazığ dışında bir ilde	15	12,7
TOPLAM	118	100,0

Tablo 4.1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %56,8'inin kız, %43,2'sinin erkek bireylerden oluştuğu; %60,2'sinin lise öğrencisi, %39,8'inin de üniversite öğrencisi olduğu; %36,4'ünün 14-16 yaş, %33,9'unun 17-20 yaş, %17,8'inin 21-25 yaş ve %14'ünün de 26 yaş ve üzeri yaş grubunda bulundukları, %38,9'unun babalarının ilkokul, %35,4'ünün lise, %14,2'sinin üniversite ve %2,7'sinin lisansüstü eğitim mezunu, %7,1'inin okur-yazar olduğu ve 1,8'inin de babalarının okur-yazar olmadıkları; %52,2'sinin annelerinin ilkokul mezunu, %23,5'inin lise, %7,0'sinin üniversite ve %0,9'unun lisansüstü eğitim mezunu olduğu, %10,4'ünün okur-yazar olmadığı ve %6,1'inin de okur-yazar olduğu; öğrencilerin %78,8'inin Elazığlı olduğu %21,2'sinin de Elazığlı olmadıkları ve öğrencilerin %72,0'sinin yaşamlarının büyük bir bölümünü Elazığ il merkezinde, %12,7'sinin Elazığ dışında bir ilde, %11,9'unun Elazığ'ın bir ilçesinde ve %3,4'ünün de Elazığ'ın bir köyünde geçirdikleri görülmektedir.

4.2. Katılımcıların Kitle İletişim Araçlarını Kullanma Amaçlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.2. Kitle iletişim araçlarını kullanma amaçlarına ilişkin bulgular

	Kız		Erkek		Lise		Üniversite		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kitle iletişim araçlarını en fazla hangi amaçla kullanıyorsunuz?										
Araştırma yapmak	42	62,7	29	56,8	39	54,9	32	68,1	71	60,2
Eğlenmek	37	55,2	32	62,7	45	63,4	24	51,1	69	58,5
Vakit geçirmek	43	64,2	34	66,7	47	66,2	30	63,8	77	65,3
Arkadaş edinmek	4	5,9	12	23,5	8	11,3	8	17,0	16	13,6
Kültürel yönden gelişmek	20	29,8	15	29,4	11	15,5	24	51,1	35	29,7
Müzik dinlemek	56	83,6	38	74,5	56	78,9	38	80,9	94	79,7

Tablo 4.2 incelendiğinde katılımcıların %79,7'sinin müzik dinlemek, 65,3'ünün vakit geçirmek, %60,2'sinin araştırma yapmak, %58,5'inin eğlenmek, %29,7'sinin kültürel yönden gelişmek ve %13,6'sının da arkadaş edinmek için kitle iletişim araçlarını sıklıkla kullandıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 4.2 incelendiğinde erkek öğrencilerin %74,5'inin müzik dinlemek, %66,7'sinin vakit geçirmek, %62,7'sinin eğlenmek, %56,8'inin araştırma yapmak, %29,4'ünün kültürel yönden gelişmek ve %23,5'inin arkadaş edinmek; kız öğrencilerin %83,6'sının müzik dinlemek, %64,2'sinin vakit geçirmek, %62,7'sinin araştırma yapmak, %55,2'sinin eğlenmek, %29,8'inin kültürel yönden gelişmek ve %5,9'unun da

arkadaş edinmek amacıyla kitle iletişim araçlarını kullandıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 4.2 incelendiğinde lise öğrencilerinin %78,9'unun müzik dinlemek, %66,2'sinin vakit geçirmek, %63,4'ünün eğlenmek, %54,9'unun araştırma yapmak, %15,5'inin kültürel yönden gelişmek ve %11,3'ünün de arkadaş edinmek; üniversite öğrencilerinin %80,9'unun müzik dinlemek, %68,1'inin araştırma yapmak, %63,8'inin vakit geçirmek, %51,1'inin eğlenmek, %51,1'inin kültürel yönden gelişmek ve %17,0'sinin de arkadaş edinmek amacıyla kitle iletişim araçlarını kullandıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Örneklem grubunun güzel sanatlar lisesi ve konservatuvar öğrencilerinden oluşmasının müziğe olan ilgilerinin yüksek olmasında ve dolayısıyla kitle iletişim araçlarında en fazla müzik içeriklerini takip etmelerinde etkili olduğu söylenebilir. Elazığ ilinde genç yaş grubunun ilgisini çekebilecek, onları belli amaçlar doğrultusunda bilgi ve beceri edinebilecekleri ve eğlenebilecekleri okul içi ve okul dışı sosyal organizasyonların yetersiz olması, genç bireylerin sosyal ilişkileri kurabilecekleri kahvehane ve kafe vb. gibi ortamlara yönlendirmekte ya da bu bireylerin zamanlarının büyük birçoğunu kitle iletişim araçlarıyla geçirmelerinde etkili olabilmektedir. Günbayı ve Işık (2017) kitle iletişim araçlarının eğitime etkilerini araştırdığı çalışmalarında öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin araştırma yapmak, eğlenmek, müzik dinlemek, arkadaş edinmek ve alanlarındaki gelişmeleri takip edebilmek için internet ve sosyal medya başta olmak üzere kitle iletişim araçlarını kullandıklarını ifade ettiklerini belirlemişlerdir. Bireylerin kitle iletişim araçlarını genel olarak zaman geçirmek, sosyal medya içeriklerine bakmak, arkadaş edinmek, müzik dinlemek, film izlemek ve araştırma yapmak gibi etkinlikler için kullandıkları literatürde yer alan araştırmalarda bulunmuştur (Sarı, 2006; Erdoğan, 2009; Zorlu, 2016; Karaduman, 2017). Bu bağlamda araştırmada ulaşılan bu bulgunun literatürde yer alan araştırmalarda elde edilen bulgularla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

4.3. Katılımcıların Kitle İletişim Araçlarını Kullanma Sürelerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.3. Katılımcıların kitle iletişim araçlarını günlük kullanım sürelerine ilişkin bulgular

TV, radyo, internet gibi kitle iletişim araçlarını günlük ne kadar süre kullanıyorsunuz?	f	%
Hiç kullanmıyorum	3	2,6
1 saatten az	7	5,9
2-4 saat	53	44,9
5-7 saat	35	29,7
8 saat ve üzeri	20	16,9
TOPLAM	118	100,0

Tablo 4.3 incelendiğinde katılımcıların %44,9'unun günlük 2-4 saat, %29,7'sinin 5-7 saat, %16,9'unun 8 saat ve üzeri, %5,9'unun 1 saatten az internet kullandıklarını ifade ettikleri görülürken, katılımcıların %2,6'sının da hiç internet kullanmadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Bilgisayar ve akıllı telefon teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte eğitimden sağlığa, sanayiden ticarete kadar yaşamın tüm alanında yaygın bir şekilde kullanılan internet günümüzde genç yaş grubundaki bireylerin vazgeçilmezleri haline gelmiştir. Akıllı telefonlarla birlikte zaman ve mekan kısıtlaması olmaksızın her an her yerde internet erişimine sahip olabilen bireyler, zamanlarının büyük çoğunluğunu çeşitli internet uygulamaları, oyunlar ve diğer online platformlarda geçirmektedirler. İnternet ortamları popüler kültürün ortaya çıkmasında ve yayılmasında oldukça önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda araştırmaya katılan bireylerin internet kullanım sürelerinin oldukça fazla olduğu ve bu bağlamda popüler kültürden etkilendikleri söylenebilir. Dijital 2021 raporunda dünyada günlük ortalama kitle iletişim araçları kullanım süresinin 6 saat 54 dakika; Türkiye’de ise bu sürenin 7 saat 57 dakika olduğu ifade edilmektedir (Recording Digital Marketing, 2021). Literatürde genç bireylerin günlük ortalama internet kullanım sürelerinin 6-10 saat aralığında olduğunu belirleyen farklı araştırmalar bulunmaktadır (Yüzer, 2006; Zorlu, 2016; Karaduman, 2017). Araştırmada ulaşılan bu bulgu literatürde yer alan bulgularla paralellik göstermektedir.

4.4. Katılımcıların Takip Ettikleri Program Türlerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.4. Katılımcıların takip ettikleri program türlerine ilişkin bulgular

Televizyon ve diğer medya araçlarında en çok hangi tür programları takip ediyorsunuz?	Kız		Erkek		Lise		Üniversite		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Haber	26	38,8	22	43,1	26	36,6	22	46,8	48	40,7
Magazin	8	11,9	3	5,9	10	14,1	1	2,13	11	9,3
Sinema	21	31,3	13	25,5	20	28,2	14	29,8	34	28,8
Müzik	48	71,6	34	66,7	47	66,2	35	74,5	82	69,5
Spor	9	13,4	10	19,6	11	15,5	8	17,0	19	16,1
Yarışma	16	2,9	8	15,7	15	21,1	9	19,1	24	20,3
Belgesel	22	32,8	13	25,5	18	25,3	17	36,2	35	29,7
Dizi	37	55,2	18	35,3	43	60,6	12	25,5	55	46,6
Diğer	2	3,0	1	1,9	3	4,2	0	0,0	3	2,5

Tablo 4.3 incelendiğinde katılımcıların %69,5'inin müzik, %46,6'sının dizi, %40,7'sinin haber, %29,7'sinin belgesel, %28,8'inin sinema, %20,3'ünün yarışma, %16,1'inin spor, %9,3'ünün magazin ve %2,5'inin de diğer program türlerini takip ettikleri görülmektedir.

Tablo 4.3 incelendiğinde kız öğrencilerin %71,6'sının müzik, %55,2'sinin dizi, %38,8'inin en fazla haber, %32,8'inin belgesel, %31,3'ünün sinema, %13,4'ünün spor, %11,9'unun magazin, %3,0'ünün diğer ve %2,9'unun da yarışma programlarını; erkek öğrencilerin %66,7'sinin müzik, %43,1'inin haber, %35,3'ünün dizi, %25,5'inin belgesel, %25,5'inin sinema, %19,6'sının spor, %15,7'sinin yarışma, %5,9'unun magazin ve %1,9'unun da diğer programları izlediklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 4.3 incelendiğinde lise öğrencilerinin %66,2'sinin müzik, %60,6'sının dizi, %36,6'sının haber, %28,2'sinin sinema, %25,3'ünün belgesel, %21,1'inin yarışma, %15,5'inin spor, %14,1'inin magazin ve %4,2'sinin de diğer içerikleri; üniversite öğrencilerinin ise %74,5'inin müzik, %46,8'inin haber, %36,2'sinin belgesel, %29,8'inin sinema, %25,5'inin dizi, %19,1'inin yarışma, %17,0'sinin spor ve %2,1'inin de magazin içeriklerini takip ettiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Varol (2012) kitle iletişim araçlarındaki eğlence programlarına yönelik araştırmasında Türkiye'de izleyicilerin çoğunlukla magazin, sinema, dizi, yarışma programları, spor içerikleri gibi program türlerini takip ettiklerini; belgesel, tartışma programları gibi içerikleri takip etme düzeylerinin daha düşük olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda araştırmada ulaşılan bu

bulgunun literatürde yer alan araştırmaların bulgularıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Araştırmaya katılan bireylerin güzel sanatlar lisesi müzik bölümü ve konservatuvar öğrencileri oldukları göz önünde bulundurulduğunda, müziğe olan ilgilerinin bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu söylenebilir. Popüler kültürün toplumun tüm kesimlerinde yayılmasında önemli rol oynayan sinema filmleri ve TV dizileri genç kitle tarafından yakından takip edilmekte ve popüler kültürü benimsemelerinde oldukça etkili olabilmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin popüler kültürü üreten ve yayan medya içeriklerini takip ettiklerinden, popüler kültürü benimsedikleri söylenebilir.

4.5. Katılımcıların Rol Model Belirledikleri Alanlara İlişkin Bulgular

Tablo 4.5. Katılımcıların kitle iletişim araçlarını günlük kullanım sürelerine ilişkin bulgular

Kendinize rol model olarak birini belirleseydiniz hangi alandan seçim yaptınız?	f	%
Spor	5	4,2
Siyaset	4	3,4
Sanat-sinema	13	11,0
Müzik	91	77,1
Dini lider	2	1,8
Diğer	3	2,5
TOPLAM	118	100,0

Tablo 4.5 incelendiğinde katılımcıların %77,1'inin müzik, %11,0'inin sanat-sinema, %4,2'sinin spor, %3,4'ünün siyaset ve %1,8'inin de dini alanlardaki bireyleri rol model olarak belirledikleri görülürken katılımcıların %2,5'inin de diğer alanlardan birini rol model olarak belirledikleri görülmektedir. Örneklem grubunun tamamının müzik öğrenimi gören müzik öğretmeni adaylarından oluştuğu göz önünde bulundurulduğunda, müziğe olan ilgilerinin araştırmada ulaşılan bu bulgu üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

4.6. Katılımcıların Alışveriş Önceliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.6. Katılımcıların alışverişlerinde dikkat ettikleri özelliklere ilişkin bulgular

Alışveriş yaparken alacağınız ürünün ilk olarak neyine dikkat edersiniz?	f	%
Fiyatına	34	28,8
Görünüşüne	17	14,4
Markasına	12	10,2

İhtiyacım tam olarak karşılamasına	52	44,1
Diğer	3	2,5
TOPLAM	118	100,0

Tablo 4.6 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %44,1'inin alacakları ürünün ihtiyaçlarını tam olarak karşılamasına, %28,8'inin fiyatına, %14,4'ünün görünüşüne, %10,2'sinin markasına ve %2,5'inin de diğer özelliklerine dikkat ettiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Tüketim isteğinin oldukça yüksek olduğu günümüz toplumlarında, egemen güçler ve kapitalist düşünceler eliyle bir tüketim ağı oluşturulmuş ve insanlar bu tüketiminin ağına hızlı bir şekilde sürüklenmiştir. Genç nesiller başta olmak üzere günümüzde toplumun birçok kesiminin temel amacı haline gelen tüketme arzusu, bireylerin ve toplumların mutluluk kaynağını oluşturmaktadır. Günümüz toplumunun önemli hastalıklarından biri haline gelen tüketim, insanların ihtiyaçlarını karşılama faaliyetinin yanı sıra aynı zamanda boş zamanlarını geçirme, eğlenme ve sosyal çevresiyle buluşma gibi eylemlerini gerçekleştirdiği faaliyetlerden biri haline gelmiştir. Bu bağlamda popüler kültürün, araştırmaya katılan bireylerin ürün satın alma davranışları ve tercihleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

4.7. Katılımcıların Gelecek Beklentilerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.7. Katılımcıların gelecekte beklediklerine ilişkin bulgular

Gelecekte bekledikleriniz aşağıdakilerden en fazla hangisidir?	f	%
Zengin olmak	23	19,5
Ünlü olmak	10	8,5
Başarılı olmak	82	69,5
Sıradan bir hayat sürdürmek	3	2,5
TOPLAM	118	100,0

Tablo 4.7 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %69,5'inin başarılı olmak, %19,5'inin zengin olmak, %8,5'inin ünlü olmak ve %2,5'inin de sıradan bir yaşam sürdürmeyi hedeflediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Bilgi teknolojilerinin gelişmesine bağlı olarak insanlar küresel boyutta zengin olan insanların hayat hikayelerine ulaşabilmekte ve bu insanların çok çalışarak başarılı oldukları ve bu sayede tüm dünya tarafından hem başarılarıyla hem de zenginliğiyle tanındıklarını bilmektedirler. Bu bağlamda öğrencilerin diğer hedeflerine ulaşabilmelerinin başarılı olmaktan geçtiğini düşüncelerinin araştırmada ulaşılan bu bulgu üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

4.8. Katılımcıların Müzik Dinleme Sıklıkları ve Dinledikleri Müzik Türlerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.8. Katılımcıların müzik dinleme sıklıklarına ilişkin bulgular

Ne sıklıkla müzik dinlersiniz?	f	%
Hiç	1	0,8
Nadiren	1	0,8
Ara sıra	7	5,9
Sık	37	31,4
Çok sık	72	61,1
TOPLAM	118	100,0
En çok hangi tür müzik dinlersiniz?	f	%
Türk Halk Müziği	50	42,4
Türk Sanat Müziği	43	36,4
Harput Musikisi	18	15,3
Türkçe Pop Müzik	43	36,4
Yabancı Müzik	21	17,8
Arabesk	44	37,3
Diğer	9	7,6

Tablo 4.8 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %61,1'inin çok sık, %31,4'ünün sık, %5,9'unun ara sıra ve %0,8'inin de nadiren müzik dinlediklerini ifade ettikleri görülürken, katılımcıların %0,8'inin de hiç müzik dinlemediklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 4.8 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %42,4'ünün Türk Halk Müziği, %37,3'ünün arabesk, %36,4'ünün Türk Sanat Müziği, %36,4'ünün Türkçe pop müzik, %17,8'inin yabancı müzik, %15,3'ünün Harput Musikisi ve %7,6'sının da diğer müzik türlerini dinlediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Koç (2015) popüler müzik kültürünün lise düzeyindeki gençlerine etkisini araştırdığı çalışmasında gençlerin çoğunlukla Türkçe pop, yabancı pop ve arabesk müziği dinledikleri, TSM, THM ve klasik müzik gibi türlerinin ise dinleme düzeylerinin oldukça düşük olduğunu belirlemiştir. Sevimli (2009), Şahin (2005), Özgan vd. (2014) ve Özden (2010) da çalışmalarında, araştırmada ulaşılan bu bulguyla benzer bulgulara ulaşmışlardır. Sosyal medya olmak üzere internet ve diğer medya araçları tarafından beslenen platformlarda popüler müzik ürünlerinin ön plana çıkarılmasının araştırmada ulaşılan bu bulgunun ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

4.9. Katılımcıların Dinledikleri Sanatçılara İlişkin Bulgular

Tablo 4.9. Katılımcıların müzik dinleme sıklıklarına ilişkin bulgular

En çok hangi sanatçı ya da sanatçıları dinler/izlersiniz?	f	%
Müslüm Gürses	24	20,3
Sezen Aksu	13	11,0
Neşet Ertaş	11	9,3
Ahmet Kaya	9	7,6
Yabancı	7	5,9
Muazzez Ersoy	6	5,1
İbrahim Tatlıses	6	5,1
Duman	6	5,1
Zeki Müren	5	4,2
Uğur Karkuş	5	4,2
Sevcan Orhan	5	4,2
Ender Balkır	5	4,2
Cengiz Özkan	5	4,2
Zara	4	3,4
Uygar Doğanay	4	3,4
Müzeyyen Senar	4	3,4
Manga	3	2,5
Erdal Erzincan	3	2,5
Emel Taşçıoğlu	3	2,5
Burak Bulut	3	2,5
Ahmet Aslan	3	2,5
Yurdal Tokran	2	1,7
Yıldız Tilbe	2	1,7
Sibel Can	2	1,7
Özcan Türe	2	1,7
Orhan Gencebay	2	1,7
Nurettin Rençber	2	1,7
Mabel Matiz	2	1,7
Kıvrık Ali	2	1,7
Haluk Levent	2	1,7
Göksel Baktıgır	2	1,7
Gazapizm	2	1,7
Enver Demirdağ	2	1,7
Emircan İğrek	2	1,7
Elif Buse Doğan	2	1,7
Ebru Gündeş	2	1,7
Ceylan Koynat	2	1,7
Cevdet Bağca	2	1,7
Cem Adrian	2	1,7
Cafer Nazlıbaş	2	1,7
Azer Bülbül	2	1,7
Zeynep Bastık	1	0,8
Uzi	1	0,8
Turgut Özüfler	1	0,8
Tuğçe Kandemir	1	0,8
Tuba Başaran	1	0,8
Şebnem Ferah	1	0,8
Sıla	1	0,8
Serkan Kaya	1	0,8
Semiha Yankı	1	0,8
Selda Bağcan	1	0,8
Sefo	1	0,8

Sabahat Akkiraz	1	0,8
Reynmen	1	0,8
Patron	1	0,8
Paşa Demirbağ	1	0,8
Ozan Arif	1	0,8
Oğuz Aksaç	1	0,8
Neyzen Sadrettin Özçimli	1	0,8
Neyzen Niyazi Sayın	1	0,8
Nazlı Öksüz	1	0,8
Münevver Özdemir	1	0,8
Mustafa Keser	1	0,8
Musa Eroğlu	1	0,8
Muharrem Temiz	1	0,8
Mikail Aslan	1	0,8
Meral Uğurlu	1	0,8
Melek Mosso	1	0,8
Mehmet Şerif Çağan	1	0,8
Mehmet Güreli	1	0,8
Mehmet Atlı	1	0,8
Kurtuluş Kuş	1	0,8
Kamuran Akkor	1	0,8
Jehan Barbur	1	0,8
İnci Çayırılı	1	0,8
İlyas Yalçıntaş	1	0,8
Hüzün	1	0,8
Hozan Beşir	1	0,8
Hasan Öztürk	1	0,8
Haktan	1	0,8
Gökhan Türkmen	1	0,8
Emre Aydın	1	0,8
Emel Sayın	1	0,8
Ekrem Oruç	1	0,8
Ebru Yaşar	1	0,8
Deniz Tekin	1	0,8
Cihan Mürtezaoglu	1	0,8
Cem Karaca	1	0,8
Bülent Ortaçgil	1	0,8
Burcu Göktürk	1	0,8
Buray	1	0,8
Bilal Sonses	1	0,8
Bekir Sıtkı Sezgin	1	0,8
Behzat Cem Güneç	1	0,8
Barış Manço	1	0,8
Aysun Gültekin	1	0,8
Aşık Veysel	1	0,8
Arzu Şahin	1	0,8
Ali Öner	1	0,8
Ali Kınık	1	0,8
Ali Deniz Kardelen	1	0,8
Alaeddin Yavaşca	1	0,8
Alaeddin Yavaşca	1	0,8
Ahmet Şafak	1	0,8
Adnan Çilesiz	1	0,8
Hakan Altun	1	0,8

Tablo 4.9 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %20,3'ünün Müslüm Gürses, %11,0'inin Sezen Aksu, %9,3'ünün Neşet Ertaş, %7,6'sının Ahmet Kaya,

%5,9'unun yabancı sanatçı, %5,1'inin İbrahim Tatlıses, %5,1'inin Muazzez Ersoy, %5,1'inin Duman, %4,2'sinin Zeki Müren, %4,2'sinin Uğur Karkuş, %4,2'sinin Sevcan Orhan, %4,2'sinin Ender Balkır, %4,2'sinin Cengiz Özkan, %3,4'ünün Zara, %3,4'ünün Uygur Doğanay, %3,4'ünün Müzeyyen Senar dinledikleri katılımcıların çok düşük bir kısmının ise diğer sanatçıları dinlediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Özden (2010) araştırmasında üniversite öğrencilerinin Sezen Aksu, Müslüm Gürses, Orhan Gencebay gibi Türk pop ve Türk Arabesk müziği icracılarını dinlediğini belirlemiştir. Literatürde yer alan araştırmalarda genç yaş grubundaki bireylerin genellikle Türk pop, yabancı pop, arabesk müzik gibi müzik türlerini icra eden sanatçıları daha fazla dinledikleri belirlenmiştir (Koç, 2015; Özgan vd., 2014). Teknolojik gelişmeler ve internet kullanımının yaygınlaşmasına bağlı olarak hızla yayılan ve genç kitle başta olmak üzere toplumun hemen hemen tamamını etkileyen popüler kültür, bireylerin ve toplumların yaşamlarının birçok alanında etkili olmasının yanı sıra aynı zamanda müzik tercihlerini doğrudan etkileyebilmektedir. Müzik, toplumların kültürel öğelerini içerisinde barındıran ve kültürün nesilden nesile aktarılmasını sağlayan en önemli araçlardan birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda popüler kültürün etkisiyle ortaya çıkan popüler müzik türleri genç kitle tarafından yakından takip edilmekte ve bu durum genç bireylerin öz kültürlerini içeren ve yansıtan müzik türlerine yabancılaşmalarına ve dinlememelerine neden olabilmektedir.

4.10. Katılımcıların Enstrüman Çalma Durumları ve Çaldıkları Enstrüman Türüne İlişkin Bulgular

Tablo 4.10. Katılımcıların enstrüman çalma, çaldıkları enstrüman türü ve maddi gelir elde edebilecekleri programlarda müzisyenlik yapma durumlarına ilişkin bulgular

Herhangi bir enstrüman çalıyor musunuz?	f	%
Evet	114	96,6
Hayır	4	3,4
TOPLAM	118	100,0
Çaldığınız enstrüman hangisidir?	f	%
Bağlama	26	22,8
Klarnet	8	7,0
Gitar	8	7,0
Ney	5	4,4
Kanun	8	6,8
Ud	8	6,8
Keman	27	23,7
Bateri	4	3,5
Yan Flüt	5	4,4
Çello	6	5,1
Darbuka	1	0,9
Kabak Kemane	3	2,6
Piyano	3	2,6
Klasik Kemençe	1	0,9
Tanbur	1	0,9
TOPLAM	114	100,0
Maddi gelir elde edebileceğiniz programlarda müzisyenlik yapıyor musunuz?		
Evet	18	15,3
Hayır	100	84,7
TOPLAM	118	100,0

Tablo 4.10 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %96,6'sının en az bir tane enstrüman çalabildiklerini, %3,4'ünün de herhangi bir enstrüman çalamadıklarını; enstrüman çalabilen öğrencilerin %23,7'sinin keman, %22,8'inin bağlama, %7,0'sinin klarnet, %7,0'sinin gitar, %6,8'inin kanun, %6,8'inin ud, %5,1'inin çello, %4,4'ünün ney, %4,4'ünün yan flüt, %3,5'inin bateri, %2,6'sının kabak kemane, %2,6'sının piyano, %0,9'unun darbuka, %0,9'unun klasik kemençe ve %0,9'unun da tanbur çalabildiklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 4.10 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %15,3'ü maddi gelir elde edebilecekleri bir programda müzisyenlik yaptıklarını ifade ettikleri görülürken, %84,7'si ise herhangi bir programda müzisyenlik yapmadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Örneklem grubunun güzel sanatlar lisesi ve konservatuar bölümü öğrencilerinden oluşmasının araştırmada ulaşılan bu sonucun ortaya çıkmasında etkili

olduğu düşünülmektedir. Harput Musikisini dinleyen öğrencilerin çoğunun klarnet çalan ve maddi kazanç elde edebileceği programlara giden öğrenciler oluşturmaktadır. Bu durum Harput musikisi dinleyen öğrencilerin bir kısmının Harput musikisini beğendikleri için değil, para kazanmak için dinlediklerini göstermektedir.

4.11. Katılımcıların Müzik Dinleme Ortamları, Müzik Yarışmalarını Takip Etme ve Katılma Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.11. Katılımcıların en fazla müzik dinledikleri ortam, müzik yarışmaları takip etme ve müzik yarışmalarına katılma düşüncelerine ilişkin bulgular

En fazla hangi ortamlarda müzik dinliyorsunuz?	f	%
İnternet	101	85,6
Televizyon	3	2,5
Radyo	1	0,8
Diğer	13	11,0
TOPLAM	118	100,0
Müzik yarışmalarını takip eder misiniz?		
Evet	79	68,1
Hayır	37	31,4
TOPLAM	116	100,0
Müzik yarışmalarına katılmayı düşünüyor musunuz?		
Evet	54	45,8
Hayır	64	54,2
TOPLAM	118	100,0

Tablo 4.11 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %85,6'sının en fazla internet, %2,5'inin televizyon, %0,8'inin radyo ve %11,0'inin de diğer medya araçlarında müzik dinlediklerini; katılımcıların %68,1'i müzik yarışmalarını takip ettiklerini ifade ederken %31,4'ünün müzik yarışmalarını takip etmediklerini ve katılımcıların %45,8'inin müzik yarışmalarına katılmayı düşündüklerini, %54,2'sinin de müzik yarışmalarına katılmayı düşünmediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Koç (2015) araştırmasında lise öğrencilerinin popüler kültürün etkisiyle müzik yarışmalarını yakından takip ettiği, internet ve GSM teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte en fazla internet ortamında müzik dinlediklerini belirlemiştir. Literatürde araştırmada ulaşılan bu bulguyu destekleyen birtakım araştırmalar da bulunmaktadır (Sevimli, 2009; Özden, 2010; Varol; 2012). Günümüzde internet ve GSM teknolojilerine bağlı olarak gelişen “Youtube”, “Facebook”, “İnstagram”, “Tiktok” vs. gibi dijital içerik oluşturma ve paylaşma uygulamalarında en yeni içeriklere ulaşılabilmesinin, son dönemlerde profesyonel sanatçıların da kliplerini ve

eserlerini bu uygulamalar üzerinde paylaşımlarının ve TV programlarında yayınlanan müzik yarışmalarının geniş kitleler tarafından takip edilmesinin araştırmada ulaşılan bu sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

4.12. Katılımcıların Harput Musikisi Dinleme ve Dinledikleri Eserlere İlişkin Bulgular

Tablo 4.12. Katılımcıların en fazla müzik dinledikleri ortam, müzik yarışmaları takip etme ve müzik yarışmalarına katılma düşüncelerine ilişkin bulgular

En fazla hangi ortamlarda müzik dinliyorsunuz?	f	%
İnternet	101	85,6
Televizyon	3	2,5
Radyo	1	0,8
Diğer	13	11,0
TOPLAM	118	100,0
Müzik yarışmalarını takip eder misiniz?		
Evet	79	68,1
Hayır	37	31,4
TOPLAM	116	100,0
Müzik yarışmalarına katılmayı düşünür müsünüz?		
Evet	54	45,8
Hayır	64	54,2
TOPLAM	118	100,0

Tablo 4.11 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %85,6'sının en fazla internet, %2,5'inin televizyon, %0,8'inin radyo ve %11,0'inin de diğer medya araçlarında müzik dinlediklerini; katılımcıların %68,1'i müzik yarışmalarını takip ettiklerini ifade ederken %31,4'ünün müzik yarışmalarını takip etmediklerini ve katılımcıların %45,8'inin müzik yarışmalarına katılmayı düşündüklerini, %54,2'sinin de müzik yarışmalarına katılmayı düşünmediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Araştırmanın örneklem grubunun tamamının müzik öğretmeni adaylarından oluştuğu ve bu bireylerin Harput musikisini ve dolayısıyla Harput kültürünü gelecek nesillere aktaracak bireyler olduğu göz önünde bulundurulduğunda; örneklem grubunun büyük bir bölümünün Harput musikisini dinlememeleri ve popüler kültürün etkisiyle öz kültürlerine yabancılaşmaları, Harput musikisinin gelecek nesillere aktarılamamasına ve Harput kültürünün zaman içerisinde yok olmasına neden olacağı söylenebilir.

4.13. Katılımcıların Harput Musikisi Dinleme ve Bildikleri Eser Sayısına İlişkin Bulgular

Tablo 4.13. Katılımcıların Harput musikisi dinleme ve bildikleri eser sayılarına ilişkin bulgular

Harput musikisi dinler misiniz?	Elazığlı Katılımcılar		Elazığ Dışındaki Katılımcılar		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Evet	50	53,8	11	44,0	61	51,7
Hayır	43	46,2	14	56,0	57	48,3
TOPLAM	93	100,0	25	100,0	118	100,0
Bilinen Harput Musikisi Eserleri Sayısı						
1	5	7,6	2	10,0	7	8,3
2	10	15,2	3	15,0	13	15,1
3	51	77,2	15	75,0	66	76,6
TOPLAM	66	100,0	20	100,0	86	100,0
Bildiğiniz Harput musikisi eserlerinden 3 tanesini yazabilir misiniz?						
Ahçık	12	12,9	3	3,2	15	12,7
Kar mı yağmış şu Harput'un başına	57	61,3	9	9,7	66	55,9
Tevekte üzüm kara	14	15,1	7	7,5	21	17,8
Yüksek Minare	26	27,9	7	7,5	33	27,9
Al almayı daldan al	13	13,9	5	5,4	18	15,3
Harput peşrevi	9	9,7	4	4,3	13	11,0

Tablo 4.13 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %51,7'si Harput musikisi dinlediklerini, %48,3'ünün de Harput musikisi dinlemediklerini ifade ettikleri görülürken; Katılımcıların %8,3'ü yalnızca bir tane Harput musikisi eseri bildiklerini, %15,1'inin iki tane bildiklerini, %76,6'sının da üç tane Harput musikisi eseri bildiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Araştırmada “Kar mı yağmış şu Harput'un başına” (%55,9), “yüksek minare” (%27,9), “tevekte üzüm kara” (%17,8), “al almayı daldan al” (%15,3) ve “Ahçık” (%12,7) eserlerinin öğrenciler tarafından en fazla bilinen eserler olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.13 incelendiğinde Elazığlı öğrencilerin %53,8'inin Harput musikisi dinlediklerini, %46,2'sinin ise dinlemediklerini; %77,2'sinin üç tane, %15,2'sinin iki tane ve %7,6'sının da bir tane Harput musikisi eseri bildiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Elazığ öğrencilerin en fazla bildiği eserlerin “Kar mı yağmış şu Harput'un başına” (%61,3) ve “yüksek minare” (%27,9) olduğu görülmektedir.

Tablo 4.13 incelendiğinde Elazığlı olmayan öğrencilerin %56,0'sının Harput musikisi dinlemediklerini, %44,0'ünün Harput musikisi dinlediklerini; Harput musikisi

dinleyen öğrencilerin %75,0'inin üç tane, %15,0'inin iki tane ve %10,0'unun ise yalnızca bir tane Harput musikisi eseri bildiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Elazığlı olmayan öğrencilerin en fazla “Kar mı yağmış şu Harput’un başına” (%9,7), “tevekte üzüm kara” (%7,5) ve “yüksek minare” (%7,5) eserlerini bildikleri görülmektedir. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak popüler kültür ürünleri olan popüler müziğin ön plana çıkarılmasının, Harput musikisini tanıtmaya ve yaymaya yönelik çalışmaların ve içeriklerin yeterli düzeyde ilgi çekememesinin ve sosyal medya araçlarında Harput musikisine yönelik içeriklerin çok düşük düzeylerde olmasının araştırmada ulaşılan bu sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

4.14. Katılımcıların Harput Musikisi Dinleme Sıklıkları, Harput Musikisiyle Tanışma Şekli ve Ebeveynlerinin Harput Musikisi Dinleme Durumlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.14. Katılımcıların Harput musikisi dinleme ve bildikleri eser sayılarına ilişkin bulgular

	Elazığlı Katılımcılar		Elazığ Dışındaki Katılımcılar		Toplam	
Harput musikisini ne sıklıkla dinlersiniz?	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Hiç	32	34,4	7	28,0	39	33,1
Nadiren	15	16,1	8	32,0	23	19,5
Ara sıra	32	34,4	10	40,0	42	35,6
Sık	9	9,7	0	0,0	9	7,6
Çok Sık	5	5,4	0	0,0	5	4,2
TOPLAM	93	100,0	25	100,0	118	100,0
Harput musikisiyle nasıl tanıştınız?						
Sosyal medyada denk geldim	14	15,1	1	4,0	15	14,0
Arkadaşım önerdi	10	10,8	2	8,0	12	11,2
Radyoda denk geldim	9	9,7	3	12,0	12	11,2
Ailem önerdi	25	26,8	1	4,0	19	17,8
Müzik sitelerinde denk geldim	7	7,5	6	24,0	9	8,4
Diğer	28	30,1	12	48,0	40	37,4
TOPLAM	93	100,0	25	100,0	107	100,0
Anne ve/veya babanız Harput musikisi dinliyor mu?						
Evet	61	65,6	7	28,0	68	57,6
Hayır	32	34,4	18	72,0	50	42,4
TOPLAM	93	100,0	25	100,0	118	100,0

Tablo 4.14 incelendiğinde katılımcıların %35,6'sının Harput musikisini ara sıra, %33,1'inin hiç, %19,5'inin nadiren, %7,6'sının sık ve %4,2'sinin de çok sık dinlediklerini;

katılımcıların %37,4'ünün diğer kaynaklardan, %17,8'inin aile önerisi, %14,0'ünün sosyal medya, %11,2'sinin arkadaş önerisi, %11,2'sinin radyo ve %8,4'ünün de müzik sitelerinden Harput musikisiyle tanıştığını ve katılımcıların %57,6'sının ebeveynlerinin Harput musikisi dinlerken, %42,4'ünün de Harput musikisi dinlemediklerini ifade ettikleri belirlenmiştir.

Tablo 4.14 incelendiğinde Elazığlı öğrencilerin %34,4'ünün ara sıra, %16,1'inin nadiren, %9,7'sinin sık ve %5,4'ünün ise çok sık Harput musikisi dinlediklerini ifade ettikleri görülürken, %34,4'ünün de Harput musikisini hiç dinlemediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin %30,1'inin diğer kaynaklar, %26,8'inin aile önerisi, %15,1'inin sosyal medya, %10,8'inin arkadaş önerisi, %9,7'sinin radyoda denk gelme ve %7,5'inin de müzik sitelerinde denk gelme yolu ile Harput musikisi ile tanıştıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin ayrıca %65,6'sının ebeveynlerinin Harput musikisi dinledikleri görülürken %34,4'ünün ebeveynlerinin Harput musikisi dinlemedikleri görülmektedir.

Tablo 4.14. incelendiğinde Elazığlı olmayan öğrencilerin %40'ının ara sıra ve %32,0'sinin nadiren Harput musikisi dinlediklerini ifade ettikleri görülürken %28,0'inin hiç Harput musikisi dinlemediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin %48,0'inin diğer kaynaklar, %24,0'ünün müzik sitelerinde denk gelme, %12,0'sinin radyoda denk gelme, %8,0'inin arkadaş önerisi, %4,0'ünün sosyal medyada denk gelme ve %4,0'ünün de aile önerisiyle Harput musikisiyle tanıştıkları; ayrıca %72,0'sinin ebeveynlerinin Harput musikisi dinlemedikleri, %28,0'inin de ebeveynlerinin Harput musikisi dinlediklerini ifade ettikleri görülmektedir. Ailelerin dinlemelerine rağmen, çocukların Harput musikisini dinlemediklerini ve bu durumun Harput musikisinin unutulmaya yüz tutan bir müzik türü olduğunu, Harput musikisini tanıtmaya ve canlandırmaya yönelik yeterli çalışmaların yapılmaması durumunda Elazığ kültürünün önemli aktarıcılarında olan Harput musikisinin zamanla yok olacağını ve bu alanda yapılacak çalışmaların önemli olduğunu göstermektedir.

4.15. Katılımcıların Kürsübaşına İlişkin Algıları ve Kürsübaşı Gecesine Katılma Durumlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.15. Katılımcıların kürsübaşına yönelik algıları ve kürsübaşı gecesine katılma durumlarına ilişkin bulgular

“Kürsübaşı gecesi” kavramı sizde neyi çağırıştırıyor? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)	Elazığ Katılımcılar		Elazığ Dışındaki Katılımcılar		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Müzik/musiki	70	75,3	23	92,0	93	78,8
Söyleşi/sohbet	41	44,1	13	52,0	54	45,8
Toplanma	41	44,1	15	60,0	56	47,5
Görsel oyun	16	17,2	2	8,0	18	15,3
Çalgı	58	62,4	17	68,0	75	63,6
Kültür	54	58,1	16	64,0	70	59,3
Elazığ	57	61,3	14	56,0	71	60,2
Harput	51	54,8	12	48,0	63	53,4
Organizasyon	28	30,1	11	44,0	39	33,1
Eğlence	42	45,2	12	48,0	54	45,8
Yöresel/mahalli uygulama	47	50,5	11	44,0	58	49,2
Halk meclisi	30	32,3	7	28,0	37	31,4
Tarih	25	26,9	5	20,0	30	25,4
Efsaneler	12	12,9	1	4,0	13	11,0
Yerel kıyafet	47	50,5	13	52,0	60	50,8
Yer minderi	35	37,6	8	32,0	43	36,4
Geleneksel bir uygulama	45	48,4	15	60,0	60	50,8
Daha önce kürsübaşı programını canlı olarak veya medya/sosyal medya aracılığıyla izlediniz mi?						
Evet	58	62,4	8	32,0	66	55,9
Hayır	35	37,6	17	68,0	52	44,1
TOPLAM	93	100,0	25	100,0	118	100,0

Tablo 4.15 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %78,8’inin kürsübaşı gecesi kavramının kendisinde müzik musiki, %63,6’sının çalgı, %60,2’sinin Elazığ, %59,3’ünün kültür, %53,4’ünün Harput, %50,8’inin yerel kıyafet, %50,8’inin geleneksel bir uygulama, %49,2’sinin yöresel/mahalli uygulama, %47,5’inin toplanma, %45,8’inin söyleşi/sohbet, %45,8’inin eğlence, %36,4’nün yer minderi, %33,1’inin organizasyon, %31,4’ünün halk meclisi, %25,4’ünün tarih, %15,3’ünün görsel oyun ve %11,0’inin de efsaneleri çağıştırdığını; katılımcıların %55,9’unun daha önce canlı olarak ya da

medya/sosyal medya aracılığıyla kürsübaşı programına katıldıklarını, %44,1'inin ise kürsübaşı programına katılmadıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 4.15 incelendiğinde araştırmaya katılan Elazığlı öğrencilerin %75,3'ünün kürsübaşı gecesi kavramının kendisinde müzik/musiki, %62,4'ünün çalgı, %61,3'ünün Elazığ, %58,1'inin kültür, %54,8'inin Harput, %50,5'inin yöresel/mahalli uygulama, %50,5'inin yerel kıyafet, %48,4'ünün geleneksel bir uygulama, %45,2'sinin eğlence, %44,1'inin söyleşi/sohbet, %44,1'inin toplanma, %37,6'sının yer minderi, %32,3'ünün halk meclisi, %30,1'inin organizasyon, %26,9'unun tarih, %17,2'sinin görsel oyun ve %12,9'unun da efsaneleri çağrıştırdığını; öğrencilerin %62,4'ünün daha önce kürsübaşı programına katıldıklarını ve %37,6'sının da daha önce kürsübaşı programına katılmadıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 4.15 incelendiğinde Elazığlı olmayan öğrencilerin %92,0'sinin kürsübaşı gecesi kavramının kendisinde müzik musiki, %68,0'inin çalgı, %64,0'ünün kültür, %60,0'ının geleneksel bir uygulama, %60,0'ının toplanma, %56,0'sının Elazığ, %52,0'sinin yerel kıyafet, %52,0'sinin söyleşi/sohbet, %48,0'inin Harput, %48,0'inin eğlence, %44,0'ünün yöresel/mahalli uygulama, %44,0'ünün organizasyon, %32,0'sinin yer minderi, %28,0'inin halk meclisi, %20,0'sinin tarih, %8,0'inin görsel oyun ve %4,0'ünün ise efsaneleri çağrıştırdığını; öğrencilerin %32,0'sinin daha önce kürsübaşı programına katıldıklarını ve %68,0'inin ise daha önce kürsübaşı gecesine katılmadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Günümüzde Elazığ'da canlı müzik hizmeti veren kuruluşların ve programların büyük bir bölümünde popüler müzik eserlerinin seslendirilmesinin, kültürümüzü barındıran Harput musikisi eserlerinin icra edildiği programların oldukça az olmasının ve kürsübaşı gecesi düzenleyen kurum ve kuruluşların sayılarının yok denecek kadar az olmasının araştırmada ulaşılan bu sonuç üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

4.16. Katılımcıların Harput Musikisi Enstrümanlarını Bilme Durumlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.16. Katılımcıların harput musikisi enstrümanlarını bilme durumlarına ilişkin bulgular

Harput musikisinde en fazla kullanılan enstrümanların biliyor musunuz?	Frekans	%
Evet	46	39,0
Kısmen	48	40,7
Hayır	24	20,3
TOPLAM	118	100,0
Harput musikisi enstrümanlarından bildiklerinizi yazınız.		
Klarnet	87	73,7
Cümbüş	74	62,7
Ud	42	35,6
Kanun	66	55,9

Tablo 4.16 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %40,7'sinin Harput musikisi enstrümanlarını kısmen bildiklerini, %39,0'unun bildiklerini ve %20,3'ünün de bilmediklerini ifade ettikleri; katılımcıların %73,7'sinin klarneti, %62,7'sinin cümbüşü, %55,9'unun kanunu ve %35,6'sının da udu bildiklerini ifade ettikleri belirlenmiştir. Örneklem grubunun tamamının müzik öğrenimi gören öğrencilerden oluşmasının farklı müzik türleri hakkında bilgi sahibi olmalarında ve farklı yörelere ait enstrümanları tanımlarında etkili olduğu düşünülmektedir.

4.17. Katılımcıların Başkaya Yörelere Ait Sohbet Toplantılarını Bilme ve Kürsübaşı Gecelerinin Diğer Toplantılardan Farklı Olma Düşüncesine Sahip Olmalarına İlişkin Bulgular

Tablo 4.17. Katılımcıların başkaya yörelere ait sohbet toplantılarını bilme ve kürsübaşı gecelerinin diğer toplantılardan farklı olma düşüncesine ilişkin bulgular

	Elazığlı Katılımcılar		Elazığ Dışındaki Katılımcılar		Toplam	
Başka yörelere ait müzikli sohbet toplantılarından bildikleriniz var mı?	f	%	f	%	f	%
Evet	25	26,9	12	48,0	37	31,4
Hayır	68	73,1	13	52,0	81	68,6
TOPLAM	93	100,0	25	100,0	118	100,0
Kürsübaşı, diğer sohbet toplantılarından farklı mıdır?						
Fark yoktur	14	15,1	3	12,0	16	13,7
Fikrim yok	35	37,6	9	36,0	44	37,2
Kısmen farklıdır	42	45,2	13	52,0	56	47,4
Tamamen farklıdır	2	2,2	0	0,0	2	1,7

Tablo 4.17 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %68,6'sının başka yörelere ait müzikli sohbet toplantılarından bildikleri olmadığını, %31,4'ünün de başka yörelere ait müzikli sohbet toplantılarından bildiklerinin olduğunu (Urfa Sıra Geceleri); katılımcıların %1,7'sinin kürsübaşı gecelerinin başka yörelere ait müzikli sohbet toplantılarından tamamen farklı olduğunu, %47,4'ünün kısmen farklı olduğunu, %37,2'sinin herhangi bir fikrinin olmadığını ve %13,7'sinin de fark olmadığını düşündüklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 4.17 incelendiğinde Elazığlı öğrencilerin %73,1'inin başka yörelere ait müzikli sohbet toplantılarından bildiklerinin olmadığını, %26,9'unun ise farklı müzikli sohbet toplantılarını bildiklerini; %45,5'sinin kürsübaşı toplantılarının diğer toplantılardan kısmen farklı olduğunu, %37,6'sının herhangi bir fikrinin olmadığını, %15,1'inin fark olmadığını ve %2,2'sinin de tamamen farklı olduğunu ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 4.17 incelendiğinde Elazığlı olmayan öğrencilerin %52,0'sinin başka yörelere ait müzikli sohbet toplantılarından bildikleri olmadığını, %48,0'inin ise başka yörelere ait müzikli sohbet toplantılarından bildiklerinin olduğunu; öğrencilerin %52,0'sinin kürsübaşı toplantılarının diğer toplantılardan kısmen farklı olduğunu, %36,0'sının fikrinin olmadığını ve %12,0'sinin de farklı olmadığını ifade ettikleri görülmektedir. Elazığ başta olmak üzere Türkiye genelinde geleneklerimizi ve kültürümüzü yansıtan yöresel müzik ve uygulamaların gençler tarafından bilinmediği, bu uygulamaların yeterli düzeyde tanıtılmadığı ve gençlerin bu uygulamalar hakkında yeterli bilgi sahibi olmamalarından dolayı söz konusu uygulamalarının hepsinin benzer uygulamalar olduğunu düşündükleri söylenebilir.

4.18. Katılımcıların Harput Musikisi Sözlerini Anlamalı Bulma, Kültürümüzü Yansıtır ve Yeterli Dinleyiciye Sahip Olmaya Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.18. Katılımcıların Harput musikisi sözlerini anlamalı bulma, kültürümüzü yansıtır ve yeterli dinleyiciye sahip olmaya yönelik görüşlerine ilişkin bulgular

	Elazığlı Katılımcılar		Elazığ Dışındaki Katılımcılar		Toplam	
Harpur musikisindeki şarkı sözlerini anlamalı buluyor musunuz?	f	%	f	%	f	%
Evet	60	64,5	17	68,0	77	65,3
Hayır	33	35,5	8	32,0	41	34,7
TOPLAM	93	100,0	25	100,0	118	100,0
Harpur musikisinin kültürümüzü yansıttığını düşünüyor musunuz?	f	%	f	%	f	%
Evet	73	78,5	21	84,0	94	79,7
Hayır	20	21,5	4	16,0	24	20,3
TOPLAM	93	100,0	25	100,0	118	100,0
Harpur musikisinin yeterli dinleyicisi olduğunu düşünüyor musunuz?	f	%	f	%	f	%
Evet	15	16,1	7	28,0	22	18,6
Hayır	78	83,9	18	72,0	96	81,4
TOPLAM	93	100,0	25	100,0	118	100,0

Tablo 4.18 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %65,3'ünün Harput musikisindeki şarkı sözlerini anlamalı bulduklarını, %34,7'sinin de anlamalı bulmadıklarını; %79,7'sinin Harput musikisinin kültürümüzü yansıttığını, %20,3'ünün de yansıtmadığını ve %71,2'sinin Harput musikisinin yeterli dinleyicisi olduğunu ve %28,8'inin de yeterli dinleyici olmadığını düşündüklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 4.18 incelendiğinde Elazığlı öğrencilerin %64,5'inin Harput musikisindeki şarkı sözlerini anlamalı buldukları, %35,5'inin anlamalı bulmadıkları; %78,5'inin Harput musikisinin kültürümüzü yansıttığını düşündükleri, %21,5'inin yansıtmadığını düşündükleri ve %83,9'unun Harput musikisinin yeterli dinleyicisi olmadığını, %16,1'inin de yeterli dinleyicisinin olduğunu düşündüklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 4.18 incelendiğinde Elazığlı olmayan öğrencilerin %68,0'inin Harput musikisindeki şarkı sözlerini anlamalı buldukları, %32,0'sinin anlamalı bulmadıkları; %84,0'ünün Harput musikisinin kültürümüzü yansıttığını düşündükleri, %16,0'sının yansıtmadığını düşündükleri ve %72,0'sinin Harput musikisinin yeterli dinleyicisi olmadığını ve %28,0'inin de yeterli dinleyicisinin olduğunu düşündüklerini ifade ettikleri görülmektedir.

4.19. Katılımcıların Elazığ'daki Otel, AVM ve Canlı Müzik Yapan Kuruluşlarda Kürsübaşı Organizasyonu Düzenlemenin Kültürel Mirasın Korunmasında ve Yaygınlaşmasında Etkili Olmasına İlişkin Bulgular

Tablo 4.19. Katılımcıların kürsübaşı organizasyonu düzenlemenin kültürel mirasın korunmasında ve yaygınlaşmasında etkili olmasına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular

	Elazığlı Katılımcılar		Elazığ Dışındaki Katılımcılar		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Elazığ'daki otellerde, canlı müzik yapan kuruluşlarda ve AVM'lerde kürsübaşı organizasyonları düzenlemek kültürel mirasın korunmasında ve yaygınlaştırılmasında etkili olur mu?						
Evet	65	69,9	19	76,0	84	71,2
Kısmen	24	25,8	6	24,0	30	25,4
Hayır	4	4,3	0	0,0	4	3,4
TOPLAM	93	100,0	25	100,0	118	100,0

Tablo 4.18 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %71,2'sinin kürsübaşı organizasyonları düzenlemenin kültürel mirasın korunmasında etkili olacağını, %25,4'ünün kısmen etkili olacağını ve %3,4'ünün de etkili olmayacağını düşündüklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 4.18 incelendiğinde Elazığlı öğrencilerin %69,9'unun kürsübaşı organizasyonları düzenlemenin kültürel mirasın korunmasında etkili olacağını, %25,8'inin kısmen etkili olacağını ve %4,3'ünün de etkili olmayacağını düşündüklerini ifade ettikleri görülmektedir.

Tablo 4.18 incelendiğinde Elazığlı olmayan öğrencilerin %76,0'sının kürsübaşı organizasyonları düzenlemenin kültürel mirasın korunmasında etkili olacağını ve %24,0'ünün kısmen etkili olacağını düşündüklerini ifade ettikleri görülmektedir. Harput'un tarihi ve sosyal yaşamına, kültürüne, örf ve geleneklerine ilişkin önemli bilgileri barındıran Harput musikisi eserlerinin günümüz Türkçesi ile yazılmasının, eserlerde genellikle günlük yaşama ilişkin olayların anlatılmasının ve Elazığ'da az da olsa hâlâ Harput kültürünü yaşayan ve yaşatmaya çalışan insanların ve kurumların çabalarının araştırmada ulaşılan bu bulgu üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsan hayatını kolaylaştıran ve günümüzde bireylerin ve toplumların vazgeçilmezleri arasında ilk sıralarda yer alan teknolojinin sağladığı birçok kolaylık ve avantajların yanı sıra aynı zamanda birtakım dezavantajları da bulunmaktadır. Bilgisayar ve internet teknolojilerindeki hızlı gelişim bireylerin ve toplumların kültürel etkileşimlerini artırsa da beraberinde kültür ve geleneklerin zamanla kaybolmasına ve popüler kültürün oluşmasına neden olmuştur. İnternet teknolojileri ile birlikte hayatımıza giren sosyal medya araçları, zamanla toplumsal ve bireysel yaşamı değiştirerek popüler kültürün etkilerinin derinden hissedildiği bir yaşam biçimini ortaya çıkarmıştır. Gençler başta olmak üzere tüm yaş gruplarındaki bireyleri doğrudan etkileyen popüler kültür, insanların öz kültürlerinden uzaklaşmalarına ve yabancılaşmalarına neden olmuştur. Bu araştırmada da popüler kültürün gençlerin Harput musikisine yönelik bilgi ve görüşleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular değerlendirilerek birtakım sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun lise düzeyinde öğrenim gören 17-20 yaş grubundaki kız öğrencilerden oluştuğu; anne ve babalarının genellikle ilkokul ve lise mezunu bireyler olduğu ve Elazığlı oldukları ve yaşamlarının büyük bir bölümünü Elazığ il merkezinde geçirdikleri belirlenmiştir. Bu bağlamda örneklem grubunun ağırlıklı olarak sosyo-ekonomik açıdan orta düzeyde olan, Elazığ kültürünün hakim olduğu bölgelerde yaşayan ve yetişen genç bireyler olduğu söylenebilir.

Araştırmada katılımcıların kitle iletişim araçlarını ağırlıklı olarak müzik dinlemek, vakit geçirmek, araştırma yapmak ve eğlenmek amacıyla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Örneklem grubunun güzel sanatlar lisesi ve konservatuvar öğrencilerinden oluşmasının müziğe olan ilgilerinin yüksek olmasında ve dolayısıyla kitle iletişim araçlarında en fazla müzik içeriklerini takip etmelerinde etkili olduğu söylenebilir. Elazığ ilinde genç yaş grubunun ilgisini çekebilecek, onları belli amaçlar doğrultusunda bilgi ve beceri edinebilecekleri ve eğlenebilecekleri okul içi ve okul dışı sosyal organizasyonların yetersiz olması, genç bireylerin sosyal ilişkileri kurabilecekleri kahvehane ve kafe vb. gibi

ortamlara yönlendirmekte ya da bu bireylerin zamanlarının büyük birçoğunu kitle iletişim araçlarıyla geçirmelerinde etkili olabilmektedir. Genç bireylerin kişilik gelişimleri açısından oldukça önemli olan sosyalleşme ihtiyaçlarının doğru ve planlı etkinliklerle karşılanmasının bireysel ve toplumsal problemlerin azaltılması açısından önemli olduğu söylenebilir. Araştırmada ayrıca erkek öğrencilerin kitle iletişim araçlarını eğlenmek ve vakit geçirmek, arkadaş edinmek amacıyla kız öğrencilere oranla daha yüksek düzeyde kullandıkları aynı şekilde üniversite öğrencilerinin de araştırma yapmak, arkadaş edinmek, kültürel yönden gelişmek ve müzik dinlemek amacıyla lise öğrencilerine oranla daha yüksek düzeyde kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda Elazığ ilinde gençlere ve diğer bireylere yönelik düzenlenebilecek müzik, kültür, spor, sanat vb. gibi etkinliklerin hem bireylerin sosyal medya ve kitle iletişim araçlarında geçirebilecekleri vakitlerin ve dolayısıyla bu anlamda zararlı medya içeriklerinin etkilerinin azaltılmasında hem de ilin kültürel özelliklerinin genç nesillere aktarılmasında etkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin büyük bir bölümünün kitle iletişim araçlarını kullanım sürelerinin ağırlıklı olarak 2-7 saat arasında değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Bilgisayar ve akıllı telefon teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte eğitimden sağlığa, sanayiden ticarete kadar yaşamın tüm alanında yaygın bir şekilde kullanılan internet günümüzde genç yaş grubundaki bireylerin vazgeçilmezleri haline gelmiştir. Akıllı telefonlarla birlikte zaman ve mekan kısıtlaması olmaksızın her an her yerde internet erişimine sahip olabilen bireyler, zamanlarının büyük çoğunluğunu çeşitli internet uygulamaları, oyunlar ve diğer online platformlarda geçirmektedirler. İnternet ortamları popüler kültürün ortaya çıkmasında ve yayılmasında oldukça önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda araştırmaya katılan bireylerin internet kullanım sürelerinin oldukça fazla olduğu ve bu bağlamda popüler kültürden etkilendikleri söylenebilir.

Araştırmada öğrencilerin en fazla müzik, dizi, haber, belgesel ve sinema içeriklerini takip ettikleri; erkek öğrencilerin en fazla müzik, haber, dizi, belgesel ve sinema; kız öğrencilerin ise en fazla müzik, dizi, haber ve belgesel; üniversite öğrencilerinin en fazla müzik, haber, belgesel, sinema, dizi; lise öğrencilerinin ise müzik, dizi, haber ve belgesel içeriklerini takip ettikleri ve öğrencilerin büyük bir bölümünün kendilerine müzik ve sanat-sinema alanlarından birini rol model olarak benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin güzel sanatlar lisesi müzik bölümü ve konservatuvar öğrencileri oldukları göz önünde bulundurulduğunda, müziğe olan ilgilerinin bu sonucun

ortaya çıkmasında etkili olduğu söylenebilir. Popüler kültürün toplumun tüm kesimlerinde yayılmasında önemli rol oynayan sinema filmleri ve TV dizileri genç kitle tarafından yakından takip edilmekte ve popüler kültürü benimsemelerinde oldukça etkili olabilmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin popüler kültürü üreten ve yayan medya içeriklerini takip ettiklerinden, popüler kültürü benimsedikleri söylenebilir.

Araştırmada katılımcıların alışverişlerinde ürünlerin ilk olarak en fazla ihtiyaçlarını karşılama düzeyine, fiyatına ve görünüşüne dikkat ettikleri ve öğrencilerin büyük bir bölümünün gelecekteki yaşamlarında başarılı ve zengin bir kişi olmayı istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Tüketim isteğinin oldukça yüksek olduğu günümüz toplumlarında, egemen güçler ve kapitalist düşünceler eliyle bir tüketim ağı oluşturulmuş ve insanlar bu tüketiminin ağına hızlı bir şekilde sürüklenmiştir. Genç nesiller başta olmak üzere günümüzde toplumun birçok kesiminin temel amacı haline gelen tüketme arzusu, bireylerin ve toplumların mutluluk kaynağını oluşturmaktadır. Günümüz toplumunun önemli hastalıklarından biri haline gelen tüketim, insanların ihtiyaçlarını karşılama faaliyetinin yanı sıra aynı zamanda boş zamanlarını geçirme, eğlenme ve sosyal çevresiyle buluşma gibi eylemlerini gerçekleştirdiği faaliyetlerden biri haline gelmiştir. Bu durum insanların ürün satın alırken dikkat ettiği noktaların da farklılaşmasına neden olmuştur. Günümüzde genç kitle başta olmak üzere marka ürünlerin bir sosyal statü göstergesi olarak nitelendirilmesi, bireylerin ürün tercihlerinde marka ve ürünün görünümünün önemsenmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda popüler kültürün, araştırmaya katılan bireylerin ürün satın alma davranışları ve tercihleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmada öğrencilerin büyük bir bölümünün müzik dinleme sıklıklarının yüksek düzeyde olduğu; dinledikleri müzik türüne göre en fazla Türk Halk Müziği, arabesk, Türk Sanat Müziği ve Türkçe pop müzik türlerini dinledikleri ve Müslüm Gürses, Sezen Aksu ve Neşet Ertaş'ın en fazla dinlenen sanatçılar olduğu, Elazığ'ın öz kültürünü içeren Harput Musikisi dinleme oranının ise oldukça düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Teknolojik gelişmeler ve internet kullanımının yaygınlaşmasına bağlı olarak hızla yayılan ve genç kitle başta olmak üzere toplumun hemen hemen tamamını etkileyen popüler kültür, bireylerin ve toplumların yaşamlarının birçok alanında etkili olmasının yanı sıra aynı zamanda müzik tercihlerini doğrudan etkileyebilmektedir. Müzik, toplumların kültürel öğelerini içerisinde barındıran ve kültürün nesilden nesile aktarılmasını sağlayan en önemli araçlardan birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda popüler kültürün etkisiyle ortaya

ıkan popüler müzik türleri genç kitle tarafından yakından takip edilmekte ve bu durum genç bireylerin öz kültürlerini içeren ve yansıtan müzik türlerine yabancılaşmalarına ve dinlememelerine neden olabilmektedir. Sosyal medya olmak üzere internet ve diğerk medya araçları tarafından beslenen platformlarda popüler müzik ürünlerinin ön plana çıkarılmasının araştırmada ulaşılan bu bulgunun ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada ğrencilerin tamamına yakın bir bölümünün en az bir enstrüman çalabildikleri; bağlama ve kemanın en fazla alınan enstrüman türü olduğu ve öğrencilerin çok az bir bölümünün maddi gelir elde edebilecekleri programlarda müzisyenlik yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Örneklem grubunun güzel sanatlar lisesi ve konservatuar bölümü öğrencilerinden oluşmasının araştırmada ulaşılan bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Harput Musikisini dinleyen öğrencilerin çoğunun klarnet alan ve maddi kazanç elde edebileceği programlara giden öğrenciler oluştırmaktadır. Bu durum Harput musikisi dinleyen öğrencilerin bir kısmının Harput musikisini beğendikleri için değil, para kazanmak için dinlediklerini göstermektedir.

Araştırmada ğrencilerin çok büyük bir bölümünün internet ortamında müzik dinledikleri, müzik yarışmalarını takip ettikleri ve müzik yarışmalarına katılmayı düşünmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Günümüzde internet ve GSM teknolojilerine bağlı olarak gelişen “Youtube”, “Facebook”, “İnstagram”, “Tiktok” vs. gibi diğital içerik oluştırma ve paylaşma uygulamalarında en yeni içeriklere ulaşılabilmesinin, son dönemlerde profesyonel sanatçıların da kliplerini ve eserlerini bu uygulamalar üzerinde paylaşmalarının ve TV programlarında yayınlanan müzik yarışmalarının geniş kitleler tarafından takip edilmesinin araştırmada ulaşılan bu sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada ğrencilerin büyük çoğunluğunun Harput musikisi dinlemedikleri; Elazığlı ğrencilerin Harput musikisi dinleme düzeylerinin; Elazığlı olmayan öğrencilere oranla nispeten daha yüksek düzeyde olduğu; öğrencilerin büyük bir bölümünün en az üç tane Harput musikisi eseri bildikleri ve “Kar mı Yağmış şu Harput’un Başına”, “Yüksek Minare” ve “Tevekte zm Kara” adlı eserlerin en fazla bilinen eserler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elazığ kültürünü içerisinde barındıran ve kültürün gelecekk nesillere aktarılmasında önemli rol oynayan Harput musikisinin son dönemlerde gençler tarafından oldukça düşük düzeylerde dinlendiği; Elazığ’da yaşayan ve Elazığlı olan öğrenciler

tarafından dahi dinlenme düzeyinin oldukça düşük olduğu araştırma sonucunda görülmektedir. Araştırmanın örneklem grubunun tamamının müzik öğretmeni adaylarından oluştuğu ve bu bireylerin Harput musikisini ve dolayısıyla Harput kültürünü gelecek nesillere aktaracak bireyler olduğu göz önünde bulundurulduğunda; örneklem grubunun büyük bir bölümünün Harput musikisini dinlememeleri ve popüler kültürün etkisiyle öz kültürlerine yabancılaşmaları, Harput musikisinin gelecek nesillere aktarılamamasına ve Harput kültürünün zaman içerisinde yok olmasına neden olacağı söylenebilir. Bu durumun yanı sıra aynı zamanda teknolojik gelişmelere bağlı olarak popüler kültür ürünleri olan popüler müziğin ön plana çıkarılmasının, Harput musikisini tanıtmaya ve yaymaya yönelik çalışmaların ve içeriklerin yeterli düzeyde ilgi çekememesinin ve sosyal medya araçlarında Harput musikisine yönelik içeriklerin çok düşük düzeylerde olmasının da araştırmada ulaşılan bu sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada katılımcıların büyük bir bölümünün Harput musikisini ara sıra dinledikleri veya hiç dinlemedikleri, Harput musikisi dinlenme düzeyinin hem Elazığlı hem de Elazığlı olmayan öğrencilerde oldukça düşük olduğu; öğrencilerin büyük bir bölümünün diğer kaynaklar, aile ve sosyal medya aracılığıyla Harput musikisiyle tanıştığı ve ebeveynlerinin Harput musikisi dinledikleri sonucuna ulaşılmıştır. TV, sosyal medya araçları ve internet ortamlarında popüler kültürün ürünlerinden olan popüler müzik türlerinin ön plana çıkarılmasının, müzikli ortamlarda çoğunlukla popüler müzik eserlerinin icra edilmesinin ve Harput musikisinin icra edildikleri alanların ve tanıtımlarının sınırlı olmasının araştırmada ulaşılan bu sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu sonuca göre ailelerin dinlemelerine rağmen, çocukların Harput musikisini dinlemediklerini ve bu durumun Harput musikisinin unutulmaya yüz tutan bir müzik türü olduğunu, Harput musikisini tanıtmaya ve canlandırmaya yönelik yeterli çalışmaların yapılmaması durumunda Elazığ kültürünün önemli aktarıcılarında olan Harput musikisinin zamanla yok olacağını ve bu alanda yapılacak çalışmaların önemli olduğunu göstermektedir.

Elazığ kültürünün önemli aktarım araçlarından biri olan kürsübaşı gecelerinin bireylerde genel olarak müzik/musiki, çalgı, Elazığ, kültür, Harput, yerel kıyafet, geleneksel bir uygulama ve yöresel/mahalli uygulama kavramlarını çağrıştırdığı; Elazığlı öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun daha önce kürsübaşı programına katılım sağladıkları veya medya aracılığıyla izledikleri; Elazığlı olmayan öğrencilerin ise

kürsübaşı programına daha önce katılmadıkları; büyük çoğunluğunun Harput musikisi enstrümanlarına ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve klarnet ve cümbüşün en fazla bilinen Harput musikisi enstrümanları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Günümüzde Elazığ'da canlı müzik hizmeti veren kuruluşların ve programların büyük bir bölümünde popüler müzik eserlerinin seslendirilmesinin, kültürümüzü barındıran Harput musikisi eserlerinin icra edildiği programların oldukça az olmasının ve kürsübaşı gecesi düzenleyen kurum ve kuruluşların sayılarının yok denecek kadar az olmasının araştırmada ulaşılan bu sonuç üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmada öğrencilerin büyük bir bölümünün başka yörelere ait geleneksel müzik toplantılarına ilişkin bilgilerinin olmadığı; örneklem grubunun büyük çoğunluğunun herhangi bir fikri olmasa da kürsübaşı gecelerinin diğer yörelere ait sohbet toplantılarından kısmen farklı olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda Elazığ başta olmak üzere Türkiye genelinde geleneklerimizi ve kültürümüzü yansıtan yöresel müzik ve uygulamaların gençler tarafından bilinmediği, bu uygulamaların yeterli düzeyde tanıtılmadığı ve gençlerin bu uygulamalar hakkında yeterli bilgi sahibi olmamalarından dolayı söz konusu uygulamalarının hepsinin benzer uygulamalar olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Araştırmada ulaşılan bir diğer önemli sonuç ise öğrencilerin büyük bir bölümünün Harput musikisindeki şarkı sözlerini anlamlı bulduklarını, Harput musikisinin kültürümüzü yansıttığını ve yeterli düzeyde dinleyicisinin olmadığını; AVM, otel ve diğer canlı müzik yapan ortamlarda kürsübaşı organizasyonları düzenlemenin kürsübaşı ve Harput musikisine yönelik farkındalığı ve bilinçlenmeyi sağlamada etkili olacağını düşünmeleridir. Harput'un tarihi ve sosyal yaşamına, kültürüne, örf ve geleneklerine ilişkin önemli bilgileri barındıran Harput musikisi eserlerinin günümüz Türkçesi ile yazılmasının, eserlerde genellikle günlük yaşama ilişkin olayların anlatılmasının ve Elazığ'da az da olsa hâlâ Harput kültürünü yaşayan ve yaşatmaya çalışan insanların ve kurumların çabalarının araştırmada ulaşılan bu bulgu üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada ulaşılan bu sonuçlara göre aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Araştırmada öğrencilerin kitle iletişim araçlarına oldukça fazla zaman ayırdıkları ve çoğunlukla eğlenmek, sosyalleşmek ve kültürel yönden gelişmek amacıyla kitle iletişim araçlarını kullandıklarını ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda üniversiteler başta olmak üzere valilikler, belediyeler,

kültür turizm il müdürlükleri ve diğer kurum ve kuruluşlar tarafından Elazığ kültürünün tanıtımına yönelik müzik, spor, sanat, kültür vb. sosyal etkinliklerin düzenlenmesinin kitle iletişim araçlarında geçirebilecekleri sürelerin azaltılmasında ve dolayısıyla Harput musikisinin tanıtımında etkili olabileceği düşünülmektedir.

2. Araştırmada katılımcıların kitle iletişim araçlarına oldukça fazla zaman ayırdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda genç kitlesinin ilgisini çekebilecek sosyal ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesinin, öğrencilerin ilgilerinin yönlendirilmesinde etkili olabileceği düşünülmektedir.
3. Araştırmada öğrencilerin müzik, dizi, sinema, haber ve belgesel türü içerikleri genellikle takip ettikleri ve kendilerine çoğunlukla müzik ve sanat-sinema alanlarından rol model edindikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda kürsübaşı geceleri düzenlenerek öncelikle kültürel aktarım görevini üstlenen müzik öğretmenleri başta olmak üzere tüm gençler ve diğer yaş gruplarında yer alan bireylerin davet edilip kültürün devam ettirilmesi ve Harput musikisi ve kürsübaşı gecelerinin tanıtımına yönelik içeriklerin kitle iletişim araçları başta olmak üzere çeşitli ortamlarda tanıtımlarının yapılmasının öğrencilerin ilgilerinin çekilmesinde etkili olacağı söylenebilir.
4. Araştırmada popüler kültürün öğrencilerin ürün satın alma davranışları üzerinde etkili olduğu ve tüketim odaklı bir yaşam tarzına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda öğrencilerin hem eğlenebilecekleri hem de üretebilecekleri ortamlar oluşturulmasının Elazığ'ın sosyo-kültürel yapısının öğrenciler tarafından benimsenmesinde ve tüketim odaklı yaşam tarzlarının asgari düzeye indirilmesinde etkili olacağı düşünülmektedir.
5. Araştırmada öğrencilerin sıklıkla müzik dinledikleri ve Harput musikisi dinleme oranlarının ise oldukça düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. “Youtube”, “Tiktok”, “Facebook”, “Instagram” vb. gibi sosyal medya içerikleri günümüz toplumlarının ve bireylerin farklı içeriklere ulaşabilmek amacıyla yaygın olarak kullandıkları önemli araçların başında gelmektedir. Bu bağlamda belediye, valilik vb. gibi kurum ve kuruluşlar tarafından Elazığ, Harput Musikisi ve kürsübaşı geleneğini tanıtmaya ve sevdirmeye yönelik içerikleri hazırlanmasının ve sunulmasının gençlerde farkındalık oluşturulması açısından

etkili olabileceği düşünülmektedir. Harput musikisinin genç kitle başta olmak üzere geniş kitlelere tanıtılması amacıyla platformlar oluşturularak, halka açık alanlarda tanıtımlar yapılmasının, halkın bu alanda ilgilerinin çekilmesinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

6. Araştırmada öğrencilerin büyük bir bölümünün enstrüman çalabildikleri, bağlama ve kemanın ise en fazla çalınan enstrüman türleri olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda güzel sanatlar ve konservatuar öğrencilerinin katılım sağlayabilecekleri kürsübaşı geceleri ve Harput musikisi icra edilen ortamların oluşturulmasının bireylerin farkındalıklarının oluşturulması açısından etkili olabileceği söylenebilir.
7. Araştırmada öğrencilerin Harput musikisi dinleme düzeylerinin oldukça düşük olduğu; Elazığlı olan öğrencilerin Harput musikisi dinleme oranlarının Elazığlı olmayan öğrencilere oranla nispeten yüksek olmasına rağmen yine de birçoğu tarafından dinlenilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda kürsübaşı ve Harput musikisi geleneğinin yaşatılması açısından Harput mahallesindeki tarihi mekanlar dışında Elazığ'daki farklı sosyo-kültürel ve ekonomik kitlelere hitap eden ortamlarda Harput musikisine yer verilmesinin ve belli periyotlarda bu organizasyonların gerçekleştirilmesinin etkili olabileceği söylenebilir.
8. Araştırmada Elazığlı olmayan öğrenciler başta olmak üzere öğrencilerin büyük bir bölümünün Harput Musikisi ve kürsübaşı geceleri hakkında sınırlı bilgiye sahip oldukları ve büyük bir bölümünün yalnızca sosyal medya olmak üzere medya araçları vasıtasıyla Harput musikisi ve kürsübaşı etkinliklerine ilişkin içeriklere ulaştığını ifade ettikleri belirlenmiştir. Elazığ Valiliği, belediye, gençlik ve spor il müdürlüğü, üniversite ve sivil toplum kuruluşları gibi kurum ve kuruluşlar vasıtasıyla konser, şenlik vb. gibi etkinlikler düzenlenerek Harput musikisi ve kürsübaşı gecesi etkinlikleri uygulanmasının gençler başta olmak üzere toplumsal farkındalığın artırılmasında etkili olacağı düşünülmektedir.
9. Elazığlı olmayan öğrencilerin Harput musikisi ve kürsübaşı geceleri hakkındaki bilgi düzeylerinin oldukça düşük olduğu, büyük bir bölümünün yalnızca radyo ya da medya araçlarından gördüğü belirlenmiştir. Bu bağlamda KYK yurtları başta olmak üzere öğrenci yurtlarında belli aralıklarla kürsübaşı geceleri

düzenlenmesinin ve Harput musikisi yayını yapılmasının bu öğrencilerde farkındalık oluşturmaları açısından etkili olacağı söylenebilir.

10. Elazığ ilinde faaliyet gösteren musiki cemiyetlerinin Harput musikisi ve kürsübaşı gecelerini tanıtmaya yönelik çalışmaları desteklenerek Harput kültürünün tanıtılmasına yönelik çalışmaların artırılmasının, Harput musikisi ve kürsübaşı geleneğinin toplumun tüm kesimine aktarılması açısından etkili olacağı düşünülmektedir.
11. Ulusal ve yerel düzeyde yayın yapan Elazığ TV'lerinin haftanın belirli günlerinde kürsübaşı ve Harput musikisi programları düzenlemelerinin Elazığ ili ve Türkiye genelinde Harput musikisi ve kürsübaşı geleneğinin tanıtılması açısından etkili olacağı düşünülmektedir.
12. Harput musikisi ve kürsübaşı geleneğine yönelik akademik çalışma sayılarının artırılmasının ve bu bağlamda sonuçların Elazığ TV'lerinde yayınlanan tartışma programlarında sunulmasının hem akademik camiada hem de toplum genelinde Harput musikisi ve kürsübaşı geleneğinin tanıtılmasında etkili olacağı düşünülmektedir.
13. Harput musikisi ve kürsübaşı geleneği programlarında devlet konservatuvarı ve güzel sanatlar lisesi müzik bölümü öğrencilerinin görev almalarının teşvik edilmesinin, öğrencilerde farkındalık oluşturulması ve bu yöndeki çabalarının artırılması açısından etkili olabileceği düşünülmektedir.
14. Devlet konservatuvarı ve güzel sanatlar lisesi müzik bölümü öğretim programlarında geçmişte olduğu gibi yeniden Harput musikisi derslerine yer verilmesinin, gençlerin Harput musikisine yönelik ilgilerinin ve bilgi düzeylerinin artırılmasında etkili olabileceği düşünülmektedir.

6. KAYNAKLAR

- Adorno, T.W.** (2005). *Minima Moralia* (Çev.: A. Doğukan, O. Koçak), Metis Yayınları, İstanbul.
- Akbıyık, A.** (2018). Şanlıurfa'dan Elazığ'a Sıra Gecesinden Kürsübaşına, 29-42, *Elazığ Belediyesi - Türkiye Yazarlar Birliği Şehir Kültürü ve Kültürlü Şehir Sempozyumu, Elazığ Belediyesi Yayınları*, Elazığ.
- Akkol, M.L.** (2018). Müzik sosyolojisinde T.W. Adorno'nun yeri, *Alternatif Politika*, 10(1), 111-130.
- Alemdar, K., Erdoğan, İ.** (2005). *Popüler Kültür ve İletişim* (2. Baskı), Pozitif Matbaacılık, Ankara.
- Alpagut, U.** (2005). Otantikten klasiğe müzik kültüründe gelişim, değişim ve kurtarıcının eleştirisi, *Folklor/Edebiyat*, 42(2), 115-120.
- Ar, H.** (2015). *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Turist Rehberlerinin Rolü*, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Arabacı, T.** (2000). *Harput/Elazığ Türküleri*, Pan Yayıncılık, İstanbul.
- Artukoğlu, N.** (2013). *Popüler kültür ve moda etkileşimi*, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atlı, S.** (2018). Türkiye'deki geleneksel sohbet toplantıları üzerine bir değerlendirme, *Milli Folklor*, 30(117), 88-101.
- Aydar, D.** (2014). Popüler kültür ve müzik üzerine, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(33), 800-807.
- Aydar, D.** (2016). Popüler kültür ve müzik üzerine, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(33), 800-807.
- Aydın Öztürk, T.** (2020). Sosyolojide Müzik: Frankfurt Okulu, Adorno ve Kültür Endüstrisi, *GSED*, 26(45), 527-534.
- Aydoğan, F.** (2004). Popüler kültür ve popüler müzik, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 20(42), 209-218.

- Azar, B.** (2015). Folklor-şiiir ve cenani dökmece, *Uluslararası Harput'a Değer Katan Şahsiyetler Sempozyumu*, Elazığ 14-16 Mayıs 2015. 265-274.
- Baltacı, A.** (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Bıçak, R.** (2015). Hafız Osman Öge, *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi. Uluslararası Harput'a Değer Katan Şahsiyetler Sempozyumu*, Elazığ 14-16 Mayıs 2015, 413-421.
- Bican, Z.** (2014). Kara erik çağala, *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 23-27.
- Birekul, M.** (2015). Popüler kültür ve müzikte anlam kaybı, *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Akademik İncelemeler Dergisi*, 10(1) 155-180.
- Coşgun, M.** (2012). Popüler kültür ve tüketim toplumu, *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 837-850.
- Çağan, K.** (2003). *Popüler Kültür ve Sanat*, Altınküre Yayınları, Ankara.
- Çerezcioglu, A.B.** (2014). Popüler müzik ve gençlik kültürü, *TSA Dergisi*, 18(2), 11-26.
- Çiftçi, E.** (2010). Popüler kültür, popüler müzik ve müzik eğitimi, *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 149-161.
- Çimtay, K.** (2013). *Hikâyeleri ve Makamlarıyla Harput Mûsikîsi Nota Albümü*, Elazığ Belediyesi Elazığ Kitaplığı Projesi Kültür Yayınları Müzik Serisi, Elazığ.
- Çokluk, Ö.S., Şekercioglu, G., Büyükoztürk, S.** (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları*, Egem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Recro Digital Marketing** (2021). *Dijital 2021 Raporunda Türkiye ve Dünyada İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Karşılaştırması, Ocak 2021*, Erişim Adresi: <https://recrodigital.com/dijital-2021-raporunda-turkiye-ve-dunyada-internet-ve-sosyal-medya-kullanimi-karsilastirmasi-ocak-2021/#:~:text=T%C3%BCrkiye'de%20internet%20ge%C3%A7irilen%20g%C3%BCnl%C3%BCk,saat%2054%20dakika%20internet%20ge%C3%A7iriliyor>, Erişim Tarihi: 31.05.2022.
- Doğu, S.** (2021). *Sosyoloji 1*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.

- Durgeç, P.** (2009). *Popüler Kültür Bağlamında Mizah Dergilerinin Değişen İşlevi: Penguen Dergisi*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Durgun, Ş.** (2005). *Türkiye’de Devletçi Gelenek ve Müzik*, Alter Yayınları, Ankara.
- Efe, M., Sonsel, Ö.B.** (2019). Türkiye’de Dinlenen Popüler Müziklerin İncelenmesi: Spotify Örneği, *İDİL*, 60, 975-983.
- Efe, M., Sonsel, Ö.B.** (2019). Türkiye’de dinlenen popüler müziklerin incelenmesi: spotify örneği, *İDİL*, 975-983.
- Ege, G.** (2019). Kültürel Miras Olarak Geleneksel Müzik Kültürlerinin Anlaşılması Ve Korunması, “Geleneksel Türk Sanat Müziği” ve “Geleneksel Kore Müziği”, *EJMD*, 14, 230-238.
- Ekici, M., Fedakâr P.** (2013). Ege Üniversitesi deneyimleriyle somut olmayan kültürel mirası yaşatarak koruma, *Milli Folklor*, 25(100), 50-60.
- Ekici, S.** (2009). *Elazığ Harput Müziği*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Ekim, G.** (2012). Coro Bozo ve Anadolu’daki sohbet toplantılarında görülebilen benzerlikler, *Akademik Bakış*, (30), 1-16.
- Ercins, G.** (2009). Türkiye’de popüler kültür görünümüleri ve gençliğe yansımaları, VI. *Ulusal Sosyoloji Kongresi*, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Erdoğan, İ.** (2004). *Popüler Kültür*, MEB Yayınları, Ankara.
- Erdoğan, İ.** (2004). Popüler kültürün ne olduğu üzerine, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Dergisi*, 5(57), 1-18.
- Erdoğan, H.A.** (2009). *Günümüz kitle iletişim araçlarının görünen ve görünmeyen yüzü: Türkiye örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Eroğlu, T.** (2017). Türk halk müziğinin Türkiye’deki coğrafi bölgelere göre temel özellikleri bakımından incelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(41), 513-527.
- Erol, A.** (2009). *Popüler Müziği Anlamak (Kültürel Kimlik Bağlamında Popüler Müzikte Anlam)*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

- Fiske, J.** (2012). *Popüler Kültürü Anlamak*, (Çev.: S. İrvan), Parşömen Yayıncılık, İstanbul.
- Gans, A.H.** (2005). *Popüler Kültür ve Yüksek Kültür* (Çev: E. İncirlioğlu), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Güllüoğlu, Ö.** (2012). Bir kitle iletişim aracı olarak televizyonun popüler kültür ürünlerini benimsetme ve yayma işlevi üzerine bir değerlendirme, *Global Media Journal*, Bahar Sayısı, 64-86.
- Günay, E.** (2006). *Müzik Sosyolojisi*, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Güven, U.Z., Ergur, A.** (2014). Dünyada ve Türkiye’de Müzik Sosyolojisinin Yeri ve Gelişimi, *Sosyoloji Dergisi*, 29(2), 1-19.
- Horkheimer, M., Adorno, T.W.** (2014). *Aydınlanmanın Diyalektiği*, Kabalcı Yayınları, İstanbul.
- Günbayı, İ., Işık, Ö.** (2017). Kitle iletişim araçlarının eğitime etkilerine ilişkin yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri: bir durum çalışması, *Akdeniz İletişim Dergisi*, 1, 105-139.
- İnan, N.** (2013). *Popüler Kültür Ekseninde Futbol: Türkiye’de Televizyon Reklamlarındaki Futbolcu Kimliklerinin Sunumu*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kan, Ç.** (2011). Sosyal bilgiler dersi ve popüler kültür, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(40), 37-43.
- Kaniyolu, C.E.** (2010). *Popüler Müzikte Din Teması: “Yeşil Pop”* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Kaplan, A.** (2005). *Kültürel Müzikoloji*, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Karaduman, N.** (2017). Popüler kültürün oluşmasında ve aktarılmasında sosyal medyanın rolü, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XLIII(2), 7-27.
- Karkın, M., İmik, Ü.** (2010). Harput müzik kültürü, *Sanat Dergisi*, 17(1), 1-6.
- Karpat, K.H.** (2011). *Türk Siyasi Tarihi: Siyasal Sistemin Evrimi*, Timaş Yayınları, İstanbul.

- Kaya, K., Tuna, M.** (2010). Popüler kültürün ilköğretim çağındaki çocukların aile içi ilişkilerine etkileri, *SDK Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 237-256.
- Kılıç, O.** (2007). Harputlu Hacı Osman'ın 1725 tarihli terekesi ve düşündürdükleri. *Turkish Studies*. 2(1), 17-28.
- Kivisto, P.** (2008). *Sosyolojinin Temel Kavramları*, (Çev.: İ. Çapçioğlu ve S. Yavuz), Birleşik Yayınevi, Ankara.
- Koca, E., Koç, F.** (2010). Gençlerin dinledikleri müzik türlerinin giyim tarzlarına etkisi, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(2), 37-49.
- Koç, C.** (2015). *Popüler Müzik Kültürünün Lise Gençliğine Etkileri (Kocaeli İli/İzmit İlçesi Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koçer, B.** (2014). *“Kürsübaşı” Uygulamalarında Yer Alan Müziklerin Tür ve Biçim Yönünden İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Kuçlu, E.** (2020). *Kültürel Bir Meta Olarak Müzik: 90'lar Sonrası Pop Müzik Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Kuyucu, M.** (2019). Gençlerin Türkiye’de üretilen televizyon dizilerine yönelik tutumları ve dizi tüketim faktörlerinin analizi, *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 5(2), 558-599.
- Memişoğlu, F.** (1988). *Harput Ahengi*, Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı Yayınları, Ankara.
- Mertens, D.M.** (2014). *Research and Evaluation in Education and Psychology: Integrating Diversity With Quantitative, Qualitative and Mixed Methods*. New York: Sage.
- Mustan Dönmez, B.** (2015). *Müziğin Kökeni Üzerine: Müziğin Etimolojisi, Ontolojisi, Tanımı, Oluşumu, Bağlamları ve İşlevleri Üzerine Bir Değerlendirme*, Gece Kitaplığı, Ankara.
- Mutlu, E.** (2015). *Globalleşme Popüler Kültür ve Medya*, Ütopya Yayınları, Ankara.

- Neuman, L.W.** (2014). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches* (Seventh Ed.), Essex: Pearson Education Limited.
- Öcal, M.** (2013). Türk halk müziğimizde toplu çalma söyleme geleneği, *Folklor/Edebiyat*, 19(75), 129-157.
- Özbek, M.** (2010). *Popüler Kültür ve Orhan Gencebay Arabeski*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Özdemir, F.** (2007). *Popüler Müzik Kültürünün Tipografiye Yansımaları*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Özden, Ö.** (2010). *Üniversite Öğrencilerinin Popüler Kültür ve Popüler Müzikle İlgili Görüşleri*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özgan, H., Arslan, M.C., Kara, M.** (2014). Popüler Kültürün Öğrenci Davranışları Üzerinde Algılanan Etkisi, *Ekev Akademi Dergisi*. Yıl:18, Sayı:58, 469-484.
- Özkan, Ö.** (2017). Türk toplumunda geleneksel değerlerin popüler kültür üzerinden dönüşümü, *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 12(24), 131-142.
- Öztürk, M.** (2008). *20. Yüzyılda Harput'ta Yaşamış Olan Mahalli Musiki Sanatçılarının İcra Mukayeseleri*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Paker, K.O.** (2008). Popüler müzik, günlük ideoloji ve benlik inşası: Sezen Aksu şarkıları üzerinden bir inceleme, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 34, 87-107.
- Sağır, A., Öztürk, B.** (2015). Sosyolojik Bağlamda Müzik ve Kimlik: Karabük Üniversitesi Örneği, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 121-154.
- Sağlam, A.** (2009). *Türk Musiki/Müzik Devrimi*, Alfa Akademi, Bursa.
- Sakallı, E.** (2014). Türkçe popüler kültür, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3(2), 307-317.
- Sarı, Ü.** (2006). *Kitle Kültürü Ve Popüler Kültür Bağlamında, Kitle İletişim Araçlarının Kitle Kültürüne Etkileri: Örnek Olarak Popstar Türkiye Yarışması*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Say, A.** (2003). *Müzik Tarihi*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara.

- Sert, F.** (2017). Elazığ Harput türküleri üzerine bir inceleme, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(1), 65-68.
- Sevimli, D.** (2009). *Popüler Kültür İçerisindeki Rock Müzik Topluluklarının Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi 9., 10. Sınıf Öğrencilerinin Resimlerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Smith, P.** (2005). *Kültürel Kuram*, (Çev.: İ. Gündoğdu), Babil Yayınları, İstanbul.
- Sönmez, T.G.** (2017). *Uygur Meşrepleri Üzerine Bir İnceleme*, Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Sunguroğlu, İ.** (1959). *Harput Yollarında*. 2. Cilt. Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı Yayınları, Elazığ.
- Sunguroğlu, İ.** (1968). *Harput Yollarında*, 4. Cilt, Özaydın Matbaası, İstanbul.
- Şentuna, M.** (2013). Gençlik, pop-spor kültürü ve olimpiyatlar, *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 114-121.
- Tam, B.** (2010). *Popüler Kültür Bağlamında Türk Sanat Müziği'nin Toplumsal Konumu ve Yaygınlık Derecesi*, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taşbilek, Ş.** (2012). *Elazığ Müzik Kültürü Cilt I-II*, Başarı Dergisi Yayınları, Bursa.
- TDK**, (2021). *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*, Erişim Adresi: www.tdk.gov.tr,
- Tekelioğlu, O.** (2006). *Pop yazılar: varoştan merkeze yürüyen "halk zevki"*, Telos Yayınları, İstanbul.
- Tuna, M.** (2008). *İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Popüler Kültürün Rolü (Isparta Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Turhan, S., Taşbilek, Ş.** (2009). *Elazığ-Harput Havaları*, Elazığ Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara.
- Turhan, S., Akbıyık, A., Kurtoğlu, M., Küzeci, Ş.** (2018). *Müziğin İzinde Üç Kardeş Şehir: Harput/Elazığ-Şanlıurfa-Kerkük*, Yediz Ofset Matbaacılık, İstanbul.
- Türkmenoğlu, D.** (2008). Toplumsal ve kültürel değişim sürecinde pop sanatı, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 95-101.

- Ünal, M.A.** (2010). *İslam Ansiklopedisi*, C. 16, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Varol, S.F.** (2012). Kitle iletişim araçlarındaki eğlence içeriklerine ilişkin kuramsal yaklaşımlar hakkında bir değerlendirme, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 11(43), 141-161.
- Varol, S.F., Tayanç, N.K.** (2017). Popüler aramalar, popüler kültür ve kültürel küreselleşme, *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(1), 132-146.
- Yalçın, M.** (2012). *Karga Zariif*, Can Sanat Yayınları, İstanbul.
- Yıldırım, Ö.** (2014). Müzik nereye gidiyor, *IV. Hisarlı Ahmet Sempozyumu*, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Yılmaz, M.A.** (2019). *Geleneksel bir sohbet toplantısı: kürsübaşı sohbetleri*, *Journal of World of Turks*, 11(1), 7-21.
- Yüzer, T.V.** (2006). Günlük yaşamda internet ve medya ilişkileri,
- Zorlu, Y.** (2016). Türkiye’de bir popüler kültür aracı olarak televizyon, *Erciyes İletişim Dergisi*, 4(3), 84-98.

7. EKLER

7.1. Tez Orijinallik Raporu

7.2. Ölçek Formu

ANKET FORMU

Sevgili Öğrenciler,

Bu form “Müzik Sosyolojisi Bağlamında Popüler Kültür ve Harput Musikisi” adlı Yüksek Lisans tezi için veri toplamak amacıyla kullanılmaktadır. Bu sorulara vereceğiniz cevaplar tez çalışması dışında herhangi bir yerde kullanılmayacak ve ikincil kişilerle paylaşılmayacaktır. Sizden istenen size yöneltilen sorulara içtenlikle cevap vermenizdir.

Tolgahan BAY

ANKET SORULARI

1. Cinsiyetiniz () Kız () Erkek

2. Eğitim düzeyiniz () Lise () Üniversite

3. Yaşınız

4. Babanızın eğitim durumu () Okuma-yazma bilmiyor () Okur-yazar

() İlköğretim () Lise () Üniversite () Lisansüstü

5. Annenizin Eğitim Durumu () Okuma-yazma bilmiyor () Okur-yazar

() İlköğretim () Lise () Üniversite () Lisansüstü

6. Memleketiniz:

7. Hayatınızın büyük bölümünü hangi yerleşim biriminde geçirdiniz?

() Elazığ il merkezinde () Elazığ’ın bir ilçesinde

() Elazığ’ın bir köyünde () Elazığ dışında başka bir ilde

8. Kitle iletişim araçlarını en fazla hangi amaçla kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

() Araştırma yapmak () Eğlenmek () Vakit geçirmek

() Arkadaş edinmek () Kültürel yönden gelişmek () Müzik dinlemek

9. TV, radyo, internet gibi kitle iletişim araçlarını günlük ne kadar süre kullanıyorsunuz?

() Hiç kullanmıyorum () 1 saatten az () 2-4 saat

() 5-7 saat () 8 saat ve üzeri

10. Televizyon ve diğer medya araçlarında en çok hangi tür programları takip ediyorsunuz?

() Haber () Magazin () Sinema () Müzik () Spor

() Yarışma () Belgesel () Dizi () Diğer.....

11. Kendinize rol model olarak birini belirleseydiniz hangi alandan seçim yapardınız?

- () Spor () Siyaset () Sanat-sinema
() Müzik () Dini lider () Diğer.....

12. Alışveriş yaparken alacağınız ürünün ilk olarak neyine dikkat edersiniz?

- () Fiyatına () Görünüşüne () Markasına
() İhtiyacımı tam olarak karşılamasına () Diğer

13. Gelecekte beklentiniz aşağıdakilerden en fazla hangisidir?

- () Zengin olmak () Ünlü olmak () Başarılı olmak
() Sıradan bir hayat sürdürmek

14. Ne sıklıkta müzik dinlersiniz?

- () Çok sık () Sık () Ara sıra () Nadiren () Hiç

15. En çok hangi tür müzik dinlersiniz?

- () Türk Halk Müziği () Türk Sanat Müziği () Harput Musikisi
() Türkçe pop müzik () Yabancı Müzik () Arabesk
() Diğer

16. En çok hangi sanatçı ya da sanatçıları dinler/izlersiniz? Neden

17. Herhangi bir enstrüman çalıyor musunuz?

- () Evet () Hayır

18. Çaldığınız enstrüman hangisidir? (Çalmıyorsanız bu soruyu yanıtı bırakabilirsiniz)

.....

19. Maddi gelir elde edebileceğiniz programlarda müzisyenlik yapıyor musunuz?

- () Evet () Hayır

20. En fazla hangi ortamlarda müzik dinliyorsunuz?

- () İnternet () Televizyon () Radyo () Diğer.....

21. Müzik yarışmalarını takip eder misiniz?

- () Evet() Hayır

22. Müzik yarışmalarına katılmayı düşünür müsünüz?

- () Evet() Hayır

23. Harput musikisi dinler misiniz?

() Evet () Hayır

24. Bildiğiniz Harput musikisi eserlerinden 3 tanesini yazabilir misiniz?

.....

.....

.....

25. Harput musikisini ne sıklıkla dinlersiniz?

() Çok sık () Sık () Ara sıra () Nadiren () Hiç

26. Harput musikisiyle nasıl tanıştınız?

() Sosyal medyada denk geldim

() Arkadaşım önerdi

() Radyoda denk geldim

() Ailem önerdi

() Müzik sitelerinde denk geldim

() Diğer.....

27. Anne ve/veya babanız Harput musikisi dinliyor mu?

() Evet () Hayır

28. “Kürsübaşı gecesi” kavramı sizde neyi çağrıştırıyor? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)s

() Müzik/musiki () Söyleşi/sohbet () Toplanma () Görsel oyun

() Çalgı () Kültür () Elazığ () Harput

() Organizasyon () Eğlence () Yöresel/mahalli uygulama

() Halk meclisi () Tarih () Efsaneler () Yerel kıyafet

() Yer minderleri () Geleneksel bir uygulama

29. Daha önce kürsübaşı programını canlı olarak veya medya/sosyal medya aracılığıyla izlediniz mi?

() Evet () Hayır

30. Harput musikisinde en fazla kullanılan enstrümanların neler olduğunu biliyor musunuz?

() Evet. en fazla kullanılan enstrümanlardır.

() Kısmen

() Hayır

31. Başka yörelere ait müzikli sohbet toplantılarından bildikleriniz var mı?

() Evet

() Hayır

32. Kürsübaşı, diğer sohbet toplantılarından farklı mıdır?

() Tamamen farklıdır () Kısmen farklıdır

() Fikrim yok () Fark yoktur

33. Harput musikisindeki şarkı sözlerini anlamlı buluyor musunuz?

() Evet. Çünkü.....

() Hayır. Çünkü.....

34. Harput musikisinin kültürümüzü yansıttığını düşünüyor musunuz?

() Evet. Çünkü.....

() Hayır. Çünkü.....

35. Harput musikisinin yeterli dinleyicisi olduğunu düşünüyor musunuz?

() Evet. Çünkü.....

() Hayır. Çünkü.....

36. Elazığ'daki otellerde, canlı müzik yapan kuruluşlarda ve AVM'lerde kürsübaşı organizasyonları düzenlemek kültürel mirasın korunmasında ve yaygınlaştırılmasında etkili olur mu?

() Evet() Kısmen () Hayır

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Tolgahan BAY

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim ve Mesleki Geçmişi :

- 2016, Fırat Üniversitesi, Devlet Konservatuarı, Temel Bilimler
- 2021, Anadolu Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Uluslararası İlişkiler
- 2016-2020, Kovancılar Anadolu Lisesi Müzik Öğretmeni
- 2020- Elazığ Kaya Karakaya Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Öğretmeni

Ödülleri:

- 2020, Başarı Belgesi, Kovancılar Anadolu Lisesi
- 2022, Başarı Belgesi, Kaya Karakaya Güzel Sanatlar Lisesi